

ÍNDICE

INTRODUCCIÓN	3
Obxecto	3
Marco legal.....	3
O Concello	3
CARACTERÍSTICAS DO TERRITORIO	7
Litoloxía.....	7
Edafoloxía.....	9
Topografía	10
Pendientes.....	11
Hidroloxía.....	12
Climatoloxía	13
Temperatura.....	13
Precipitacións.....	15
Outras clasificacións de interese	16
CARACTERÍSTICAS DO MEDIO BIÓTICO	19
Flora e vexetación.....	19
Series de vexetación.....	19
Clasificación de árbores.....	21
Fauna	24
VALORES ACTUAIS DO TERRITORIO	30
Clasificación ambiental de hábitats europeo.....	30
Espacios naturais	31
Conformacións ou elementos naturais e paisaxísticos de interese	36
Enclaves faunísticos e comunidades de interese	38

Áreas de interese arqueolóxico-histórico-artístico	38
USOS ACTUAIS DO TERRITORIO	40
Descrición de cultivos e aproveitamentos.....	41
Usos forestais.....	45
Uso cinexético	49
ACTIVIDADE AGROPECUARIA	51
Actividade gandeira	52
Actividade agrícola.....	53
BIBLIOGRAFÍA	55

INTRODUCCIÓN

Obxecto

O obxecto deste estudo é facer unha descrición detallada das características do medio rural do concello de Cotobade. Pretende contribuír ás estratexias e determinacións desenvolvidas no PXOM de dito termo municipal así coma á clasificación do solo segundo a lexislación vixente.

Marco legal

A realización do presente estudo do medio rural ven lexislada na Lei do Solo de Galicia (Lei 1/1997 do 24 de Marzo) no seu Artigo 9 Apdo. 4 referido ó obxecto dos plans xerais de ordenación municipal en solo rústico. No Artigo 10 da citada lei base referencia ás determinacións que debe conter este estudo como base para o establecemento de medidas encamiñadas á conservación e mellora dos valores ecolóxicos, paisaxísticos, históricos, etnográficos, culturais ou con potencialidade produtiva, de conformidade coa lexislación específica aplicable en cada caso.

O Concello

O Concello de Cotobade é un dos municipios integrantes da comarca e provincia de Pontevedra, situado no oeste da comunidade. O concello de Cotobade sitúase no sector suroriental de Galicia, en posición central con respecto á provincia de Pontevedra.

Fig. 1: Mapa de situación do concello de Cotobade.

Trátase dun concello extenso cunha superficie arredor dos 135 Km² formado por numerosas aldeas e núcleos de poboación. O concello localízase preto da capital da provincia e linda ao norte cos municipios de Campo Lameiro e Cerdedo; ao sur con A Lama e Pontecaldelas; ao leste con Cerdedo, Forcarei e A Lama; e no oeste con Pontevedra e Campo Lameiro. O termo municipal está dividido en 13 parroquias, que ao mesmo tempo están compostas por 135 entidades de poboación.

Segundo os datos do último censo (2009), na actualidade encóntranse inscritos en Cotobade un total de 4.448 habitantes.

Aguasantas (Santa María)	
Aqualta	Famelga
Barazal, O	Fental, O
Boliñas, As	Godela, A
Calvelle	Igrexiario, O
Campo, O	Martín
Campodanta, O	Pena, A
Casa Grande, A	Penelas
Casal, O	Peroselo
Castro, O	Portela, A
Ceraxe	Portomarín
Coto, O	Regueiro, O
Coutada, A	Sucastro
Coviña, A	Trasdonabal
Cristil, O	Trebello, O

Almofrei (San Lourenzo)	
Agríños, Os	Grosa, A
Arrotea, A	Outeiro Redondo
Cachopeiras, As	Pombeira, A
Costa de Outeiro, A	Xesteira, A
Fontenova, A	

Borela (San Martiño)	
Aldea de Abaixo, A	Graña, A
Borela	Pazos
Brea, A	Picoto de Abaixo
Cavada, A	Ponte Borela, A
Costa, A	Senra, A
Currás, Os	

Carballedo (San Miguel)	
Asperiña, A	Igrexa, A
Berberote, O	Lomba, A
Braña, A	Paraños
Comareiro, O	Pazos
Cuqueira, A	Silvela
Chan, A	Sión
Doade	Trabazo

Caroi (Santiago)	
Bouza do Home, A	Eirexe, A
Bouzas	Fraguas
Casola, A	Graña, A

Cima de Vila, A	Laxa, A
Costa, A	Medelo
Coto, O	Porto, O

Martices, Os	Soutolongo
Porteliña, A	

Corredoira (San Gregorio)	
Anta, A	Outeiro, O
Carballas, O	Pedra Picada, A
Casal, O	Pozas, As
Lombiño, O	Redonda, A
Lombo, O	Val, O
Meixoeiro, O	

Sacos (Santa María)	
Cádavo, O	Vila de Abaixo, A
Dorna	Vila de Arriba, A
Eiras, As	

Loureiro (Santiago)	
Arufe	Fontevaliño
Barreiras, As	Frade, O
Batán, O	Igrexario, O
Beseiro, O	Insuela
Brixel, O	Meáns, Os
Cabaleiras, As	Pironal, O
Cancheta, A	Portela, A
Cano, O	Porteliña, A
Casalmeán	Pereiral, O
Costa, A	Ribalta
Chan, A	Toxeira, A
Chandoído, A	Vilalén, A

San Xurxo de Sacos (San Xurxo)	
Barbeitos	Lombo do Muíño
Calva da Viña	Longa, A
Cuspedriños	Mirón
Cutián	Outeiro, O
Fentáns	San Xurxo
Fontán	

Rebordelo (San Martiño)	
Cancelo, O	Pozo Negro, O
Cotiño, O	Quinteiro de Abaixo, O
Facho, O	Quinteiro de Arriba, O
Lagoas, As	Sabugueiro, O
Lourenzos, Os	Salgueiro, O

Tenorio (San Pedro)	
Barro	Outeiral, O
Cal, A	Parada
Calvelo	Rascadería
Castro, O	Río Tenorio, O
Covas	Torre Vella, A
Esquipa, A	Tralasmós
Laxe, A	Vilanova
Lérez	Zamar

Valongo (Santo André)	
Campo da Ferreira, O	Outeiro do Forno, O
Campo, O	Penizas, As

Casanova, A	Quinteiro, O
Cerdeiriña, A	Rañas
Chielas	Regueiro, O
Igrexario, O	

Viascón (Santiago)	
Atalaia, A	Costiña, A
Bouza, A	Cuñas
Cabanelas	Mallo, O
Camíño Novo, O	Quintán
Castro, O	Valiño, O
Costa, A	Viascón

MAPA DE PARROQUIAS

Fig. 2: Mapa das parroquias do concello de Cotobade.

CARACTERÍSTICAS DO TERRITORIO

Litoloxía

Dende o punto de vista xeolóxico o concello de Cotobade atópase entre varias unidades litolóxicas.

A zona norte e leste do concello pertence a chamada alienación a caliza Salvaterra, Cercedo. Macizo de Domaio.

O granito de Ala de Mosca domina no surlleste. Chamado así por ser un granito de feldespatos alcalinos con grandes biotitas. Estes granitos teñen sufrido maiores procesos de metamorfismo e deformacións que os pre-hercínicos e son de dúas micas.

Existe unha importante franxa central que percorre o concello de norte a sur de ortogneis glandular de dúas micas. É un afloramento en retazos moi reducidos. É unha rocha granítica prehercínica de marcado aspecto gneísitico. Os contactos con os metasedimentos que os acompañan non son moi nítidos, pero cos granitos de dúas micas acontece o contrario.

A formación anterior véese acompañada o leste por xistos grafitosos (filitas, ampelitas e liditas). Son de dúas micas co gran relativamente groso. Os contactos cos granitos que os rodean son de carácter moi difuso.

Existen distintos afloramentos de depósitos aluviais. Destacar dous: un no noroeste asociada o río Lérez e outro no centro do concello. Estes terreos cuaternarios constitúen unha pouco potente formación. Apoiase sobre substrato granítico no caso do Río Lérez o seu paso polo concello. Nesta franxa aparece como un depósito aluvio-coluviol residual recente que ocupa o fondo do vale e a falda baixa das ladeiras derredor. A súa potencia en xeral é menor a 3m e constitúe unha formación residual en proceso de alteración e degradación do substrato sobre o que se apoia.

Tamén existen asomos dispersos de baixa importancia entre do Complexo Cabo d'home-A Lanzada entre os citados anteriormente. Esta formación metasedimentaria da idade precámbrica superior-silúrico é bastante diversa na súa litoloxía e teñen sido intruída en sucesivas etapas por rochas ígneas de natureza ácida, acompañadas por cortexos filonianos diversos. Os litotipos mellor representados son os micaesquistos e as areniscas o cuarcitas.

Por último destacar a existencia no noroeste de algunhas inclusións de rochas filonianas que se corresponden con diques de cuarzo, aplitas e pegmatitas. Son manifestacións filonianas de carácter ácido que se desenvolven principalmente durante os últimos episodios do emprazamento dos granitos alcalinos. Os diques de cuarzo polo xeral son de pequeno espesor, menor a 1m e escasa continuidade lateral. Os diques de pegmatita son mais numerosos e de maior potencia (hasta 10m) que os de cuarzo, e son frecuentes nos contactos do granito de feldespato alcalino co granito de ala de mosca.

Fig.3. Mapa litolóxico de Cotobade. SITEB (Xunta de Galicia).

Economicamente os únicos materiais de interese son os granitos para o seu uso como rochas de construción, a extracción de áridos e produtos cerámicos.

Edafoloxía

Non existe un estudo edafolóxico preciso e en detalle desta zona de Galicia, e mais en concreto do Concello de Cotobade, polo que o que a continuación se describe é só unha aproximación dos solos que se poden atopar sobre as rochas presentes no concello.

Solos sobre rochas graníticas: case a totalidade do concello aséntase sobre rochas graníticas o que face que os solos presenten unhas propiedades físicas que veñen determinadas polo alto porcentaxe de partículas grosas que dan lugar a texturas areosas ou franco-areosas e a unha elevada porosidade que facilita o drenaxe. Quimicamente caracterízanse por unha acusada acidez e elevada saturación do complexo de cambio por aluminio. Isto leva asociado importantes limitacións destes solos para o cultivo de maneira que esixen un encalado e adición de nutrientes. Non en tanto son bos para as especies forestais, matogueiras, brezais... que son pouco esixentes.

Estes solos, dominantes no concello son do tipo:

- Leptosois alumi-úmbricos, regosois alumi- úmbricos (inclusións de leptosois alumi-líticos)
- Regosois e cambisois alumi-úmbricos
- Cambisois húmicos (inclusións de regosois úmbricos)

En liñas xerais os leptosois son solos cun grosor inferior os 30 cm, limitados en profundidade por rocha dura continua o por capas cementadas. Aparecen asociados a procesos de erosión recentes como zonas altas, bordes de ladeiras... No concello aparecen distribuídos con maior ou menor presenza por toda a superficie.

Os Regosois son solos que non posúen horizontes de diagnóstico. En Cotobade a maioría aparecen asociados aos leptosois como solos alóctonos moitas veces debido os procesos de erosión e deforestación sufridos polo terreo. No concello aparecen mesturados cos leptosois.

Os Cambisois son os solos mais extensivos na comunidade. Sobre o horizonte B cámbico aparece un A úmbrico de cor escura, espesa e ácida, que son os chamados cambisois húmicos. Estes son solos típicos da montaña e aínda que a súa fertilidade é baixa, pola súa maior profundidade poden presentar un aproveitamento máis axeitado para o uso forestal o gandeiro. Se a pendente o permite o uso intensivo pódese practicar

despois dunha boa corrección da acidez. Os cambisois atópanse repartidos por todo o concello.

Solos sobre xistos: a aparición de xistos no concello redúcese a una pequena franxa que o atravesa de norte, polo que a aparición destes solos vese moi reducida. En liñas xerais as propiedades químicas dos solos sobre xistos poden ser consideradas intermedias entre as propias dos solos sobre granito e rochas básicas en canto á aridez, porcentaxe de Aluminio cambiante e déficit de nutrientes. Salvo en condicións especiais non existen impedimentos para o cultivo. A textura é a adecuada para garantir unha boa cantidade de humidade. No obstante requiren un forte abonado.

Estes solos no concello son cambisois dísticos e húmicos.

Tamén destacar a presenza de fluvisois asociados a algúns tramos do río Lérez o seu paso polo concello. Estes solos derivan de materiais aluviais recentes que aínda non ten sufrido procesos de evolución, de forma que a estrutura e propiedades das capas sedimentarias mantense case intacta ate a superficie, polo que non presentan desenrolo de horizontes B cámbicos. As propiedades destes solos varían en función do percorrido e enerxía das augas fluviais, os axentes de transporte...

Topografía

O concello caracterízase por unha gran zona central con altitudes entre os 300 e os 600 metros que se encontra flanqueada no oeste por unha zona de menor altitude (0 – 300m) e no centro leste por outra de maior altitude (600 – 1000m).

Cotobade presenta un relevo accidentado, encravado nunha zona de transición entre a Dorsal Galega e a Depresión Meridiana. O territorio municipal está composto por dúas unidades morfolóxicas na que destaca o val do río Lérez, que ocupa boa parte do concello e serve de límite ao sector occidental do concello;

Cotobade na súa parte mas baixa alcanza cotas pretas o nivel do mar. Isto sucede no oeste do concello que é a zona mais próxima a costa da ría de Pontevedra. As maiores altitudes aparecen no lado contrario, no leste, alcanzándose case os 1000 metros de altitude, coincidindo coas estribacións das serras do Cando, Castelada, Monte Cabeiro e coto do Corvo.

Os zonas mais elevadas atópanse na parroquia de Caroi e son as chamadas Ventá do Areal e Campo Xuncal de 954m de altitude.

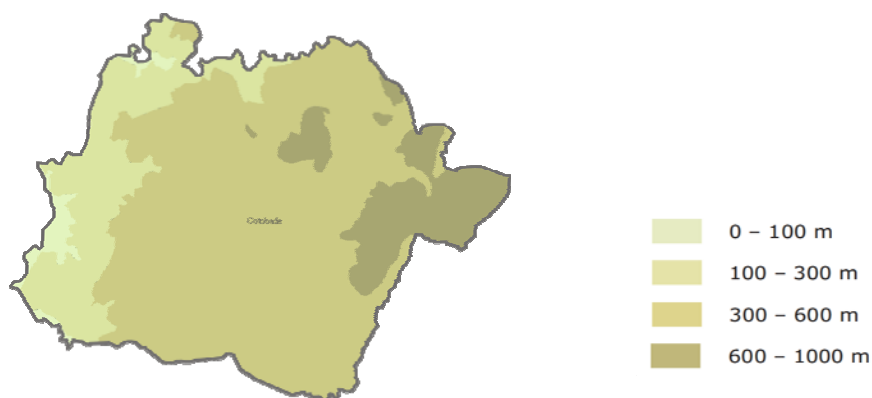

Fig.4. Mapa de elevacións de Cotobade. SITEB (Xunta de Galicia).

Pendientes

O estudo das pendentes do terreo é fundamental para determinar certo tipo de problemas xeomorfolóxicos que poden aparecer para a urbanización dunha zona.

As pendentes topográficas marcan a accesibilidade e a menor ou maior posibilidade de utilización do territorio. O concello de Cotobade presenta pendentes elevadas que na maioría da extensión do territorio superan o 7%. As menores pendentes aparecen asociadas os ríos que percorren o terreo.

No que respecta a utilización do terreo, considérase que as pendentes superiores o 7% comezan a ofrecer problemas ou ben non admiten un uso intensivo, aínda que poden ser considerada aptas para a transformación urbanística e o uso forestal as pendentes de entre o 7 e o 15%, agravándose os problemas a medida que aumenta este valor.

Hidroloxía

O concello caracterízase por atoparse principalmente dentro da gran cunca do Río Lérez que inclúe case a totalidade da extensión do territorio agás una zona no surl este que pertence a cunca do río Verdugo.

Ademais de estes dous ríos principais Cotobade atópase dividido por abundantes subcuncas dos ríos menores que existen no concello como son as do rego de Veiga Grande, Regueiro dos Frois, Rego da Freixa, Rego dos Cabaleiros, Río das Cervas no norte; do río Ribeira de Rocha e río Tenorio no oeste; do río do Seixo, río Barbeira e río Calvella no Leste; e a subcunca maior do río Almofreio que ocupa una grande extensión no centro do concello.

As serras do Cando, Castelada, Monte Cabeiro e coto do Corvo actúan de divisoria de augas entre as concas fluviais que desaugan na ría de Vigo (ríos Calvelle e Barbeira, afluentes do Verdugo), e os que o fan na de Pontevedra (Lérez e Almofrei).

En canto a hidroloxía subterránea, as posibilidades da súa existencia son máis ben escasas debido a natureza e falta de porosidade dos materiais. Así a hidroxeoloxía do concello non é significativa e apenas existen acuíferos importantes

Fig.5. Mapa hidrológico. Elaboración propia.

Climatoloxía

O clima do concello está condicionado polo relevo e a localización xeográfica do municipio, situado no sur de Galicia na comarca de Pontevedra.

En Cotobade, o clima propio do lugar, oceánico, vese modificado pola altitude e disposición do relevo. Así as borrascas atlánticas penetran polo val do Lárez, dirixíndose as masas de aire húmido cara a zona montañosa, que actúa como pantalla pluviométrica, que explica o elevado volume de precipitacións, acadándose mais de 2.000mm anuais.

A situación meridional do concello fai que os veráns sexan secos. Rexístrase unha temperatura media anual de entre 13 y 14°C (Carballeira et col. 1983), dato que cambia segundo as zonas baixas o altas.

Para a realización do estudo climatolóxico tomáronse como referencia tanto datos xerais como os datos medidos pola estación meteorolóxica, situada no propio concello, que é a de Rebordelo, situada a 42,47º de latitude e -8,5º de lonxitude e a unha altura de 367m. Os datos usados son os anotados para os últimos catro anos (2006-2009) dende que está operativa dicha estación.

Temperatura

O concello caracterízase por unha temperatura media anual de aproximadamente 12,2°C. Esta temperatura ten descendido lixeiramente nos últimos catro anos. No seguinte mapa amósanse as temperaturas medias que caracterizan o concello de Cotobade, marcado por una notable amplitude térmica condicionada pola configuración do relevo e a proximidade o mar do concello. As temperaturas mais baixa correspóndense coas zonas de maior altitude (600-1000m) e da mesma forma as zonas mais baixas (0-300 m) posúen as temperaturas mais cálidas.

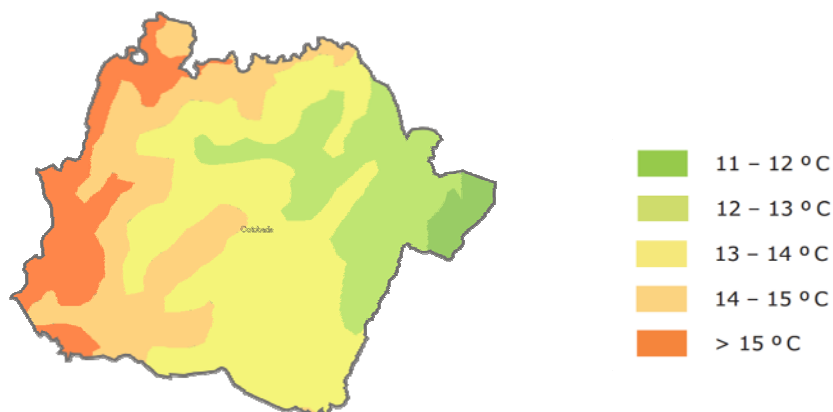

Fig.6. Distribución das temperaturas no concello de Cotobade. SITEB (Xunta de Galicia).

Dos datos obtidos da estación ao longo dos últimos catro anos conclúese que os meses mais fríos son decembro, xaneiro e febreiro, alcanzándose os 6,8 °C de media en decembro e xaneiro e 7,7° en febreiro, no referido as temperaturas medias anuais. A temperatura mínima absoluta rexistrouse no mes de decembro chegando os -4,7 °C. Pola contra os mais calorosos son xullo, agosto e setembro con 17,2, 18,2 e 16,6 °C respectivamente. O meses coa temperatura máxima absoluta mais alta foron agosto e setembro, cando se alcanzaron os 32,7 °C. A continuación amósase un gráfico onde se representan as temperaturas rexistradas, tanto as medias como as máximas e mínimas absolutas ao longo do período 2006-2009.

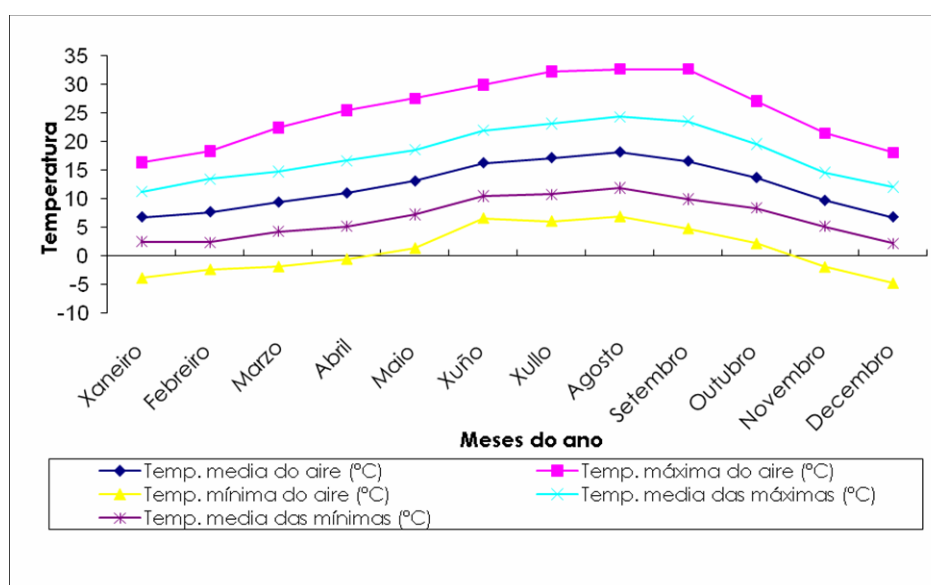

Gráfico 1. Datos de temperaturas rexistradas período 2006-2009. Elaboración propia.

No seguinte gráfico móstrase a relación entre a temperatura mínima e os días de xeadas en cada mes.

Dende novembro ata abril aparecen días de xeadas, una media de entre 2 e 12, o que supón mais a metade do ano con días de xeadas. En total son una media de 36 días o ano con xeadas.

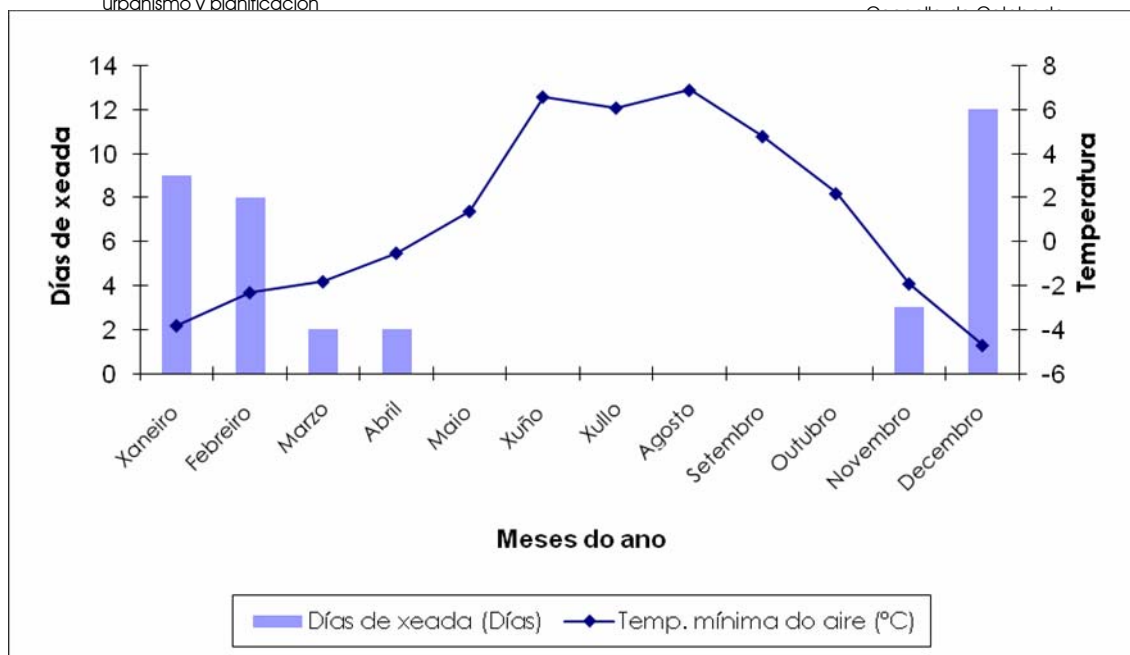

Gráfico2. Relación entre os días de xeadas e as temperaturas mínimas no período 2006-2009. Elaboración propia.

Precipitacións

No que respecta as precipitacións, o concello de Cotobade está comprendido entre as isoyetas de 1.500 e 1.900 mm anuais (Carballeira et col. 1983). No seguinte mapa apréciase a distribución das precipitación nas distintas zonas do concello de Cotobade.

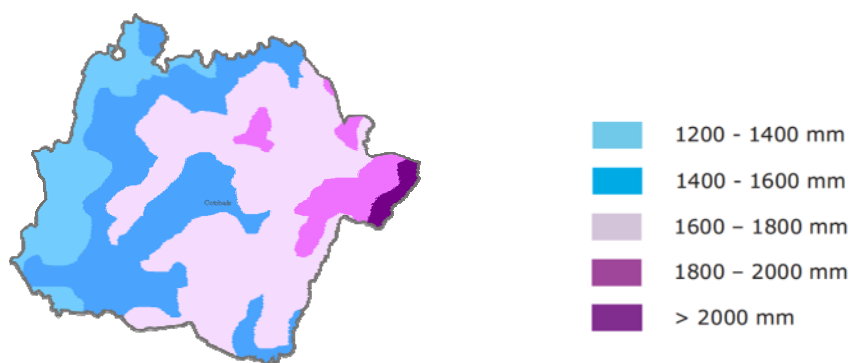

Fig.7. Distribución das precipitacións no concello de Cotobade. SITEB (Xunta de Galicia).

Segundo os datos da estación no período 2006-2009, as máximas precipitacións concéntranse nos meses de inverno: novembro, decembro e xaneiro, rexistrando en decembro os valores mais elevados. Tamén destacan os valores dos meses abril e maio na primavera. Seguindo a evolución das precipitacións medias nos últimos catro anos, obsérvase que os valores varían duns anos a outros, sendo os anos 2006 e 2009 os mais chuviosos, cunha media de 160 L/m²/ano fronte os anos 2007 e 2008 con 92,7 e 124,23 L/m²/ano respectivamente.

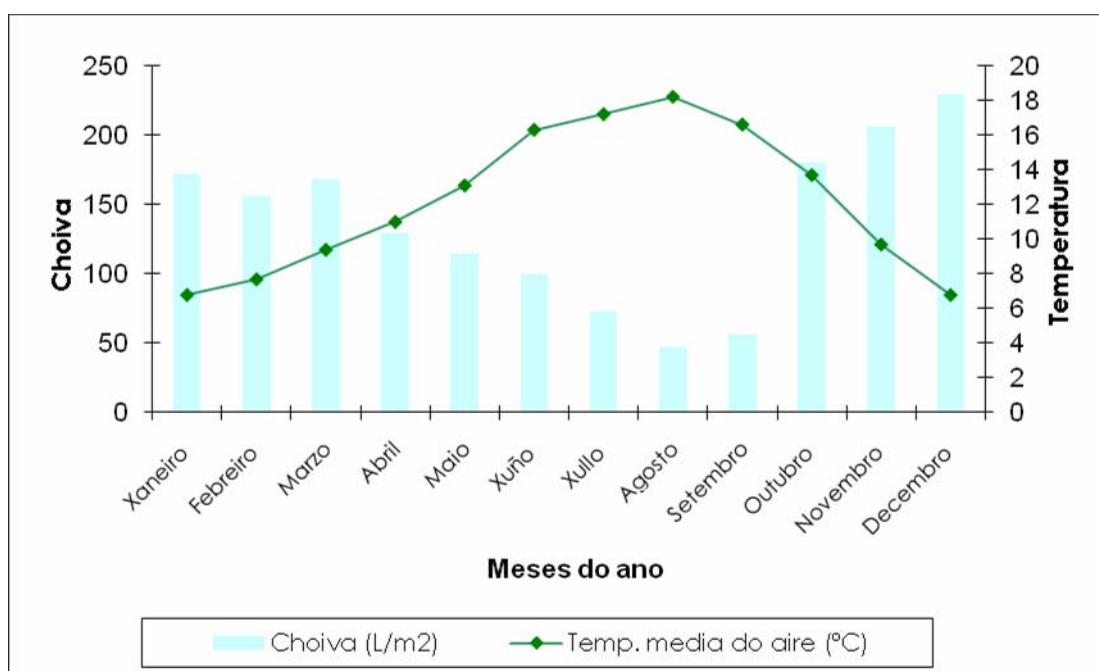

Gráfico 3. Datos de choiva en relación coa temperatura rexistradas no período 2006-2009. Elaboración propia.

Outras clasificacións de interese

+ Macroclimas: parten dunha clasificación de Rivas-Martínez determinados pola situación latitudinal e a repartición da precipitación ao longo do ano.

No concello aparecen domina o tipo temperado típico, e só nunha pequena zona do concello, na zona oeste das parroquias de Tenorio e Almofrei existe o tipo temperado submediterráneo.

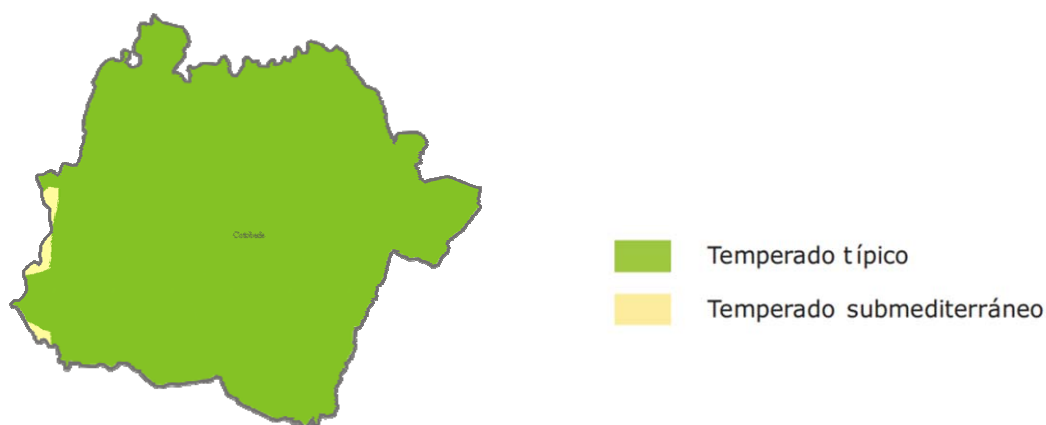

Fig.8. Distribución dos macrobioclimas no concello de Cotobade. SITEB (Xunta de Galicia).

O macrobioclima temperado caracterízase por pola ausencia ou escasa incidencia de seca estival.

Nas áreas nas que se establece o contacto entre estes dous macrobioclimas existe un gradiente de situacións intermedias representado por aquelas estacións temperadas nas que se rexistra un período de seca que non alcanza a duración mínima esixida para poder ser consideradas como mediterráneas (polo menos dous meses) e que constitúen o que se denomina "variante mediterránea" do macrobioclima temperado.

+ Ombrotipos: obtense da relación entre a pluviosidade ea temperatura que ao mesmo tempo pódese extraer información de grande interese ecolóxico. Axudan a situar o clima dentro dos grandes tipos climáticos.

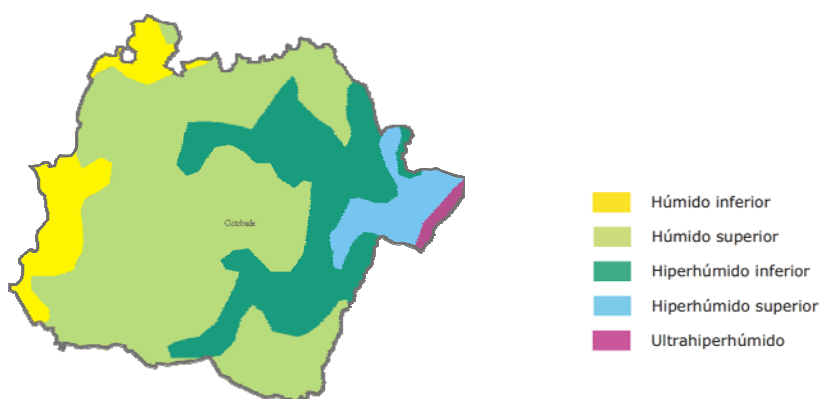

Fig.9. Distribución dos ombrotipos no concello de Cotobade. SITEB (Xunta de Galicia).

+ Termotipos: ou tamén chamados pisos bioclimáticos definidos en función de valores termométricos. Enténdese por termotipo ou piso bioclimático un intervalo altitudinal, caracterizado por uns valores termométricos determinados, ao que se asocian un ou varios tipos de vexetación característicos. Na Galicia existe 7 termotipos diferentes, dos caes 4 están representados no concello.

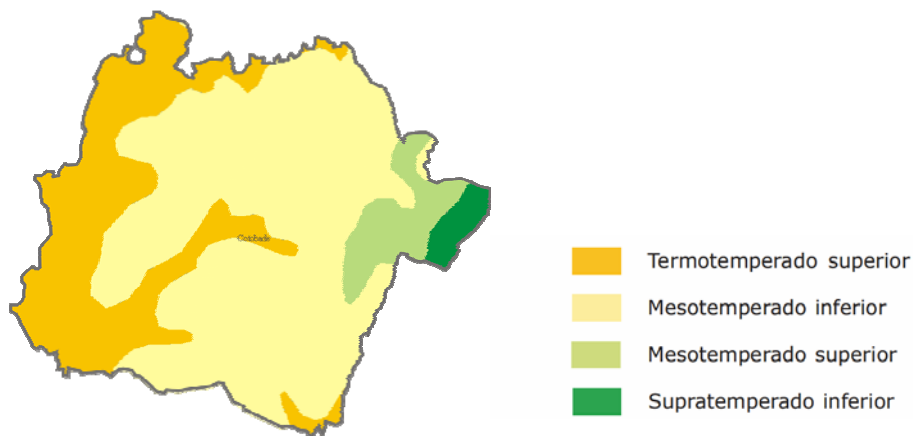

Fig.10. Distribución dos termotipos no concello de Cotobade. SITEB (Xunta de Galicia).

CARACTERÍSTICAS DO MEDIO BIÓTICO

Flora e vexetación

Expóñense dúas clasificación, unha primeira baseada nas series de vexetación e outra onde destácanse só as especies de árbores presentes no concello.

Series de vexetación

Defínese serie de vexetación coma a que está constituída por un conxunto de comunidades (bosque, matogueiras, pasteiros...), que viven nun territorio concreto (bioxeografía), baixo unhas determinadas características ecolóxicas (bioclima, rocha, solos, ...) e que todas tenderían, na dinámica temporal, cara a mesma comunidade estable e madura (clímax).

Saber que dentro das series de vexetación existen dous grandes grupos, as climatófilas, que son aquelas nas que a súa dinámica está rexida por fenómenos hídricos propios do macroclima e que se asentán sobre solos normais; e as edafófilas que dependen de características edáficas e microclimáticas concretas.

Para encadrar o concello de Cotobade dentro dunha serie e a súa rexión correspondente, para despois asociala a unha serie de vexetación, se teñen que ter en conta por tanto os seus pisos bioclimáticos, afinidades bioxeográficas, florísticas, edáficas ou estruturais. Para elo utilizáronse os mapas de series de vexetación de España a escala 1:400.000.

Para establecer as series de vexetación climatófila nesta memoria, distínguense entre grandes series de vexetación (macroseries o hiperseries), que a súa vez se subdivíden en series elementais (sigmentum). As series e macroseries de vexetación distribúense ordenadamente en tres rexións bioxeográficas existentes en España, a rexión Eurosiberiana, a Mediterránea e a Macaronésica. Cada serie e macroserie de vocación boscosa se encabezou e denominou coa especie arbórea dominante no ecosistema vexetal maduro ou clímax.

O concello de Cotobade atópase dentro das series de vexetación Eurosiberianas e distínguense no concello dous tipos de piso coas súas correspondentes series, sendo o piso colino o dominante no concello.

1. Piso Colino: ocupando a maioría do concello, correspondese con:

Serie colina galaico-portuguesa acidófila do carballo (*Quercus robur*). Rusco aculeati-Querceto roboris sigmentum.

Esta serie, corresponde no seu óptimo estable cunha carballeira densa (*Quercus robur*), que poidan levar unha certa cantidade de carballos (*Quercus pirenaica*), acivo (*Ilex aquifolium*), castiñeiro (*Castanea sativa*), loureiro (*Laurus nobilis*) e sobreiras (*Quercus suber*).

No sotobosque da carballeira, tamén se observa un bo número de herbas neomorales esciófilas (*Teucrium scorodonia*, *Hypericum pulchrum*, *Holcus mollis*, *Asplenium onopteris*, *Luzula sylvaticca*). Existe un sotobosque arbustivo máis ou menos denso no que soen atopar elementos mediterráneos da clase Quercetea ilicis (*Ruscus aculeatus*, *Daphne gnidium*, *Arbutus unedo*, *Rubia peregrina*, *Viburnum tinus*) coexistindo con outros vexetais caducifolios eurosiberianos de area máis ampla (*Pyrus cordata*, *Lonicera periclymenum*, *Frangula alnus*, *Crateagus monogyna*, *Corylus avellana*).

A degradación moderada dos bosques desta serie permite a extensión das xesteiras oceánicas colinas e meso mediterráneas, pobres en especies de distribución galaico-portuguesa, ourensana e beirense litoral cunha estrutura que se corresponde cunha zona rica en fieitos, silveiras e toxos (*Cytisus striatus*, *Ulex europaeus*, *Rubus lusitanus*, *Pteridium aquilinum*). Resulta significativo que o ascender o piso montano do sector galaico-portugues ingresen na xesteira de *Cytisus striatus* outros piornos como *Genista polygaliphylla*, *Cytisus scoparius* y *Cytisus grandiflorus*.

Os brezos que aparecen despois de lumes continuados, e polas repoboacións de piñeiros do país (*Pinus pinaster*) levan un bo número de elementos dos brezos mediterráneo ibero-atlántico do Ericion umbellatae (*Ulex minor*, *Genista triacanthos*, *Cistus psilosepalus*), aínda que manteñen outros do cantabroatlántico de Daboecienion (*Daboecia cantabrica*, *Pseudarrhenatherum longifolium*). As comunidades máis significativas desta serie son: Ulicetum latebracteato-minoris, Erico umbellatae- Ulicetum minoris, y Ulici-Ericetum cinerea cistetosum psilosepali.

A vocación dos territorios correspondentes as series de carballeira colino-montanas acidófilas son agrícolas, forestais e gandeiros.

2. Piso Montano: este tipo de piso o atopamos na zona leste, norleste, ocupando aproximadamente o 20% da extensión do concello e correspóndense con:

Serie montana galaico-portuguesa acidófila do carballo (*Quercus robur*). *Vaccinio myrtilli-Querceto roboris sigmetum*.

Esta serie correspóndese co seu óptimo estable ou clímax cunha carballeira densa que alberga bastantes arbustos e herbas vivaces (*Vaccinio myrtilli- Quercetum roboris*), estas carballeiras desenrólanse sobre substratos silíceos e en xeral solos profundos. Atópanse ademais de cos habituais brezais ou toxeias (*Daboecienion cantabriceae*) eurosiberianos, con elementos occidentais mediterráneo- iberoatlánticos.

A combinación florística máis común destas matogueiras degradadas é a formada por: *Ulex minor*, *Ulex gallii*, *Ulex europaeus*, *Daboecia cantabrica*, *Erica cinérea*, *Erica umbrellata*, *Calluna vulgaris*, *Agrostis curtisii*, *Halimium alyssoides*, *Thymus caespititius*, *Tuberaria globularifolia*, *Pseudarrhenatherum longifolium*.

Os piornos ou xesteira (*Cytisenion striati*), que orlan ou substitúen as carballeiras montanas desta serie, posúen aínda solos mulliformes de matiz forestal ben conservados. Nelas poden ser comúns *Cytisus striatus*, *Cytisus multiflorus*, *Genista florida*, *Rubus grex lusitanicus*, *Adenocarpus complicatus*, *Erica arbórea*, *Pteridium aquilinum*.

A vexetación correspondente a esta serie atopase moi estendida entre os 500 y 1300 m no sector Galaico-Portugués. A temperatura media anual oscila entre os 8 e os 12 °C e son territorios que teñen vocación gandeira e forestal.

Clasificación de árbores

Para levar a cabo esta clasificación das árbores do concello de Cotobade, incluíronse só as especies que medran de xeito espontáneo, considerándose tanto as autóctonas, como aquelas alóctonas que se atopan naturalizadas. Exclúense do estudo por tanto, as árbores ornamentais de parques, xardíns e beiras das estradas.

O criterio seguido a hora da clasificación basease na diferenza entre aquelas árbores que forman sementes e carecen de flor (Ximnoespermas) e aquelas que teñen semente e froito (Anxioespermas), polo tanto consideramos dous fillos:

1. Ximnoespermas.
2. Anxioespermas.

Dentro de cada grupo inclúense 2 índices, o primeiro recolle se son árbores de folla perenne ou caduca e segundo a familia.

1. Ximnospermas

Folla: perenne

Familia: PINACEAE

Especies: *Pinus pinaster*, *Pinus radiata*, *Pinus silvestris*, *Pinus pinea*.

2. Anxiospermas

Folla: caduca

Familia: BETULACEAE

Especies: *Corylus avellana*, *Alnus glutinosa*, *Betula alba*.

Familia: FAGACEAE

Especies: *Quercus robur*, *Castanea sativa*, *Quercus petraea*,
Quercus pyrenaica.

Familia: ROSACEAE

Especies: *Crataegus monogyna*, *Crataegus monogyna*, *Prunus avium*,
Prunus cerasus, *Prunus spinosa*, *Pyrus cordata*, *Pyrus pyraister*.

Familia: CAPRIFOLIACEAE

Especies: *Sambucus nigra*.

Familia: JUNGLANDACEAE

Especies: *Junglas regia*.

Familia: LEGUMINOSAE

Especies: *Robinia pseudoacacia*.

Familia: MORACEAE

Especies: *Ficus carica*.

Familia: OLEACEAE

Especies: *Fraxinus angustifolia*.

Familia: PLATANACEAE

Especies: *Platanus hispanica*.

Familia: RHAMNACEAE

Especies: *Frangula alnus*.

Familia: SALICACEAE

Especies: *Populus nigra*, *Salix alba*, *Salix atrocinerica*, *Salix fragilis*,
Salix repens, *Salix salviifolia*, *Salix viminalis*.

Familia: ULMACEAE

Especies: *Ulmus minor*.

Familia: AQUIFOLIUM

Nome científico: *Ilex aquifolium*.

Folla: perenne

Familia: BUXACEAE

Especies: *Buxus sempervirens*.

Familia: ERICACEAE

Especies: *Arbustus unedo*, *Erica arborea*.

Familia: FAGACEAE

Especies: *Quercus suber*.

Familia: LAURACEAE

Especies: *Laurus nobilis*.

Familia: LEGUMINOSAE

Especies: *Acacia dealbata*.

Familia: MYRTACEAE

Especies: *Eucalytus camaldulensis*, *Eucalyptus viminalis*, *Myrtus communis*, *Eucalyptus globulus*.

Fauna

Na seguinte táboa aparece o listado de especies de vertebrados citados para o concello de Cotobade segundo o Atlas de vertebrados de Galicia, para o que se divide o territorio en cuadrículas de 10 x 10 km, o que permite obter unha idea bastante aproximada da fauna de enclaves concretos.

Preséntase tamén unha escolma das distintas normativas estatais e internacionais que dalgún xeito protexen ou regulan a explotación das especies presentes na área de estudio. As normativas consideradas son:

- **Real Decreto 439/90**, polo que se regula o *Catálogo Nacional de Especies Ameazadas*:

Anexo I: Taxons en perigo de extinción.

Anexo II: Taxons de interese especial.

- **Directiva Hábitats**, R.D. 1193/1998:

Anexo I: Especies con hábitat susceptible de ser obxecto de medidas especiais de conservación.

Anexo II: Especies estrictamente protexidas.

Anexo V: Especies que poden ser obxecto de medidas de xestión (caza ou pesca).

- **Convenio de Bonn**, 23 de xuño de 1979, Convenio sobre a Conservación de Especies Migratorias de Animais Silvestres

Anexo I: Especies e hábitats que deben ser obxecto de protección por parte dos estados membros.

Anexo II: Especies sobre as que os estados membros deberán concluír acordos no seu beneficio.

- **Convenio de Berna**, 19 de setembro de 1979, Convenio relativo á Conservación da Vida Silvestre e o Medio Natural en Europa.

Anexo II: Representa especies estrictamente protexidas.

Anexo III: Especies protexidas, nas que a súa explotación regularase de xeito que as poboacións se manteñan fora de perigo.

- **Directiva Aves**, 79/409/CEE, do 2 de abril, relativa á Conservación das Aves Silvestres.

Anexo I: Especies nas que o hábitat debe ser obxecto de medidas de conservación.

Anexo II: Especies cazables.

Anexo III: Especies cazables ou comercializables.

AVES						
Nome científico	Nome común	R.D. 439/90	R.D. 193/1998	Bonn 1979	Berna 1979	Directiva Aves
<i>Acanthis cannabina</i>	Liñaceio común					
<i>Accipiter gentilis</i>	Azor	Anexo II				
<i>Accipiter nisus</i>	Gabián	Anexo II				Anexo I
<i>Actitis hypoleucos</i>	Bilurico bailón	Anexo II				
<i>Aegithalos caudatus</i>	Ferreiriño subeliño	Anexo II			Anexo III	
<i>Alauda arvensis</i>	Laverca, alauda				Anexo III	Anexo II
<i>Alectoris rufa</i>	Perdiz rubia, Pardela				Anexo III	Anexo II
<i>Anas platyrhynchos</i>	Alavanco real				Anexo II	Anexo II
<i>Anthus trivialis</i>	Pica das árbores	Anexo II				
<i>Apus apus</i>	Vencello común, cirrio	Anexo II			Anexo III	
<i>Athene noctua</i>	Moucho común	Anexo II			Anexo III	
<i>Buteo buteo</i>	Miñato común, buxato	Anexo II		Anexo II	Anexo III	
<i>Carduelis carduelis</i>	Xilgaro				Anexo II	
<i>Carduelis chloris</i>	Verderolo común				Anexo II	
<i>Certhia brachydactyla</i>	Gabeador común	Anexo II				Anexo I
<i>Cinclus cinclus</i>	Merlo rieiro	Anexo II			Anexo II	
<i>Circus pygargus</i>	Rapina cincenta	Anexo II				
<i>Columba palumbus</i>	Pombo torcaz					Anexo II
<i>Corvus corone</i>	Corvo viaraz					
<i>Coturnix coturnix</i>	Paspallás			Anexo II	Anexo III	Anexo II

<i>Cuculus canorus</i>	Cuco común	Anexo II			Anexo III	
<i>Dendrocopos major</i>	Peto real	Anexo II				Anexo I
<i>Emberiza cia</i>	Escribenta riscada	Anexo II			Anexo II	
<i>Emberiza cirrus</i>	Escribenta liñaceira	Anexo II			Anexo II	
<i>Emberiza citrinella</i>	Escribenta real	Anexo II				
<i>Erithacus rubecula</i>	Paporrubio común	Anexo II			Anexo II	
<i>Falco tinnunculus</i>	Lagarteiro peneireiro	Anexo II		Anexo II	Anexo II	
<i>Fringilla coelebs</i>	Pimpín común	Anexo II			Anexo III	
<i>Garrulus glandarius</i>	Pega marza					
<i>Hirundo rupestris</i>	Andoriña dos penedos					
<i>Hirundo rustica</i>	Andoriña común	Anexo II				Anexo III
<i>Lanius collurio</i>	Picanzo vermello					
<i>Lullula arborea</i>	Cotovía pequena	Anexo II				Anexo I
<i>Motacilla alba</i>	Lavandeira branca	Anexo II			Anexo II	
<i>Motacilla cinerea</i>	Lavandeira real	Anexo II				
<i>Oriolus oriolus</i>	Ouriolo	Anexo II			Anexo II	
<i>Otus scops</i>	Moucho de orellas	Anexo II				
<i>Parus ater</i>	Ferreiriño común	Anexo II			Anexo II	
<i>Parus caeruleus</i>	Ferreiro bacachís	Anexo II			Anexo II	
<i>Parus cristatus</i>	Ferreiriño cristado	Anexo II			Anexo II	
<i>Parus major</i>	Ferreiro abelleiro	Anexo II			Anexo II	
<i>Passer domesticus</i>	Pardal común					
<i>Passer montanus</i>	Pardal oreleiro	Anexo II				
<i>Phoenicurus phoenicurus</i>	Rabirrubio tizón				Anexo II	
<i>Phylloscopus collybita</i>	Picafollas común	Anexo II			Anexo III	
<i>Pica pica</i>	Pega rabilonga					
<i>Picus viridis</i>	Peto verdeal				Anexo III	
<i>Prunella modularis</i>	Azulenta común, ferreira	Anexo II			Anexo II	
<i>Pyrrhula pyrrhula</i>	Paporrubio real					
<i>Regulus ignicapillus</i>	Estreliña riscada	Anexo II				
<i>Saxicola torquata</i>	Chasco común	Anexo II			Anexo II	
<i>Serinus serinus</i>	Xirín				Anexo II	

<i>Streptopelia turtur</i>	Rula común				Anexo III	Anexo II
<i>Strix aluco</i>	Avelaiona, moucho real				Anexo III	
<i>Sturnus unicolor</i>	Estornio negro				Anexo II	
<i>Sylvia atricapilla</i>	Papuxa das amoras	Anexo II			Anexo III	
<i>Sylvia communis</i>	Papuxa común	Anexo II				
<i>Sylvia undata</i>	Papuxa montesa, tizona	Anexo II			Anexo III	Anexo I
<i>Troglodytes troglodytes</i>	Carrizo	Anexo II			Anexo II	
<i>Turdus merula</i>	Merlo común				Anexo III	Anexo II
<i>Tyto alba</i>	Curuxa común	Anexo II			Anexo III	
<i>Upupa epops</i>	Bubela común, poupa	Anexo II			Anexo III	

PEIXES					
Nome científico	Nome común	R.D. 439/90	R.D. 1193/1998	Bonn 1979	Berna 1979
<i>Anguilla anguilla</i>	Anguía				
<i>Leuciscus carolitertii</i>	Pancha				
<i>Salmo trutta fario</i>	Troita				

ANFIBIOS					
Nome científico	Nome común	R.D. 439/90	R.D. 1193/1998	Bonn 1979	Berna 1979
<i>Discoglossus galgonai</i>	Sapo raxado	Anexo II	Anexo II		
<i>Bufo bufo</i>	Sapo cunqueiro				Anexo III
<i>Bufo calamita</i>	Sapo corriqueiro				Anexo III
<i>Rana iberica</i>	Ra patilonga	Anexo II			Anexo III
<i>Rana perezi</i>	Ra verde				
<i>Salamandra salamandra</i>	Píntega				
<i>Triturus boscai</i>	Limpafontes común, lagartixa de auga				Anexo III

<i>Triturus helveticus</i>	Limpafontes palmado	Anexo II			
<i>Triturus marmoratus</i>	Limpafontes verde	Anexo II			

REPTIS					
Nome científico	Nome común	R.D. 439/90	R.D. 1193/1998	Bonn 1979	Berna 1979
<i>Anguis fragilis</i>	Escáncer común				Anexo III
<i>Emys orbicularis</i>	Sapoconcho común		Anexo II		
<i>Lacerta lepida</i>	Lagarto arnal				Anexo II
<i>Lacerta schreiberi</i>	Lagarto das silvas				Anexo III
<i>Natrix maura</i>	Cobra de auga	Anexo II			Anexo III
<i>Malpolon monspessulanus</i>	Cobregón				
<i>Podarcis bocagei</i>	Lagartixa galega				
<i>Podarcis hispanica</i>	Lagatixa dos penedos	Anexo II			

MAMÍFEROS					
Nome científico	Nome común	R.D. 439/90	R.D. 1193/1998	Bonn 1979	Berna 1979
<i>Apodemus sylvaticus</i>	Rato do campo				
<i>Arvicola sapidus</i>	Rata de auga común				
<i>Barbastella barbastellus</i>	Morcego da fraga	Anexo II			
<i>Canis lupus</i>	Lobo				Anexo II
<i>Crocidura russula</i>	Furaño común				

<i>Crocidura suaveolens</i>	Furaño xardiñeiro				
<i>Eliomys quercinus</i>	Leirón careto				
<i>Eptesicus serotinus</i>	Morcego espertello	Anexo II			
<i>Erinaceus europaeus</i>	Ourizo cacho				Anexo III
<i>Galemys pyrenaicus</i>	Rato de almizcre	Anexo II	Anexo II		Anexo II
<i>Genetta genetta</i>	Algaria				
<i>Lepus capensis</i>	Lebre				Anexo II
<i>Lutra lutra</i>	Londra	Anexo II			Anexo II
<i>Martes foina</i>	Garduña, foina				Anexo III
<i>Meles meles</i>	Teixo, porco teixo				Anexo III
<i>Microtus agrestis</i>	Trilladeira dos prados				
<i>Mus musculus</i>	Rato caseiro				
<i>Mustela erminea</i>	Armiño	Anexo II			Anexo II
<i>Mustela nivalis</i>	Donicela, denociña				Anexo III
<i>Mustela putorius</i>	Tourón				
<i>Neomys anomalus</i>	Morgaño de Cabrera				
<i>Oryctolagus cuniculus</i>	Coello bravo				
<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	Morcego común	Anexo II			Anexo III
<i>Pitymys lusitanicus</i>	Corta dos prados				
<i>Rattus norvegicus</i>	Rata común				
<i>Rattus rattus</i>	Rata cincenta				
<i>Rhinolophus ferrumequinum</i>	Morcego grande de ferradura	Anexo II		Anexo II	
<i>Rhinolophus hipposideros</i>	Morcego pequeno de ferradura	Anexo II		Anexo II	
<i>Sciurus vulgaris</i>	Esquíu				Anexo III

<i>Sorex granarius</i>	Furafollas ibérico				
<i>Sorex minutus</i>	Furafollas pequeno				
<i>Sus scrofa</i>	Porco bravo, xabarín				Anexo III
<i>Talpa occidentalis</i>	Toupa cega				
<i>Vulpes vulpes</i>	Raposo				

VALORES ACTUAIS DO TERRITORIO _____

Clasificación ambiental de hábitats europeo

O Corine Land Cover constitúe un proxecto de cartografía da cobertura do terreo integrado dentro do programa CORINE (Coordination of Information on The Enviroment) proposto no ano 1985 pola Comisión Europea coa finalidade de reunir información relacionada con certos temas ambientais considerados como prioritarios para a Unión europea e que unifica os países nunha base de datos xeográfica común. O proxecto describe a cobertura do terreo (e en certas categorías con referencias ao uso do chan) de acordo cun esquema xeral de clasificación xerárquico en tres niveis. Os obxectivos do CORINE Land Cover son:

- Integración dunha imaxe global do territorio Europeo a partir da composición de escenas de satélite de mediana resolución.

- Mapa de coberturas do terreo actualizado á datade referencia do ano 2000.

- Información de cambios na cobertura do terreo durante o período 1990-2000.

No proxecto CORINE-Biotipes (EUR-12587, 1991) inclúese como definicións de hábitat a acuñada por Blondel (1979, 1995), é dicir, *extensión topográfica homoxénea no seus compoñentes físicos e bióticos á escala do fenómeno estudado*. CORINE emprega para a clasificación dos hábitats semellanzas e diferencias en relación coa súa fisonomía, a composición de comunidades vexetais, a dominancia de certas especies dentro destas, a sucesión de comunidades vexetais e, en ocasións a composición de comunidades animais para combinar unidades elementais en unidades colectivas de rango sucesivamente superior.

Segundo a clasificación de Corine no concello de Cotobade atopamos variedade de hábitats. Dominan as landas e matogueiras mesófilas e a matogueira boscosa de transición, nas que se mesturan o resto de hábitats presentes no concello como se amosa no seguinte plano.

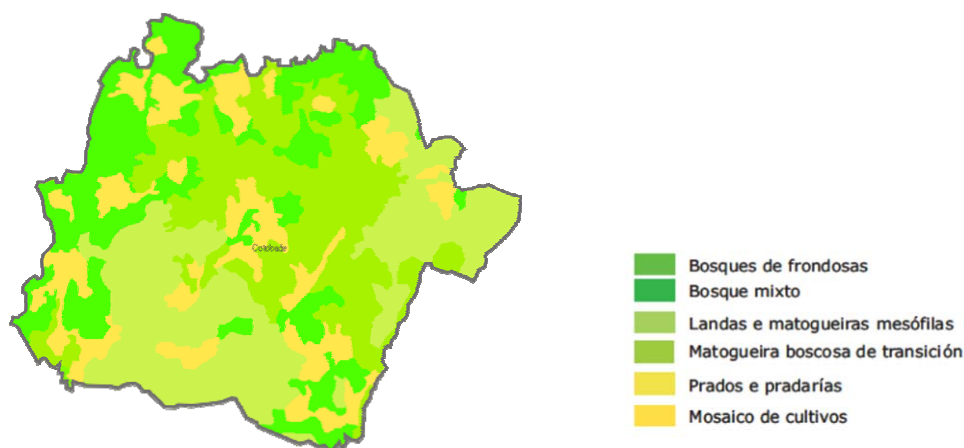

Fig.11. Distribución dos hábitats Corine no concello de Cotobade. SITEB (Xunta de Galicia).

Espazos naturais

Reservas naturais

Son espazos naturais con finalidade de protección de ecosistemas, comunidades ou elementos biolóxicos, que pola súa rareza, fragilidade, importancia ou singularidade, merecen una valoración especial.

Non presentes no concello de Cotobade.

Parques nacionais. Parques naturais

Áreas naturais, pouco transformadas pola explotación ou pola ocupación humana que, por razón da beleza das súas paisaxes, a representatividade dos seus ecosistemas ou a singularidade da súa flora, da súa fauna ou das súas formacións xeomorfolóxicas, posúen uns valores ecolóxicos, estéticos, educativos e científicos polos que a súa conservación merece unha atención preferente.

Non presentes no concello de Cotobade.

Monumento natural

Espazos ou elementos da natureza constituídos por formacións de notoria singularidade, rareza ou beleza que merecen unha protección especial.

Non presentes no concello de Cotobade.

Humidais protexidos

Extensións de marismas, pantanos, turbeiras ou superficies cubertas de auga, sexan estas de réxime natural ou artificial, permanentes ou temporais, estancadas ou correntes, doces, salobres ou salgadas.

Non presentes no concello de Cotobade.

Zona de especial protección dos valores naturais

O Decreto 72/2004, de 12 de abril, declara como zonas de especial protección dos valores naturais (ZEPVN) os lugares de importancia comunitaria (LICs) que forman parte da Rede Europea Natura 2000, as zonas de especial protección para as aves (ZEPAS), e establece a denominación e a superficie de cada unha de elas, así como os concellos onde se sitúan.

Os lugares que forman parte da Rede Natura 2000, son representativos de certo número de tipos de hábitats naturais e de ámbitos onde viven especies vulnerables, que son identificados, designados e protexidos polos Estados membros.

No concello de Cotobade existen dos áreas dentro destas figuras de protección: parte do percorrido de Río Lérez e parte da Serra do Cando.

O Río Lérez é unha zona denominada ZEPVN e LIC que se atopa no límite oeste do concello. O código LIC é ES 1140002. Parte do tramo baixo do Río Lérez transcorre polo concello de Cotobade. Este tramo presenta un percorrido sinuoso e escasa pendente, discorrendo sobre un sustrato petrolóxico principalmente granito e, nalgúns casos gneis granular. Incorporánselle pequenos afluentes como o río Almofrei e regatos como o de Tenorio. O período de maior caudal va de decembro a marzo con máximos en febreiro e mínimos en setembro. Nel atópanse catro hábitats de interese comunitario (incluídos no Anexo I da Directiva 92/43/CEE).

- Brezais secos europeos
- Brezais oromediterráneos endémicos con toxo
- Bosques aluviais de *Alnus glutinosa* e *Fraxinus excelsior* (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*)
- Carballeiras galaico-portuguesas con *Quercus robur* e *Quercus pyrenaica*.

No relativo a flora e a vexetación o interese principal radica nos tramos ben conservados de bosque-galería ou ameneiral ribeiro (asociación *Senecio bayonensis-Alnetum glutinosae*), dominado polo ameneiro, *Alnus glutinosa*, e acompañado de salgueiros (*Salix* spp.), abeleiras (*Corylus avellana*), carballos (*Quercus* spp.), freixos (*Fraxinus angustifolia*), e sanguíños (*Frangula alnus*) entre outras especies arbóreas. O cortexo arbustivo e herbáceo é excepcionalmente rico neste tipo de bosque, e inclúe diversas especies de fieitos, como *Osmunda regalis*. Estes arboredos cobren un 22% do LIC.

Respecto a fauna que alberga este LIC existen numerosas especies de invertebrados asociados ao río e ao bosque de ribeira, entre as que se contan algunhas recollidas no anexo II da Directiva Hábitats, como o caracol (*Elona quimperiana*), os odonatos (*Coenagrion mercuriale* e *Oxigastrea curtisii*), a vacaloura (*Lucanus cervus*), e o cerambícido (*Cerambyx cerdo*). A fauna ictiolóxica constitúe un dos maiores valores naturais da área, e inclúe unha serie de taxons endémicos e ameazados, como o salmón (*Salmo salar*), que mantén unha poboación reducida, a forma migratoria da troita ou reo (*Salmo trutta trutta*), o cacho (*Squalius carolitertii*), e a anguía (*Anguilla anguilla*). Outros vertebrados de especial interese asociados ao medio fluvial son o desmán ibérico (*Galemys pyrenaicus*), e a lontra (*Lutra lutra*), entre os mamíferos, e o picapeixe (*Alcedo atthis*), e o merlo rieiro (*Cinclus cinclus*), entre as aves. Ademais, o endémico lagarto das silveiras (*Lacerta schreiberii*), encóntrase nos bordos do bosque ripario e os prados con arbustos e, por outra parte, existe unha rica avifauna propia do ameneiral e os demais ambientes próximos ao río, entre a que cabe sinalar o falcón pequeno (*Falco subbuteo*), o moucho de orellas (*Otus scops*), ou o ouriolo (*Oriolus oriolus*).

Tipos de Hábitats do Anexo I da DC 92/43/CEE

Nat-2000	Hábitat do Anexo I da DC 92/43/CEE (Abreviado)
1130	Esteiros
3260	Ríos dos pisos basal a montano
4030	Queirogais secos europeos
6220 *	Pseudoestepas de gramíneas e anuais da orde <i>Thero-Brachypodietea</i>
6410	Prados con <i>Molinia</i>
6430	Megaforbios éutrofos higrófilos das orlas de chairas
6510	Prados de sega de baixa altitude
8220	Encostas rochosas silíceas con vexetación casmofítica
8230	Rochedos silíceos con vexetación pioneira
91E0 *	Bosques aluviais de <i>Fraxinus excelsior</i> e <i>Alnus glutinosa</i>
9230	Carballeiras galaico-portuguesas con <i>Quercus robur</i> e <i>Q. pyrenaica</i>

Táboa 1. Tipos de hábitats do Anexo I da DC 92/43/CEE do Río Lérez. Os hábitats de interese comunitario de Galicia. Páxina 151.

O outro lugar de importancia comunitaria é a Serra do Cando, na parte leste do concello dentro da parroquia de Caroi. O código LIC é ES1140014. Esta serra localízase dentro da denominada Dorsal Galega, no centro-sudoeste da comunidade. É unha serra de mediana altitude que conta con notables extensións de matogueira xunto con pequenas carballeiras. Ademais ten pequenas superficies de turbeiras e torgueiras con esfango. A altura media da serra é de 716m. Nela atópanse 7 hábitats de interese comunitario (incluídos no Anexo I da Directiva 92/43/CEE).

- Pozas temporais mediterráneas
- Uceiras húmidas atlánticas meridionais de *Erica ciliaris* e *Erica tetralix*
- Uceiras secas
- Uceiras oromediterráneas endémicas con *Ulex parvifolius*
- Pasteiros pioneiros en superficies rochosas
- Bosques aluviais residuais
- Carballeiras galaico-portuguesas con *Quercus robur* e *Quercus pyrenaica*

No relacionado coa flora ea vexetación existen extensas áreas cubertas por comunidades de mato: *Ulici minoris-Ericetum umbellatae*; *Ulici europaei-Ericetum cinereae*; *Ulici europaei-Cytisetum striati*. Destacan, así mesmo, os bosques aluviais de *Alnus glutinosa* e *Fraxinus excelsior* (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*) e as formacións de esfagno (*Sphagnum pylaisii*) en zonas hidromorfas. Cómpre subliñar tamén a presenza do narciso (*Narcissus cyclamineus*) e do salgueiro (*Salix salvifolia ssp. Australis*).

Respecto a fauna entre os invertebrados, destacan as poboacións de *Geomalacus maculosus*, *Oxygastra curtisii*, *Euphydryas aurinia*, *Lucanus cervus* e *Cerambyx cerdo*. Nos ríos, é importante a presenza de *Margaritifera margaritifera*. Entre os vertebrados, hai poboacións de cobra rateira (*Malpolon monspessulanus*) de interese bioxeográfico por seren das máis noroccidentais da península Ibérica. Tamén é destacable a presenza de píntega rabilonga (*Chioglossa lusitanica*) e de lagarto das silveiras (*Lacerta schreiberi*). Entre a avifauna nidificante destacan aves de rapina como o miñado abelleiro (*Pernis apivorus*), aguiá cobreira (*Circus gallicus*), gatafornela (*Circus cyaneus*), tartaraña cincenta (*Circus pygargus*), lagarteiro (*Falco tinnunculus*), falcón pequeno (*Falco subbuteo*) e moucho de orellas (*Otus scops*). Outras aves nidificantes son a avenoiteira cincenta (*Caprimulgus europaeus*), o picapeixe (*Alcedo atthis*), a cotovía das árbores (*Lullula arborea*), a pica campestre (*Anthus campestris*), a pica das árbores (*Anthus trivialis*), o pedreiro cincento (*Oenanthe oenanthe*), a papuxa do mato (*Sylvia undata*), e o picanzo vermello (*Lanius collurio*), e non reprodutoras (migración/invernada) de pica dos prados (*Anthus pratensis*). Entre os mamíferos, destaca a presenza de toupeira da auga (*Galemys pyrenaicus*), dos morcegos (*Rhinolophus hipposideros*, *Rhinolophus ferrum-equinum* e *Myotis myotis*), da lontra (*Lutra lutra*), nos ríos, e probablemente existe un núcleo reprodutor de lobo (*Canis lupus*).

Tipos de Hábitats do Anexo I da DC 92/43/CEE		
Nat-2000		Habitat do Anexo I da DC 92/43/CEE (Abreviado)
3130		Augas oligotróficas ou mesotróficas
3260		Ríos dos pisos basal a montano
4020	★	Queirogais húmidos atlánticos de <i>Erica ciliaris</i> e <i>Erica tetralix</i>
4030		Queirogais secos europeos
6220	★	Pseudoestepas de gramíneas e anuais da orde <i>Thero-Brachypodietea</i>
6410		Prados con <i>Molinia</i>
6430		Megaforbios eútrofos higrófilos das orlas de chairas
6510		Prados de sega de baixa altitude
7110	★	Turbeiras altas activas
7140		Mires de transición
7150		Depresións sobre sustratos turbosos do <i>Rhynchosporion</i>
8130		Desprendementos mediterráneos occidentais e termófilos
8220		Encostas rochosas silíceas con vexetación casmofítica
8230		Rochedos silíceos con vexetación pioneira
8310		Covas non explotadas polo turismo
91E0	★	Bosques aluviais de <i>Fraxinus excelsior</i> e <i>Alnus glutinosa</i>
9230		Carballeiras galaico-portuguesas con <i>Quercus robur</i> e <i>Q. pyrenaica</i>

Táboa 2. Tipos de hábitats do Anexo I da DC 92/43/CEE da Serra do Cando. Os hábitats de interese comunitario de Galicia. Páxina 180.

Espazos naturais de interese local

Espazos integrados nun termo municipal que polas súas singularidades sexan merecedores dalgún tipo de protección dos seus valores naturais.

Non presentes no concello de Cotobade.

Espazos privados de interese natural

Terreos pertencentes a institucións ou propietarios particulares, nos que existan formacións naturais, especies ou hábitats de flora e fauna silvestre dos que se considere de interese a súa protección.

Non presentes no concello de Cotobade.

Conformacións ou elementos naturais e paisaxísticos de interese

Ademais dos citados anteriormente como lugares de protección que presentan un grande interese paisaxístico e conforman elementos naturais de importancia, no concello existen outros lugares significativos pola importancia e conservación dos seus bosques (mixtos, de caducifolias, de ribeira...) que o tempo presentan unha grande riqueza de especies tanto animais como vexetais o que lles concede un especial valor en canto a súa biodiversidade.

Tamén destacan polo seu interese como vexetación autóctona as zonas onde o matogueira aparece como etapa clímax e presenta vexetación con predominio das ericáceas e dos toxos e a vexetación asociada aos ríos.

En referencia á Lei 7/2008, do 7 de xullo, de protección da paisaxe de Galicia, realizouse un estudo paisaxístico do concello de Cotobade. Para elo se estudou a clasificación do paisaxe deste concello segundo dúas publicacións clave nesta materia:

- "Atlas de los paisajes de España" (Mata Olmo & Sanz Herráiz, 2003).
- "La expresión territorial de la biodiversidad. Paisajes y hábitats" (Ramil et al, 2005).

+ Bohuier (1979), propón, a partir do análise da estrutura organizativa do medio rural galego, un conxunto de unidades territoriais, asimilables a unidades paisaxísticas. No concello existe só un tipo de ditas unidades que son as agras en organización dobre en agras e bancais/terrazas.

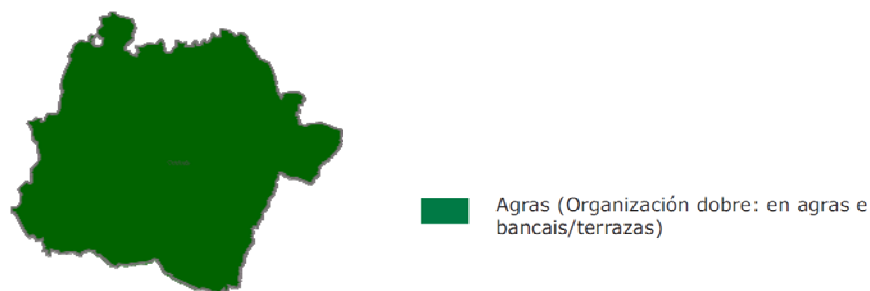

Fig.12. Distribución das unidades paisaxísticas de Bohuier no concello de Cotobade. SITEB (Xunta de Galicia).

+ Segundo Mata et al., no concello aparecen tres unidades paisaxísticas, das caes dúas dominan o territorio e aparecen ben diferenciadas. A metade oeste do concello pertence as denominadas cuncas e depresións, mentres que a metade leste englobase na unidade de Serras e montañas atlánticas e subatlánticas. Sinalar una reducida área entre estas dúas unidades na parroquia de Corredoira que se corresponde coa unidade de Montes e Vales atlánticos e subatlánticos.

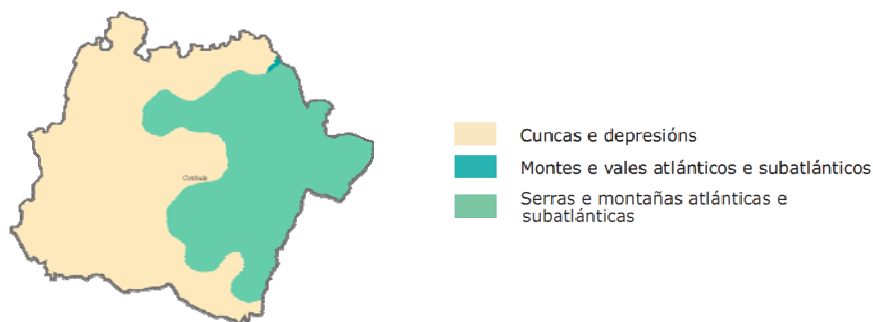

Fig.13. Distribución das unidades paisaxísticas segundo Mata et al. no concello de Cotobade. SITEB (Xunta de Galicia).

+ Segundo Ramil et al. no territorio galego existen 4 clases de paisaxe: unha configurada sobre o espazo marítimo-terrestre denominada *Litoral Cántabro-Atlántico*; unha segunda representada polos vales e pequenas depresións sublitorais chamada *Vales sublitorais Cántabro-Atlánticos*; unha terceira clase de paisaxes que se atopan configurados polos distintos sistemas montañosos galegos denominada *Serras*; e por último

unha gran unidade que incluíría os grandes vales, cañóns e depresións interiores da Galicia, as *Chairas e Vales interiores*.

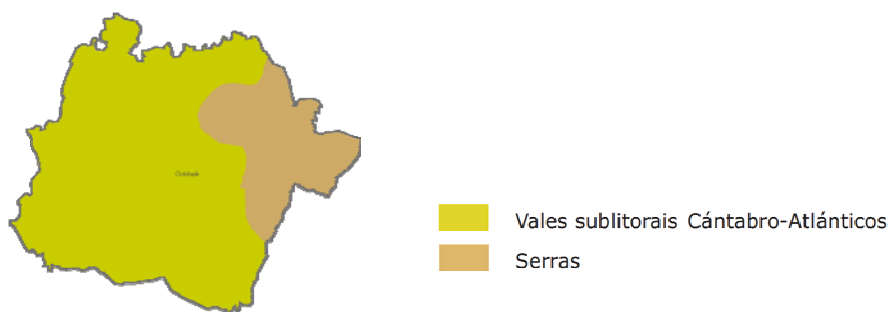

Fig.14. Distribución das clases de segundo Ramil et al. no concello de O Cotobade. SITEB (Xunta de Galicia).

No concello de Cotobade aparecen dúas das catro unidades existentes: as denominadas serras, que ocupan aproximadamente o 25% do territorio e se sitúa na parte leste, e dominando o concello os vales sublitorais Cántabro-Atlánticos.

Enclaves faunísticos e comunidades de interese

Dentro do concello detectáronse varios enclaves faunísticos relevantes. O mais importantes son os relacionado cos LIC da Serra do Cando e do Río Lérez no leste e oeste do concello respectivamente. Tamén destaca o resto da rede hidrográfica, pola presenza de especies de interese e a importancia das comunidades e ecosistemas de ribeira a eles asociados.

Áreas de interese arqueolóxico-histórico-artístico

Son de destacar os conxuntos arqueolóxicos de gravados rupestres de Viascón e San Xurxo de Sacos. Ademais Cotobade conta cun importante patrimonio de arte rupestre, dos que se coñecen numerosos exemplos de petroglifos (máis de 150), moitos deles atribuídos á Idade de Ferro ou á de Bronce.

Considerase tamén de importancia artístico-histórica a Igrexa de Aguasantas que data do primeiro terzo do século XVIII, na que destaca a portada con arco de medio

punto, remarcado de molduras, cartela decorada con data de 1.733. Ademais da Casa Grande de Santa Mariña de Aguasantas e o antigo mosteiro de frades.

A Casa Reitoral de Aguasantas data do século XVIII, é de grande interese polo portalón de entrada con porta adintelada e con molduras acoradas.

Outros elementos de interese son o conxunto do Peto de ánimas e a Capela de Santa Lucía de Famelga, a Capela de San Xosé da Peneda, a Igrexa de San Lourenzo de Almofrei, a Ponte de Almofrei (de sillería do século XVI, dun só arco de medio punto), a Igrexa de San Martiño de Borela, a Capela de Nosa Señora de Lourdes, a Ponte medieval de Borela, a Igrexa de San Miguel de Carballedo, a Capela de San Roque, a Igrexa de Santa María de Sacos (finais do século XII), a Capela de San Xoán Evanxelista, a Capela de Santo Anxo da Garda, a Igrexa de San Pedro de Tenorio, a Igrexa de San Andrés de Valongo, a Igrexa de Santiago de Viascón, a Igrexa de Caroi, a Capela de santa Mariña, a Capela do Neno Xesús, a Igrexa de San Gregorio de Corredoira, a Igrexa de Loureiro (do século XVI), a Igrexa de San Martiño de Reboredo (conserva unha cabeceira do século XII), a Igrexa de San Xurxo de Sacos e a Capela da Nosa Señora de Lixó, ademais de outras ermidas importantes e casas reitorais catalogadas como patrimonio.

Destacar por último a existencia dun Mosteiro Benedictino na parroquia de Tenorio e dalgunhas casas e pazos catalogados como bens patrimoniais.

USOS ACTUAIS DO TERRITORIO

No concello de Cotobade coexisten diferentes usos do solo como amosa a seguinte táboa:

Unidades de uso	Superficie aproximada (Km 2)	Importancia relativa (%)
Caducifolias	3	2,22
Cultivos anuais en maioría e viñado	11	8,14
Eucalipto	12	8,89
Eucalipto e piñeiro	17	12,6
Eucalipto, piñeiro e caducifolias	13	9,62
Matogueira	9	6,67
Matogueira e caducifolias	0,2	0,14
Matogueira e especies madeireiras	22	16,3
Matogueira- Pasteiro en rocha	30	22,23
Matogueira-Pasteiro	4	2,96
Pradería en maioría e cultivos anuais	8	5,92
Pradería en maioría, cultivos anuais e caducifolios	2	1,48
Pradería en maioría, cultivos anuais e especies madeireiras	0,5	0,37
Pradería en maioría, cultivos anuais e viñado	4	2,96
Zonas industriais	0,05	0,03

Táboa 3: usos do solo do concello de Cotobade. Elaboración propia.

Destacar a centralización dalgúns destes usos no concello. Por exemplo os cultivos anuais en maioría e viñado só aparecen no oeste do concello; matogueira con caducifolias no leste; pradería en maioría, cultivos anuais e caducifolias no surlleste; e pradería en maioría, cultivos anuais e viñado no noroeste.

Descrición de cultivos e aproveitamentos

Improductivo

Son as superficies ocupadas polo núcleos urbanos, ríos, afloramentos rochosos, vías de comunicación... en xeral todas aquelas áreas non susceptibles de aproveitamento que son aproximadamente 387 Ha.

Regadío

Consiste en pequenas parcelas nos terreos mais fértiles dedicadas ao cultivo de horta para o autoconsumo, que xeralmente aparecen preto dos núcleos de poboación. Solen cultivarse hortalizas como coles, cebolas, leitugas, tomates, xudías, pementos...

Labor intensiva

As parcelas de labor son de pequena superficie e atópanse mesturadas con outras de viñado e prados e as alternativas mais frecuentes de cultivo no concello son: millo e pataca de media estación.

As producións destes cultivos están destinadas fundamentalmente o autoconsumo, respondendo o chamado policultivo de subsistencia.

O carácter minifundista das propiedades leva asociado un alto grao de parcelación, que en moitas ocasións impide o recintado de masas puras de cultivos e aproveitamentos, sedo polo tanto moi frecuente a presenza de praderías, pasteiros e pequenas masas de matogueira nos recintos catalogados como de labor.

A pataca é o cultivo que sigue en importancia ao millo. Domina a pataca de media estación, tendo gran importancia para o autoconsumo tanto para o ser humano como para alimentar o gando.

A alternativa de cultivos mais usual é a que comeza en primavera cun cultivo de verán como a pataca ou o millo que se recolecta no outono para seguidamente sementar un cereal de inverno como o centeo e algo de cebada. A colleita de cereais é de verao e tras esta seméntanse os nabos ou o alcancer.

No concello de Cotobade contabilizáronse unhas 928 Ha aproximadamente dedicadas a labor intensiva, 1.309 Ha de labor mesturada con pradería segundo a época do ano, 22 Ha de labor mesturada con pino no noroeste do concello e 3 Ha de labor mesturada con carballos.

Prados

Xeralmente constituídos por agrupacións vexetais herbáceas, ben sexan espontáneas ou sementadas, cun destino que vai dende o pastoreo directo ao ensilado ou henificado, pasando pola sega para o seu consumo en verde. Normalmente aparecen en mosaico con viñedos e áreas de labor intensiva

Están compostas por especies de plantas adaptadas a solos de media e baixa fertilidade, con numerosas gramíneas (*Agrostis vulgaris*, *Antoxanthum odoratum*, *Arrhenatherum thoret*, *Briza media*, *Cynosorus christatus*, *Dactylo* espontáneo, *Holcus lanatus*, *Poa pratensis*, *Poa trivialis*...), leguminosas (*Lotus corniculatus*, *Trifolium pratense*, *Trifolium repens*...) e outros xéneros (*Ranunculus acris*, *Plantago lanceolata*, *Rinantis crista-galli*...).

Pola contra os prados sementados ou artificiais están compostos por distintas fórmulas de ray-grass inglés o italiano, dactilo, tréboles...

Existen tamén no concello prados arborados con *Quercus pedunculata*.

Este tipo de aproveitamento de pradería ocupa aproximadamente unhas 1.365 Ha no concello e atópase repartida por toda a extensión do mesmo, sendo un dos usos maioritarios.

Tamén existe unhas 22 Ha de prado con piñeiro e 21 Ha de matogueira e prado no oeste do concello.

Matogueira

Correspóndense con formacións en regresión, derivada da degradación de formacións arbóreas preexistentes en estado de clímax como os carballos, que nunha primeira fase pasan ao predominio das leguminosas como o toxo, para seguir cunha invasión masiva de ericáceas.

As especies mais comúns son:

Ulex nanus, *Ulex gallii*, *Ulex europeus*, *Sarothamnus scoparius*, *Erica cinérea*, *Erica tetralix*, *Erica arbórea*, *Chamaespartium capitale*, *genista sp.* Géneros como *Galluna*, *Cytisus* e algunha gramínea.

O aproveitamento desta matogueira oríentase principalmente a formación de cama para o gando, base para elaboración de esterco (o toxo ten un contido en

nitróxeno moito mais alto co das pallas de cereais), pastoreo extensivo de gando lanar e caprino, extracción de leña...

Cando nas zonas de matogueira aparece estrato arbóreo, este é de escasa cabida cuberta, ben porque se trata de repoboado natural con pino negral o ben por ser restos de incendios dunha masa forestal arbórea preexistente.

Existen aproveitamentos mixtos de praderías e cultivos.

No concello existen aproximadamente 8.523 Ha de matogueira pura, 61 Ha de matogueira con árbore tipo *Pinus pinaster* e 87 Ha con Eucalipto.

É o aproveitamento mais abundante no concello.

Pasteiros-Matogueira

Polo xeral son parcelas de pasteiros abandonadas que comezan a ser invadidas polas matogueiras e supoñen o primeiro paso a matogueira anteriormente explicado. O pasteiro está formado por especies de gramíneas e leguminosas como a poa, festuca, trébol...

Esta é unha formación clásica en toda a comunidade nos montes desarborados situadas en zonas de pendentes non moi acentuadas.

No concello ocupan unhas 21 Ha.

Superficie arbórea con especies forestais

Destaca a superficie ocupada en totalidade polo *Pinus pinaster*, ben como masa pura o asociada o eucalipto en estado de latizal.

Moi introducido e adaptado na comunidade, ten substituído o arborado característico de Galicia como solución a degradación dos solos e outras causas que ten situado ditos solos nunha fase de regresión en relación o seu clímax. Outra causa que ten favorecido a implantación de *Pinus pinaster* ten sido as continuas roturacións, queimas e cultivo intensivo, as que se ten sometido os solos nos últimos anos. O estado de desenvolvemento destes piñeirais oscila dende o repoboado ao forestal pasando polos estados intermedios de monte bravo e latizal. Ocupan unhas 1.185 Ha no concello. Ademais aparece nunhas 996 Ha mesturado con eucalipto e en 159 con carballo.

O pino insigne, tamén introducido na comunidade, ofrece bos crecementos en masa. No concello contabilizáronse 2 Ha como masa pura e 47 Ha mesturado co *P. pinaster*.

Dentro das frondosas o eucalipto é a especie máis representativa. Ten crecementos superiores o piñeiro e explótase en turnos máis curtos, permitindo varios aproveitamentos da mesma copa. No concello contabilizáronse 288 Ha onde aparece como masa pura, 1.097 mesturado con carballo, 54 Ha con piñeiro e carballo e 8 Ha con olmo e carballo.

A outra especie de frondosas representativa é o carballo cerqueiro *Quercus pedunculata*, asociado ao pino na maioría das ocasións. Formando bosquetes só o carballo ocupa unhas 190 Ha.

Grande parte do bosque é de propiedade privada, o que impide un tratamento racional silvícola dos bosques, así como a restauración do bosque primitivo caducifolio, por ser a súa rentabilidade inferior a que se pode obter con especies de crecemento rápido como o pino e o eucalipto. A escaseza de industrias que demanden a produción, o baixo prezo conseguido polo produtos e os continuos incendios son factores que inflúen no desinterese xeral do coidado do monte.

Outros árbores que tamén tenden a desaparecer son os da vexetación de ribeira como chopos e álamos.

Viñedo

Existen plantacións significativas grazas o clima máis suave desta área con maior insolación e menos precipitacións. As plantacións maioritarias e máis antigas son emparrados de 2.500 a 3.000 cepas por hectáreas e trátase en moitos casos de viñedos sobre terrazas con frecuencia estreitas. Cultívase tanto variedades brancas como tintas.

O cultivo mantense principalmente por tradición xa que o seu rendemento non é alto ao necesitar moita man de obra pola conformación das parcelas e a inaccesibilidade do terreo.

As veces aparece en mosaico de pequenas parcelas, mesturado con outras de labor, pradería e hortas nos que o viñedo ocupa do 10-15%.

Contabilizáronse só 14 Ha onde o viñado non se atopa mesturado con outros usos o tratamentos do terreo.

Usos forestais

O uso forestal do terreo é importante no concello de Cotobade, polo que cabe estudalo mais polo miúdo. Segundo o monte galego en cifras, o uso forestal do monte arborado abarca aquela superficie con fracción de cabida cuberta do arborado superior o igual o 5%, que se caracteriza por diferentes indicadores. As hectáreas con este uso determináanse por varios indicadores como son:

Caracterización estrutural das poboacións arbóreas: interpreta os aspectos estáticos e dinámicos da vexetación ó ser considerados os sistemas forestais arbóreos como un recurso natural renovable:

- Estructura espacial: interprétase a partir de varios indicadores como son:
Fracción de cabida cuberta da vexetación arbórea (a proxección vertical do estrato arbóreo sobre o chan, proporciona información sobre a ocupación e a densidade das especies influíndo na definición do distintos tipos de superficie forestal arborada).

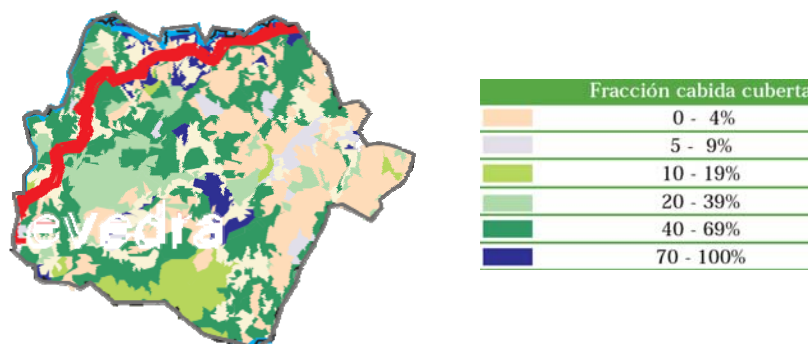

Fig.15.Fracción de cabida cuberta. O Monte Galego en Cifras.

Segundo a información reflectida no mapa podemos concluír o seguinte:

- Considérase *monte desarborado* as zonas onde a cuberta de vexetación arbórea é menor do 5%. En Cotobade aparece unha gran mancha no leste, na maioría das parroquias de Caroi, Loureiro e Valongo e no norte do concello, mesturada con as outras clase de maior cuberta.

- O *monte arborado disperso* é aquela zona onde as especies arbóreas son dominantes e a fracción de cabida cuberta da vexetación arbórea está comprendida entre un 5 e un 10%. No concello de Cotobade este tipo de formación é pouco significativa.
- Se a fracción de cabida cuberta da vexetación arbórea está comprendida entre un 10 e un 20% correspóndese cunha *superficie de monte raso* composta principalmente por áreas abertas con vexetación herbácea ou matogueiras. Existe unha formación importante deste tipo no sur do concello ocupando unha grande extensión na parroquia de Borela e Aguasantas.
- Se a fracción de cabida cuberta da vexetación arbórea é superior ó 20%, e as especies arbóreas teñen unha presenza dominante, atopámonos ante un *monte arborado*. Estas formacións son dominantes no concello de Cotobade (con excepción da zona leste). Destacar a presenza de zonas con cubertas superiores ó 70% formando unha franxa no centro do concello para que se espalla no norte mesturándose con outras formacións.

Distribución espacial: indicador de carácter xeográfico que proporciona información sobre a agregación o desagregación dos hábitats (uniforme, descontinua, pes illados...).

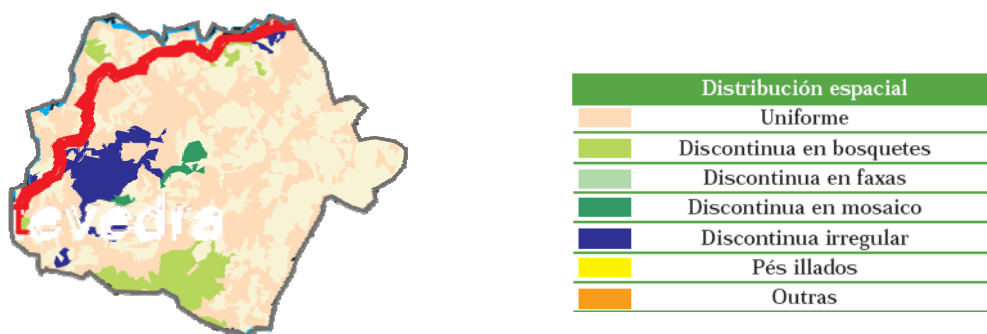

Fig.16.Distribución espacial. O Monte Galego en Cifras.

No caso do concello de Cotobade apréciase que a maioría do concello está dominado por unha distribución uniforme, destacando unha zona significativa onde a distribución é descontinua irregular, entre as parroquias de Borela, Reboredo e Carballedo.

Tamén se distingue un área de certa extensión no sur do concello (parroquia de Borela) onde a distribución é descontinua en bosquetes. Observando o mapa anterior de cobertura apréciase que a zona onde a distribución é descontinua irregular correspóndese cunha cuberta entre o 20-40% é a descontinua en bosquetes cunha cuberta do 10-20%.

- **Estrutura específica:** A presenza de dúas o mais especies arbóreas é un aspecto moi importante para medir a diversidade das formacións vexetais; canto maior sexa esta maior será polo xeral, a estabilidade dos sistemas forestais. Interpretase a partir do seguinte indicador:

Composición específica: proporciona información sobre a mestura de especies arbóreas presentes distinguíndose os seguintes casos:

- Sistemas forestais homoxéneos ou puros
- Sistemas forestais heteroxéneos ou mesturados

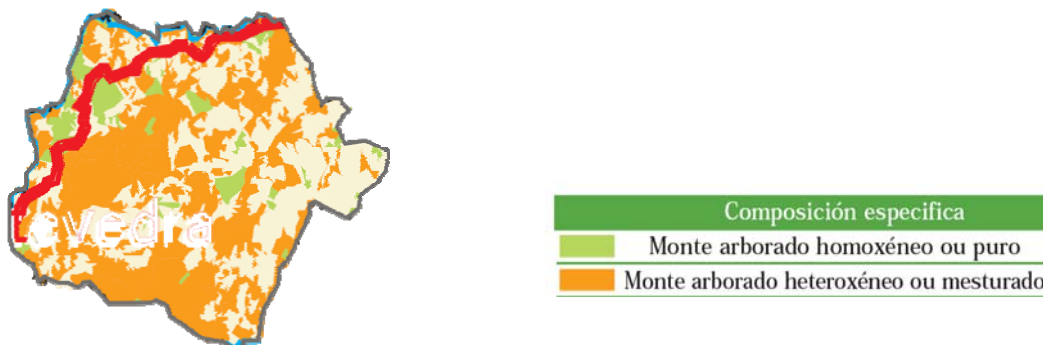

Fig.17.Composición específica. O Monte Galego en Cifras.

Como se aprecia no mapa aínda a composición dominante é o monte arborado heteroxéneo ou mesturado. Só existen pequenas zonas de monte arborado homoxéneo ou puro con importancia no leste do concello (parroquia de Viascón e Tenorio).

- **Estrutura de idades:** informa sobre as clases de idade e as fases de desenvolvemento dos sistemas forestais arborados. Interpretase a partir dos seguintes indicadores:

Forma principal da masa: proporciona información sobre as clases artificiais de idade e os intervalos de tempo relacionados coa consecución da

rexeneración así como cós tratamentos silvícolas distinguíndose entre coetánea, regular, semirregular e irregular.

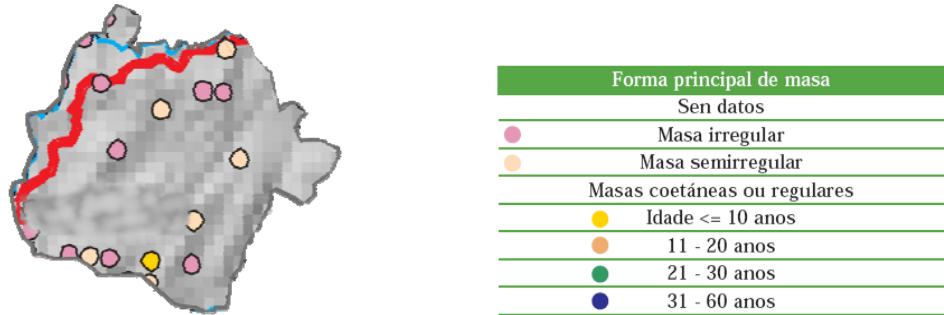

Fig.18.Forma principal da masa. O Monte Galego en Cifras.

Segundo o mapa, no concello Cotobade conviven as masas irregulares coas semirregulares segundo os puntos de mostra. Destacar a existencia dunha masa de 10 de idade no sur do concello (parroquia Borela).

Idade: permite a datación dos sistemas forestais constituídos por poboacións arbóreas coetáneas.

Estado de masa: amosa as fases de desenvolvemento das poboacións arbóreas ou clases naturais de idade, que sinalan o seu aspecto dinámico distinguíndose repoboado, monte bravo, latizal e fustal.

Destes últimos non se posúen datos.

O réxime de propiedade do monte no concello e tamén un factor importante a hora de ter en conta o uso forestal do mesmo. No seguinte mapa indícase a tipoloxía da propiedade e á distribución dos montes nos diversos tipos.

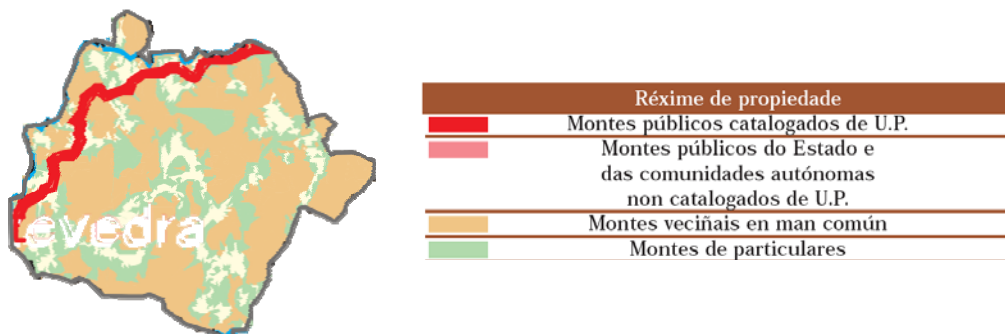

Fig.19. Réxime de propiedade no concello de O Cotobade. O Monte Galego en Cifras.

No concello de Cotobade predominan os montes veciñais en man común, agás algunhas áreas que delimitan a estas que son montes particulares.

Uso cinexético

O uso cinexético dos montes do concello non é extensivo, aínda que é relevante na división do terreo entre os diferentes tecores e as zonas libres.

O concello divídese nunha serie de TECORES (Terreo cinexéticamente ordenado). Así aproximadamente a metade do concello organízase en diferentes tecores:

- COIREGO (PO-10195): ocupa zonas no norte e centroeste do concello. O titular é a sociedade deportiva de caza de coirego, e pertence só o concello de Cotobade.
- REFUXIO DE CONLA (PO-17117): existe só na parroquia de San Xurxo de Sacos e pertence o concello de Campo Lameiro. O titular é a sociedade de caza do refuxio de Conla.
- UNIÓN DEPORTIVA DE CERDEDO (PO-10055): sitúase na parroquia de Caroi e pertence os concellos de Cotobade, Campo Lameiro e Cerdedo. O titular é a sociedade deportiva de cazadores unión deportiva Cerdedo.
- COTOBADE (PO-10086). Distribúese polo sur e centro do concello e pertence só o concello de Cotobade. O titular é a sociedade de caza e pesca.

Todos este tecores aparecen distribuídos no concello mesturados coas zonas libres.

O seguinte mapa proporciona información dos tipos e distribucións dos territorios sometidos a unha regulación cinexética.

Réxime cinexético	
	Reserva nacional de caza
	Coutos de caza
	Refuxio de fauna
	Zonas libres
	Zonas de caza controlada
	Sen determinar

Fig.20.Uso Cinexético. O Monte Galego en Cifras.

A maioría do concello aínda non está clasificado, se ben estas zonas mestúranse coas chamadas zonas libres. Destacar a presenza dun couto de caza na parroquia de Caroi e de tres zonas catalogadas como refuxios de fauna no norte do concello, nas parroquias de Caroi e Sacos.

ACTIVIDADE AGROPECUARIA

A actividade agrícola no concello de Cotobade é a de menor porcentaxe. Só un 7,6% da poboación activa adícanse a este sector, fronte o 61,1% do sector servizos que é o maioritario (Datos do IGE hasta Xuño 2010).

Na seguinte táboa expresase un resumo do número de parcelas, explotacións, unidades gandeiras (UG) e unidades de traballo-ano (UTA). Os datos pertencen o IGE, e segundo o instituto unha parcela é toda extensión de terra que está baixo unha soa linde, é dicir, rodeada de terreo, edificios ou augas que non pertencen á explotación; unha unidade gandeira (UG) obtéñense aplicando un coeficiente a cada especie e tipo, para agregar nunha unidade común diferentes especies (vacas leiteiras e bovinos machos de 24 meses e máis 1; bovinos femias de 24 meses e máis e outras vacas 0,8; bovinos de 12 a menos de 24 meses 0.7; bovinos de menos de 12 meses 0.4; ovinos e caprinos 0.1; porcas nais e porcas para reposición 0.5; leitóns 0.027; outros porcinos 0.3; equinos 0.8; galiñas e poliñas destinadas á posta 0.014; pavos, patos, ocas, pintadas e outras aves 0.03; e coellas nais 0.02). Unha unidade de traballo-ano (UTA) equivale ao traballo que realiza unha persoa a tempo completo ao longo dun ano. Unha xornada parcial compútase como a metade dunha completa.

	1989	1999
Nº EXPLOTACIONES	1.270	804
Con terras	1.270	798
Sen terras	0	6
Nº PARCELAS	29.586	15.350
UG	2.636	1.750
UTA	1.011	702

Táboa 4: Fonte INE.

Actividade gandeira

Unha parte da poboación das áreas rurais de Cotobade dedícase a gandería, na súa maioría distribuída en pequenas explotacións familiares. Existe gandería tanto de vacún (carne e leite) como de porcino.

	1989	1999
Bovinos	1.494	778
Ovinos	112	117
Caprinos	35	21
Porcinos	366	169
Equinos	293	294
Aves	325	365
Coellas nais	11	6

Táboa 5. Gandería en UG nas explotacións agrícolas. Fonte INE.

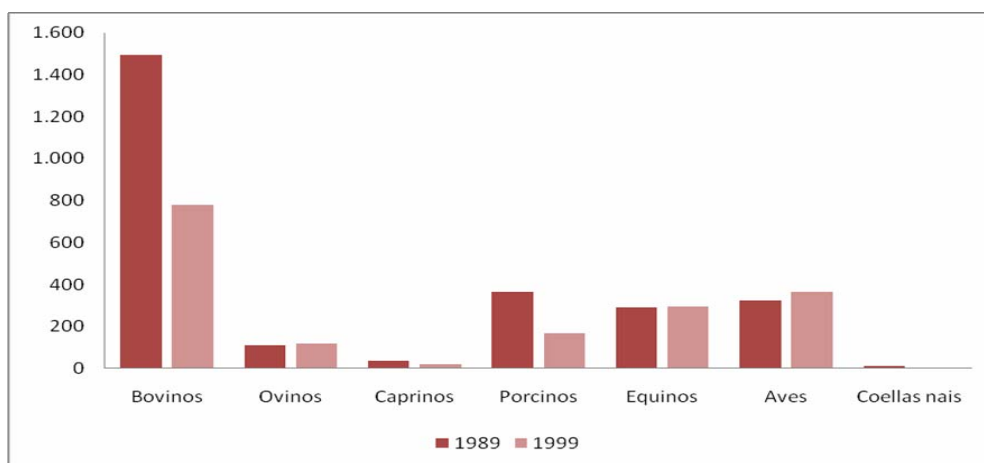

Gráfico 4. Elaboración propia.

Na táboa e no gráfico anterior recóllese a actividade pecuaria clasificada segundo unidades gandeiras (UG) nas explotacións agrícolas e por tipo de animal. Como se pode apreciar segundo os datos máis recentes obtidos o número de unidades gandeiras diminuíu nesta década. O gando de bovino ocupa a maior porcentaxe tanto en 1989

como en 1999, sendo do 56,7% e do 44,5% respectivamente. Aínda que diminuíu o número de UG de bovino continúa a ser a explotación maioritaria. O segue a gandería de porcino ocupando o 13,8% en 1989 e o 9,5% en 1999. Acontece o mesmo que coas UG de bovino que diminuíron.

Cabe destacar a importancia das UG de equino que en 1989 supoñían o 11,1% do total, dez anos despois conserva as mesmas UG, só que neste último período toma maior relevancia (16,8%) por diminuír o número total de UG.

Tamén son significativas as UG de aves, que se mantén neste período.

Na seguinte táboa amósanse os efectivos de explotación de gando bovino. Apréciase que co paso dos anos diminúe sensiblemente o número de bovinos rexistrados no concello. Dentro dos tipos de bovino as vacas representan en todos os anos mais da metade do total, e as de non muxidura un alto porcentaxe dentro dos tipos de vacas e tódolos casos.

	2001-2002	2003	2005	2006	2007	2008	2009
Nº EXPLOTACIONES	234	276	241	237	206	202	189
Nº BOVINOS	754	895	950	844	815	869	902
Nº Vacas	625	800	606	574	549	575	565
<i>Vacas de muxidura</i>	165	163	75	53	43	37	31
<i>Vacas de non muxidura</i>	460	637	531	521	506	538	534
Outros bovinos	129	95	344	270	266	294	337

Táboa 6. Efectivos de explotación de gando bovino. Fonte INE.

Actividade agrícola

Ademais das actividades gandeiras tamén nos núcleos rurais desenvólvese a agricultura, na súa maioría de ámbito familiar ou agricultura de autoservicio, debido a pequena superficie das explotacións agrícolas. As explotacións de pequena extensión (0.1 - 5 hectáreas) ocupan case o 100% do total do tamaño das explotacións. A maioría son en propiedade. O porcentaxe de terras arrendadas non é significativo.

Como se aprecia na seguinte táboa a agricultura, ao igual que a gandería, está sufrindo un importante retroceso, debido principalmente ao envellecemento da poboación. O total ten diminuído nunhas 2.000 hectáreas. Destacar os usos forestais.

	1989	1999
Labradas	291	162
Pastos permanentes	829	471
Árbores e forestais	2.638	3.417
Outras non forestais	6.653	4.242
Total	10.411	8.292

Táboa 7. Superficie total das explotacións agrícolas segundo aproveitamento (Ha). Fonte INE.

Dentro das terras labradas o aproveitamento se reparte entre cultivos herbáceos (mais da metade) e viñado.

BIBLIOGRAFÍA

- Atlas de Galicia. Tomo I. Medio Natural (2001). Ed. Xunta de Galicia.
- Atlas de vertebrados de Galicia. Consello da Cultura Galega. Sociedade Galega de Historia Natural (1996).
- Bellot, F. (1966) La vegetación de Galicia. Ed. CSIC.
- Buján, M.I. (2008) Catálogo da Flora de Galicia. Colección Monografías do IBADER. Ed. Instituto de Biodiversidade agraria e desenvolvemento rural. USC.
- Calvo, R.; Macías, F. (2001) Atlas de Galicia. Los suelos. Ed. Xunta de Galicia.
- Carballeira, A. et al (1983) Bioclimatología de Galicia. Ed. Fundación Pedro Barrié de la Maza.
- Catellvi, F.; Elías, F. (1996) Agrometeorología. MAPA.
- Cillero, C.; Díaz, R.A.; Ferreiro, J.; Gómez-Orellana, L.; Hinojo, B.A.; Martínez, S.; de Novoa, B.; Ramil, P.; Rodríguez, P.M.; Rodríguez, M.A.; Rubinos, M. (2008) Os hábitats de interese comunitario en Galicia. Descripción e valoración territorial. Colección Monografías do IBADER. Ed. Instituto de Biodiversidade agraria e desenvolvemento rural. USC.
- Decreto 327/1991 (Galicia), de 4 de octubre, sobre el sometimiento a declaración de efectos ambientales de proyectos públicos o privados de ejecución de obras, instalaciones o actividades contempladas en las diferentes legislaciones sectoriales (DOG nº 199, de 15 de octubre).
- Decreto 442/1990 (Galicia), de 13 de septiembre de 1990, de Evaluación de Impacto Ambiental (DOG nº 188, de 25 de septiembre).
- Díaz-Fierros, F. (1984) Capacidad productiva de los suelos de Galicia. Ed. USC
- IGME (1987). Mapa geológico de España. E 1:50.000.
- IGN (2001). Mapa topográfico nacional de España. E 1:25.000.
- IGN (2002). Mapa topográfico nacional de España. E 1:25.000.
- MAPA (1987). Mapa de cultivos y aprovechamientos. E 1:50.000.
- Rigueiro, A.; Silva, F.J. (1992) Guía das árbores e bosques de Galicia. Ed. Galaxia (Vigo).

- Rivas-Martinez, S. (2007) Mapa de series, geoseries y geopermaseries de vegetación en España : memoria del mapa de vegetación potencial de España. Ed. Servicio de publicaciones de la Universidad de León.
- Torres, M.P. (1986) Geografía de Galicia. Ed. Xuntanza.
- Xunta de Galicia (2002). Ley 9/2002, del 30 de diciembre, de ordenación urbanística y protección del medio rural de Galicia (DOG nº 252, de 31 de diciembre).

Nome da parroquia: Aguasantas (Santa María)**Código: 01***Delimitación:*

Situada no sueste do concello, a parroquia de Aguasantas limita ao norte coas parroquias de Santiago de Loureiro e de Santo André de Valongo, ao leste co concello de A Lama, ao sur cos concellos de A Lama e Pontecaldelas, e ao oeste coa parroquia de San Martiño de Borela.

Estrutura territorial

Esta parroquia ten un tamaño grande e unha forma alongada, asimilable a un rectángulo en sentido este a oeste, con un recorte na parte norte.

En canto á topografía, ven marcada pola sucesión accidentes xeográficos que dividen en franxas, norte a sur, o territorio da parroquia. Na parte leste atopamos un conxunto de montes que forman o límite coa parroquia de Borela no que destacan o Coto do Curro con 528 metros, o Coto Redondo con 548 metros e o Coto do Castro que chega ata 613 metros como puntos máis significativos. Máis cara o oeste aparece o río Meniños e varios regueiros. Cara o centro da parroquia aparece outra franxa montañosa onde destacan como puntos máis elevados o Coto do Vela de 619 metros e o Coto dos Limeiros con 596 metros. Xa na parte leste aparece o río Calvelle, zona de cota máis baixa que non chega aos 400 metros, e cata o nordeste aparece o alto de Chan do Ceo con 617 metros de altitude como punto máis significativo.

O río Meniños e o río Calvelle son os cursos de auga máis relevantes de Aguasantas. O primeiro nace preto do Coto do Castro e corre de norte a sur recibindo no seu camiño auga de varios regos ata desembocar no río Borela. O segundo nace preto do Outeiro de Camilo, na parroquia de Valongo e baixa cara o sur atravesando toda a parroquia para pasar ao concello de A Lama.

Xerarquía dos asentamentos

A parroquia de Santa María de Aguasantas está composta por vinte núcleos recoñecidos, asentados no centro e leste da parroquia e comunicados principalmente polas estradas PO-234 e PO-240. Estas vías, amplas e co firme en moi bo estado, recorren a parroquia de norte a sur cruzando varios núcleos. Desta estrada parten pequenos camiños, estreitos e cun piso antigo en xeral, que comunican cos lugares máis afastados.

Se nos fixamos no tamaño e o número de vivendas dos núcleos tradicionais podemos dicir que son maioría os lugares pequenos ou moi pequenos como é o caso dos núcleos de Aguaita, O Campodanta, O Casal, Ceraxe, O Fental, A Godela, A Pena O Regueiro ou Sucastro, sendo o máis pequeno o lugar de O Coto formado soamente por dúas vivendas tradicionais. De maior tamaño son os núcleos de Boliñas, O Castro, O igrexario, Calvelle ou Famelga, que se poden considerar de tamaño medio, sendo este último o meirande da parroquia.

En canto á súa organización, podemos distinguir dous modelos: un primeiro que se asenta sobre un camiño que se adapta á topografía evitando as grandes pendentes e dá como resultado un núcleo alongado e, en xeral, pouco compacto, e un segundo modelo de forma circular ou similar e que soe posuír un elemento central, que pode ser un espazo ou simplemente un cruzamento, sendo as máis das veces lugares compactos e cos límites claros. Exemplos do primeiro serían os lugares O Casal O

Castro, A Coutada, Martín, A Pena ou Peroselo, e do segundo serían, aínda que con matices, Boliñas, O Igrexario, Famelga, O Trebello. Os demais núcleos son variantes ou mesturas dos dous modelos.

Obsérvanse dúas formas de crecemento dos núcleos: unha que, apoiándose en casas tradicionais, constrúe unha parte nova ao lado ou directamente enriba, e outra que, xa sexa no núcleo ou na periferia, ocupa parcelas vadeiras con vivendas e construcións auxiliares novas.

Esta parroquia experimentou un crecemento relativamente baixo en canto a número de vivendas, mantendo intacto o esquema tradicional en parte dos lugares como en O Casal, A Godela, A Pena, O Regueiro ou O Trebello. As zonas da parroquia nas que se construíu un maior número aparecen ao pé da estrada PO-234, nos núcleos de As Boliñas e O Igrexario con seis vivendas, en Sucastro con catro, no lugar de Peroselo con tres vivendas ou no lugar de Famelga tamén con tres vivendas novas. Lugares que incrementaron o número de vivendas aínda que non vinculadas á estrada PO-234 serían Calvelle ou O Barazal.

A maior parte das vivendas novas construídas nesta parroquia non están ligadas ao desenvolvemento de actividades agro-gandeiras, senón que teñen unha función estritamente residencial.

O parcelario de Aguasantas soe ser de pequeno ou medio tamaño e forma irregular, nos núcleos. Na periferia hai varios tipos: de tamaño medio e formas irregulares, estreita e alongada produto da división das anteriores e de gran tamaño de propiedade veciñal.

Clasificación dos núcleos

Segundo a súa estrutura e morfoloxía, así como a proporción e distribución das vivendas tradicionais e de nova construción, teñen a clasificación de **núcleo rural histórico-tradicional** os lugares de O Casal, O Castro, O Fental, A Godela, O Regueiro e O trebello. Teñen a clasificación de **núcleo rural común** os lugares de O Barazal, Calvelle, O Coto, A Pena e Sucastro. Por último, teñen a clasificación de **núcleo rural complexo** os lugares de Aguallta, Boliñas, Campodanta, Cerraxe, A Coutada, Famelga, O Igrexario, Martiño e Peroselo.

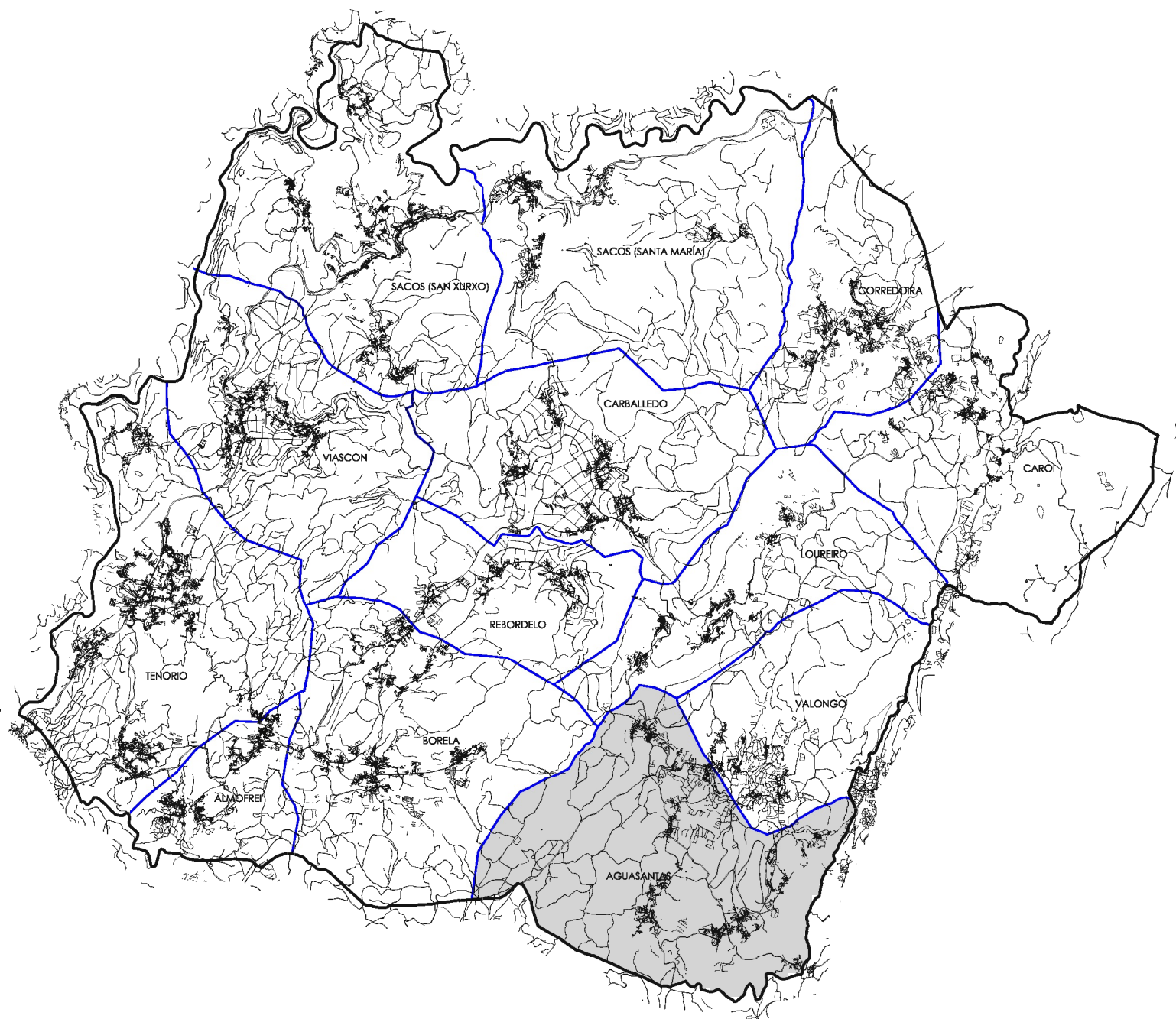
Tipoloxía dos edificios

Se falamos da edificación tradicional, dicir que son casas de pedra, xeralmente pedra do país, entre as que podemos distinguir dous tipos:

- O primeiro, e probablemente máis antigo, ten pequenas dimensións, planta rectangular, muros de cachotaría reforzados con elementos de maior tamaño nas esquinas e nos ocos de portas e fiestras, normalmente dun só andar ou con faiado, de escasa altura total, desenvolvemento principal en planta baixa e cuberta a dúas augas con tella. Ao redor sitúanse alpendres que poden compartir a cuberta coa casa, hórreos e pozos.
- O segundo tipo, e máis frecuente, ten planta rectangular ou en "L", caracterizado por ter un desenvolvemento máis vertical, de maior porte, xeralmente dúas plantas e faiado comunicadas mediante escaleira interior, muros de cachotaría reforzados con elementos de maior tamaño nas esquinas e nos ocos de portas e fiestras e cuberta a dúas augas con tella. A planta baixa estaría destinada, antigamente, a cortes e a cociña e a parte alta a vivenda. É habitual o peche de pedra con portal sobre o que se asentaban as construcións auxiliares como alpendres, hórreos e mesmo a propia vivenda.

Como arquitecturas singulares podemos citar a capela de San Xosé en Penelas o conxunto da igrexa parroquial de Santa María, cemiterio, reitoral, viacrucis e a fonte do adro en O Igrexario, e os petos de ánimas e cruceiros espallados pola parroquia.

As vivendas de nova construción varían en forma e tamaño, pero pódense asimilar a unha de planta cadrada con anexos, baixo e un andar con algún elemento exterior como terrazas, balcóns, galerías ou escaleiras, cuberta a dúas ou catro augas con tella e construída con sistemas construtivos e materiais actuais. Hai casos nos que se emprega o perpiaño en fachada.

NÚCLEO		AGUALTA		NÚMERO	01.01	PARROQUIA	AGUASANTAS (SANTA MARIA)
IDENTIFICACIÓN NO PLANO DE ORDENACIÓN MUNICIPAL							
TIPOLOXÍA NÚCLEO	Situación	Parroquia no sueste do Concello, núcleo no norte da parroquia.					
	Topografía	Predominio das pendentes suaves e a orientación sueste.					
	Poboación	0					
	Tipo	Aldea nuclear con casarío denso.					
VÍAS DE COMUNICACIÓN	Tipo: Estradas da rede terciaria que comunican coa PO-234.						
	Estado: Acceso estreito e co asfalto nun estado aceptable. Non hai vías interiores.						
ESTRUTURA DE PARCELA	En xeral parcelas de tamaño grande e forma irregular, no núcleo. Na periferia aparecen varios tipos: de tamaño medio e formas irregulares, estreita e alongada produto da fragmentación das anteriores e de gran tamaño de propiedade veciñal. A ocupación é media coas construcións próximas aos camiños e con espazos intermedios como eiras, xardíns, etc. Na parte posterior soen aparecer terreos de labranza, hortas, etc. As parcelas ocupadas por casas tradicionais con peche de pedra e portal, soen ter un esquema máis pechado ao redor do curral, ó igual que a de nova construción.						
MORFOLOXÍA VIARIO E EDIFICACIÓN	Núcleo tradicional	Núcleo de pequeno tamaño formado por cinco vivendas tradicionais e asentado ao final dunha vía que comunica directamente coa estrada PO-234 . A edificación e as construcións auxiliares, algunhas delas rodeadas con peche de pedra e portal, sitúanse á beira dos camiños, formando grupos de vivendas entre medianeiras , dando lugar a un núcleo compacto.					
	Núcleo recente	Obsérvanse dúas formas de crecemento: unha que, apoiándose en casas tradicionais, constrúe unha parte nova ao lado ou enriba, e outra que, xa sexa no núcleo ou na periferia, ocupa parcelas vadeiras con vivendas e construcións auxiliares novas.					
TIPOLOXÍA EDIFICACIÓN E ESTADO DE CONSERVACIÓN	Casas de pedra, xeralmente pedra do país, entre as que podemos distinguir dous tipos: - O primeiro, e probablemente máis antigo, de pequenas dimensións, planta rectangular, muros de cachotería reforzados con elementos de maior tamaño nas esquinas e nos ocos de portas e fiestras, normalmente dun só andar ou con faiado, de escasa altura total, desenvolvemento principal en planta baixa e cuberta a dúas augas con tella. Ao redor sitúanse alpendres que poden compartir a cuberta coa casa, hórreos, pozos e palleiras. - O segundo tipo, e máis frecuente, de planta rectangular ou en "L", caracterizado por ter un desenvolvemento máis vertical, de maior porte, xeralmente dúas plantas e faiado comunicadas mediante escaleira interior, muros de cachotería reforzados con elementos de maior tamaño nas esquinas e nos ocos de portas e fiestras e cuberta a dúas augas con tella. A planta baixa estaría destinada, antigamente, a cortes e a cociña e a parte alta a vivenda. É habitual o peche de pedra con portal sobre o que se asentan as construcións auxiliares como alpendres, hórreos ou a vivenda. Parte das vivendas tradicionais están en uso, aínda que sufriron algún tipo de reforma ou ampliación con materiais máis modernos. As demais presentan diferentes estados de abandono. A vivenda nova está anexionada a unha vivenda tradicional e ten planta cadrada con anexos, baixo e un andar con algún elemento exterior como terrazas, balcóns, galerías ou mesmo escaleiras, cuberta a dúas augas con tella e construída con sistemas construtivos e materiais actuais.						
TIPOLOXÍA CONSTRUCIÓN AUXILIARES E ESTADO DE CONSERVACIÓN	Entre as construcións auxiliares tradicionais que soen acompañar ás casas, os alpendres e as palleiras son de pedra e madeira e a cuberta con tella, situados ao lado da vivenda ou lixeiramente separados, sufrindo reformas recentes a meirande parte deles e case sempre na cuberta. Os hórreos de madeira, soen ter dous tramos apoiados sobre cepas, os frontais de pedra, os costais de madeira, acceso á cámara por un frontal e cuberta a dúas augas de lousa de pedra, colocados nos arredores da vivenda cun estado de conservación regular en xeral. As construcións auxiliares novas (incluíndo galpóns, almacéns, garaxes, etc.) foron feitas empregando materiais novos como ladrillo, bloque, formigón, chapa metálica e case sempre fibrocemento para as cubertas.						
Nº EDIFICACIÓNS	Vivenda total	Vivenda tradicional	Vivenda nova	Industria / terciario	Outras		
	16	5	3	0	8		
SERVIZOS EXISTENTES	Electricidade	Auga	Saneamento	Alumeado público	Recollida lixo	Acceso rodado	
	si	individual	non	si	si	si	
EQUIPAMENTOS E ESPAZOS LIBRES	Ref.	Denominación					SUP: m²
CATÁLOGO DE PATRIMONIO PXOM							

NÚCLEO	AGUALTA	NÚMERO	01.01	PARROQUIA	AGUASANTAS (SANTA MARIA)
CRITERIOS DE DELIMITACIÓN DE NÚCLEO					
A estrutura e morfoloxía do lugar de Agualta, así como a proporción e distribución das vivendas tradicionais e de nova construción, lévanos a outorgarlle a clasificación de núcleo rural complexo.					
					
Fotografía aérea de Agualta.					

NÚCLEO		BARAZAL		NÚMERO	01.02	PARROQUIA	AGUASANTAS (SANTA MARIA)
IDENTIFICACIÓN NO PLANO DE ORDENACIÓN MUNICIPAL							
TIPOLOXÍA NÚCLEO	Situación	Parroquia no sueste do Concello, núcleo no sur da parroquia.					
	Topografía	Predominio das pendentes suaves ou moderadas. A orientación principal é este.					
	Poboación	21					
	Tipo	Aldea polinuclear con casarío denso por zonas aínda que moi variable.					
VÍAS DE COMUNICACIÓN	Tipo: Estradas da rede terciaria que comunica coa PO-234.						
	Estado: Acceso estreito que por unha banda está co asfalto vello e deteriorado e con fendas por zonas , e por outra atópase en bo estado. Vías interiores estreitas, salvo algúns tramos con zonas amplas. Pavimento con asfalto antigo en moi mal estado e con fendas por zonas.						
ESTRUTURA DE PARCELA	En xeral parcelas de tamaño pequeno ou medio e forma irregular, no núcleo. Na periferia aparecen varios tipos: de tamaño medio e formas irregulares, estreita e alongada ao lado do río Calvelle produto da fragmentación das anteriores e de gran tamaño de propiedade veciñal. A ocupación é media coas construcións próximas aos camiños e con espazos intermedios como eiras, xardíns, etc. Na parte posterior soen aparecer terreos de labranza, hortas, etc. As parcelas ocupadas por casas tradicionais con peche de pedra e portal, soen ter un esquema máis pechado ao redor do curral, sen embargo, as que carecen del e máis as de nova construción, teñen unha organización máis aberta e dispersa.						
MORFOLOXÍA VIARIO E EDIFICACIÓN	Núcleo tradicional	Núcleo de mediano tamaño constituído por dúas agrupacións de vivendas situadas ó nordés e o suroeste ao pé do monte Pe da Múa na súa marxe este. Como límite no este atopámonos co río Calvelle, ó que van a desembocar varios regos que atravesan o núcleo. O núcleo está formado por un camiño lonxitudinal que se adapta á topografía para evitar ás fortes pendentes e por varios rueiros próximos. A edificación e as construcións auxiliares, algunhas delas rodeadas con peche de pedra e portal, sitúanse á beira dos camiños, formando grupos de vivendas entre lixeiramente separadas entre si, dando lugar a un núcleo disperso pero cos límites claros.					
	Núcleo recente	Obsérvanse dúas formas de crecemento: unha que, apoiándose en casas tradicionais, constrúe unha parte nova ao lado ou enriba, e outra que, xa sexa no núcleo ou na periferia, ocupa parcelas valeiras con vivendas e construcións auxiliares novas. A extensión principal está cara ó sur, pero hai vivendas mesturadas entre as vivendas tradicionais.					
TIPOLOXÍA EDIFICACIÓN E ESTADO DE CONSERVACIÓN	Casas de pedra, xeralmente pedra do país, entre as que podemos distinguir dous tipos: - O primeiro, e probablemente máis antigo, de pequenas dimensións, planta rectangular, muros de cachotaría reforzados con elementos de maior tamaño nas esquinas e nos ocos de portas e fiestras, normalmente dun só andar ou con faiado, de escasa altura total, desenvolvemento principal en planta baixa e cuberta a dúas augas con tella. Ao redor sitúanse alpendres que poden compartir a cuberta coa casa, hórreos, pozos e palleiras. - O segundo tipo, e máis frecuente, de planta rectangular ou en “L”, caracterizado por ter un desenvolvemento máis vertical, de maior porte, xeralmente dúas plantas e faiado comunicadas mediante escaleira interior, muros de cachotaría reforzados con elementos de maior tamaño nas esquinas e nos ocos de portas e fiestras e cuberta a dúas augas con tella. A planta baixa estaría destinada, antigamente, a cortes e a cociña e a parte alta a vivenda. É habitual o peche de pedra con portal sobre o que se asentan as construcións auxiliares como alpendres, hórreos ou a vivenda. Gran parte das vivendas tradicionais están en uso, aínda que sufriron algún tipo de reforma ou ampliación con materiais máis modernos. As demais presentan diferentes estados de abandono. As vivendas novas soen ter planta cadrada con anexos, baixo e un andar con algún elemento exterior como terrazas, balcóns, galerías ou mesmo escaleiras, cuberta a dúas ou catro augas con tella e construída con sistemas construtivos e materiais actuais.						
TIPOLOXÍA CONSTRUCIÓN AUXILIARES E ESTADO DE CONSERVACIÓN	Entre as construcións auxiliares tradicionais que soen acompañar ás casas, os alpendres e as palleiras son de pedra e madeira e a cuberta con tella, situados ao lado da vivenda ou lixeiramente separados, sufrindo reformas recentes a meirande parte deles e case sempre na cuberta. Os hórreos, tamén de pedra e madeira, soen ter dous tramos apoiados sobre cepas,aínda que atópamos algúns de tres e catro tramos, os frontais de pedra ou madeira, acceso á cámara por un frontal e cuberta a dúas augas de lousa de pedra, colocados nos arredores da vivenda e, ás veces, sobre o peche cun estado de conservación bo en xeral. As construcións auxiliares novas (incluíndo galpóns, almacéns, garaxes, etc.) foron feitas empregando materiais novos como ladrillo, bloque, formigón, chapa metálica e case sempre fibrocemento para as cubertas.						
Nº EDIFICACIÓNS	Vivenda total	Vivenda tradicional	Vivenda nova	Industria / terciario	Outras		
	21	17	4	0	56		
SERVIZOS EXISTENTES	Electricidade	Auga	Saneamento	Alumeado público	Recollida lixo	Acceso rodado	
	si	veciñal	non	si	si	si	
EQUIPAMENTOS E ESPAZOS LIBRES	Ref.	Denominación				SUP: m²	
CATÁLOGO DE PATRIMONIO PXOM		Peto de ánimas.					

NÚCLEO	BARAZAL	NÚMERO	01.02	PARROQUIA	AGUASANTAS (SANTA MARIA)
--------	---------	--------	-------	-----------	--------------------------

CRITERIOS DE DELIMITACIÓN DE NÚCLEO

A estrutura e morfoloxía do lugar de Barazal, así como a proporción e distribución das vivendas tradicionais e de nova construción, lévanos a outorgarlle a clasificación de núcleo rural común.

Fotografía aérea de Barazal.

NÚCLEO		BOLIÑAS		NÚMERO	01.03	PARROQUIA	AGUASANTAS (SANTA MARIA)	
IDENTIFICACIÓN NO PLANO DE ORDENACIÓN MUNICIPAL								
TIPOLOXÍA NÚCLEO	Situación	Parroquia no sueste do Concello, núcleo no centro cara ó sueste da parroquia.						
	Topografía	Predominio das pendentes suaves. A orientación principal é oeste.						
	Poboación	33						
	Tipo	Aldea polinuclear con casarío denso por zonas aínda que moi variable.						
VÍAS DE COMUNICACIÓN	Tipo: Estrada PO-234 e moi próxima a estrada PO-240.							
	Estado: Acceso de tamaño medio-pequeno e co asfalto en moi bo estado. Vías interiores, en xeral, estreitas e co asfalto antigo e nalgúns tramos moi deteriorado.							
ESTRUTURA DE PARCELA	En xeral parcelas de tamaño medio e forma irregular, asimilable a un rectángulo, no núcleo. Na periferia aparecen varios tipos: de tamaño medio e formas irregulares, estreita e alongada produto da fragmentación das anteriores e de gran tamaño de propiedade veciñal. A ocupación é alta coas construcións próximas aos camiños e con espazos intermedios como eiras, xardíns, etc. Na parte posterior soen aparecer terreos de labranza, hortas, etc. As parcelas ocupadas por casas tradicionais con peche de pedra e portal, soen ter un esquema máis pechado ao redor do curral, sen embargo, as que carecen del e máis as de nova construción, teñen unha organización máis aberta e dispersa.							
MORFOLOXÍA VIARIO E EDIFICACIÓN	Núcleo tradicional	Núcleo de mediano tamaño asentado maioritariamente ao pé da estrada PO-234, na marxe norte, e apoiado nun camiño principal paralelo á estrada nacional e nos rúeiros próximos. A edificación e as construcións auxiliares, algunhas delas rodeadas con peche de pedra e portal, sitúanse á beira dos camiños, bastante próximas entre si e incluso formando medianiles, dando como resultado un núcleo compacto no seu centro e disperso na periferia.						
	Núcleo recente	Obsérvanse dúas formas de crecemento: unha que, apoiándose en casas tradicionais, constrúe unha parte nova ao lado ou enriba, e outra que, xa sexa no núcleo ou na periferia, ocupa parcelas valeiras con vivendas e construcións auxiliares novas. A extensión principal está situada cara o este.						
TIPOLOXÍA EDIFICACIÓN E ESTADO DE CONSERVACIÓN	Casas de pedra, xeralmente pedra do país, entre as que podemos distinguir dous tipos: - O primeiro, e probablemente máis antigo, de pequenas dimensións, planta rectangular, muros de cachotería reforzados con elementos de maior tamaño nas esquinas e nos ocos de portas e fiestras, normalmente dun só andar ou con faiado, de escasa altura total, desenvolvemento principal en planta baixa e cuberta a dúas augas con tella. Ao redor sitúanse alpendres que poden compartir a cuberta coa casa, hórreos, pozos e paleiras. - O segundo tipo, e máis frecuente, de planta rectangular ou en "L", caracterizado por ter un desenvolvemento máis vertical, de maior porte, xeralmente dúas plantas e faiado comunicadas mediante escaleira interior, muros de cachotería reforzados con elementos de maior tamaño nas esquinas e nos ocos de portas e fiestras e cuberta a dúas augas con tella. A planta baixa estaría destinada, antigamente, a cortes e a cociña e a parte alta a vivenda. É habitual o peche de pedra con portal sobre o que se asentan as construcións auxiliares como alpendres, hórreos ou a vivenda. Parte das vivendas tradicionais están en uso, aínda que sufriron algún tipo de reforma ou ampliación con materiais máis modernos. As demais presentan diferentes estados de abandono. Un número grande de vivendas restauradas ou en fase de restauración neste lugar. As vivendas novas soen ter planta cadrada con anexos, baixo e un andar con algún elemento exterior como terrazas, balcóns, galerías ou mesmo escaleiras, cuberta a dúas ou catro augas con tella e construída con sistemas construtivos e materiais actuais.							
TIPOLOXÍA CONSTRUCIÓN AUXILIARES E ESTADO DE CONSERVACIÓN	Entre as construcións auxiliares tradicionais que soen acompañar ás casas, os alpendres e as paleiras son de pedra e madeira e a cuberta con tella, situados ao lado da vivenda ou lixeiramente separados, sufrindo reformas recentes a meirande parte deles e case sempre na cuberta. Os hórreos, tamén de pedra e madeira, soen ter dous e tres tramos apoiados sobre cepas, os frontais de pedra e madeira, costais de pedra e madeira, e cuberta a dúas augas de lousa de pedra e tella, acceso á cámara por un frontal, colocados nos arredores da vivenda e, as veces, sobre o peche cun estado de conservación a metade deles en bo estado, e os outros abandonados. As construcións auxiliares novas (incluíndo galpóns, almacéns, garaxes, etc.) foron feitas empregando materiais novos como ladrillo, bloque, formigón, chapa metálica e case sempre fibrocemento para as cubertas.							
Nº EDIFICACIÓNS	Vivenda total	Vivenda tradicional		Vivenda nova		Industria / terciario	Outras	
	71	60		11		1	165	
SERVIZOS EXISTENTES	Electricidade	Auga	Saneamento	Alumeado público		Recollida lixo	Acceso rodado	
	si	veciñal	non	si		si	si	
EQUIPAMENTOS E ESPAZOS LIBRES	Ref.	Denominación					SUP: m²	
		Escolas antigas						
CATÁLOGO DE PATRIMONIO PXOM		Casa número 3						
		Cruceiro						
		Escolas antigas						

NÚCLEO	BOLIÑAS	NÚMERO	01.03	PARROQUIA	AGUASANTAS (SANTA MARIA)
--------	---------	--------	-------	-----------	--------------------------

CRITERIOS DE DELIMITACIÓN DE NÚCLEO

A estrutura e morfoloxía do lugar de Boliñas, así como a proporción e distribución das vivendas tradicionais e de nova construción, lévanos a outorgarlle a clasificación de núcleo rural complexo.

Fotografía aérea de Boliñas.

NÚCLEO		CALVELLE		NÚMERO	01.04	PARROQUIA	AGUASANTAS (SANTA MARIA)	
IDENTIFICACIÓN NO PLANO DE ORDENACIÓN MUNICIPAL								
TIPOLOXÍA NÚCLEO	Situación	Parroquia no sueste do Concello, núcleo no sur da parroquia.						
	Topografía	Variable pero en xeral pendentes suaves ou moderadas. A orientación principal é sur.						
	Poboación	35						
	Tipo	Aldea polinuclear con casarío claro por zonas aínda que moi variable.						
VÍAS DE COMUNICACIÓN	Tipo: Estradas da rede terciaria que comunican coa PO-234.							
	Estado: Acceso estreito e co asfalto en bo estado nalgunhas zonas,e noutros en mal estado. Vías interiores estreitas con zonas amplas e co asfalto nun estado variable dende o bo ata o malo. Hai rúas e camiños sen pavimentar.							
ESTRUTURA DE PARCELA	En xeral parcelas de tamaño pequeno ou medio e forma irregular, no núcleo. Na periferia aparecen varios tipos: de tamaño medio e formas irregulares, estreita e alongada ao lado do rego produto da fragmentación das anteriores e de gran tamaño de propiedade veciñal. A ocupación é moi variable, dende alta no norte a moderada no sur, coas construcións próximas aos camiños e con espazos intermedios como eiras, xardíns, etc. Na parte posterior soen aparecer terreos de labranza, hortas, etc. As parcelas ocupadas por casas tradicionais con peche de pedra e portal, soen ter un esquema máis pechado ao redor do curral, sen embargo, as que carecen del e máis as de nova construción, teñen unha organización máis aberta e dispersa.							
MORFOLOXÍA VIARIO E EDIFICACIÓN	Núcleo tradicional	Núcleo de mediano tamaño formado por varios asentamentos lixeiramente separados entre si e apoiados sobre varios rueiros que se adaptan a topografía para evitar fortes pendentes collendo formas circulares e que están comunicados cunha vía principal de eixe norte-sur . Ó oeste do núcleo está o monte de Pe da Múa e no sur atrávesano dous regos que desembocan no río Calvelle.A edificación e as construcións auxiliares, algunhas delas rodeadas con peche de pedra e portal, sitúanse á beira dos camiños, formando grupos de vivendas entre medianeiras ou lixeiramente separadas entre si, danado lugar a un núcleo disperso pero con límites claros.						
	Núcleo recente	Obsérvanse dúas formas de crecemento: unha que, apoiándose en casas tradicionais, constrúe unha parte nova ao lado ou enriba, e outra que, xa sexa no núcleo ou na periferia, ocupa parcelas valeiras con vivendas e construcións auxiliares novas. A extensión principal está situada no centro e no sur do núcleo, mesturándose ou próximas a vivendas tradicionais.						
TIPOLOXÍA EDIFICACIÓN E ESTADO DE CONSERVACIÓN	Casas de pedra, xeralmente pedra do país, entre as que podemos distinguir dous tipos: - O primeiro, e probablemente máis antigo, de pequenas dimensións, planta rectangular, muros de cachotaría reforzados con elementos de maior tamaño nas esquinas e nos ocos de portas e fiestras, normalmente dun só andar ou con faiado, de escasa altura total, desenvolvemento principal en planta baixa e cuberta a dúas augas con tella. Ao redor sitúanse alpendres que poden compartir a cuberta coa casa, hórreos, pozos e palleiras. - O segundo tipo, e máis frecuente, de planta rectangular ou en “L”, caracterizado por ter un desenvolvemento máis vertical, de maior porte, xeralmente dúas plantas e faiado comunicadas mediante escaleira interior, muros de cachotaría reforzados con elementos de maior tamaño nas esquinas e nos ocos de portas e fiestras e cuberta a dúas augas con tella. A planta baixa estaría destinada, antigamente, a cortes e a cociña e a parte alta a vivenda. É habitual o peche de pedra con portal sobre o que se asentan as construcións auxiliares como alpendres, hórreos ou a vivenda.Parte das vivendas tradicionais están en uso, aínda que sufriron algún tipo de reforma ou ampliación con materiais máis modernos. As demais presentan diferentes estados de abandono. Parte das vivendas están restauradas neste lugar. As vivendas novas soen ter planta cadrada con anexos, baixo e un andar con algún elemento exterior como terrazas, balcóns, galerías ou mesmo escaleiras, cuberta a dúas ou catro augas con tella e construída con sistemas construtivos e materiais actuais.							
TIPOLOXÍA CONSTRUCIÓN AUXILIARES E ESTADO DE CONSERVACIÓN	Entre as construcións auxiliares tradicionais que soen acompañar ás casas, os alpendres e as palleiras son de pedra e madeira e a cuberta con tella, situados ao lado da vivenda ou lixeiramente separados, sufrindo reformas recentes a meirande parte deles e case sempre na cuberta. Os hórreos, tamén de pedra e madeira, soen ter dous tramos apoiados sobre cepas, os frontais de pedra, os costais de pedra ou madeira, acceso á cámara por un frontal e cuberta a dúas augas de lousa de pedra, colocados nos arredores da vivenda e, ás veces, sobre o peche cun estado de conservación a metade deles en bo estado e os outros abandonados. As construcións auxiliares novas (incluíndo galpóns, almacéns, garaxes, etc.) foron feitas empregando materiais novos como ladrillo, bloque, formigón, chapa metálica e case sempre fibrocemento para as cubertas.							
Nº EDIFICACIÓNS	Vivenda total		Vivenda tradicional		Vivenda nova		Industria / terciario	Outras
	30		20		10		0	82
SERVIZOS EXISTENTES	Electricidade	Auga	Saneamento	Alumeado público		Recollida lixo		Acceso rodado
	si	veciñal	non	si		si		si
EQUIPAMENTOS E ESPAZOS LIBRES	Ref.	Denominación						SUP: m²
CATÁLOGO DE PATRIMONIO PXOM		Cruceiro						
		Pombal						

NÚCLEO	CALVELLE	NÚMERO	01.04	PARROQUIA	AGUASANTAS (SANTA MARIA)
--------	----------	--------	-------	-----------	--------------------------

CRITERIOS DE DELIMITACIÓN DE NÚCLEO

A estrutura e morfoloxía do lugar de Calvelle, así como a proporción e distribución das vivendas tradicionais e de nova construción, lévanos a outorgarlle a clasificación de núcleo rural común.

Fotografía aérea de Calvelle.

NÚCLEO		CAMPODANTA		NÚMERO	01.05	PARROQUIA	AGUASANTAS (SANTA MARIA)	
IDENTIFICACIÓN NO PLANO DE ORDENACIÓN MUNICIPAL								
TIPOLOXÍA NÚCLEO	Situación	Parroquia no sueste do Concello, núcleo no norte cara ó centro da parroquia.						
	Topografía	Predominio das pendentes suaves e a orientación nordés.						
	Poboación	7						
	Tipo	Aldea nuclear con casarío claro.						
VÍAS DE COMUNICACIÓN	Tipo: Estradas da rede terciaria que comunica coa PO-234.							
	Estado: Acceso estreito e co asfalto antigo. Vías interiores de tamaño medio, pero con algunhas zonas estreitas. Neste núcleo as vías non son rúas propiamente. Pavimento con asfalto antigo e cun estado aceptable.							
ESTRUTURA DE PARCELA	En xeral parcelas de tamaño medio ou grande e forma irregular, no núcleo. Na periferia aparecen varios tipos: de tamaño medio e formas irregulares, estreita e alongada produto da fragmentación das anteriores e de gran tamaño de propiedade veciñal. A ocupación é baixa coas construcións próximas aos camiños e con espazos intermedios como eiras, xardíns, etc. Na parte posterior soen aparecer terreos de labranza, hortas, etc. As parcelas ocupadas por casas tradicionais con peche de pedra e portal, soen ter un esquema máis pechado ao redor do curral, sen embargo, as que carecen del e máis as de nova construción, teñen unha organización máis aberta e dispersa.							
MORFOLOXÍA VIARIO E EDIFICACIÓN	Núcleo tradicional	Núcleo de moi pequeno tamaño constituído por tres vivendas tradicionais e asentado ao pé dun ramal cara ó oeste da estrada PO-234 e varios rueiros. O núcleo atópase xusto na borde norte do monte de Pe da Múa. A edificación e as construcións auxiliares, algunhas delas rodeadas con peche de pedra e portal, sitúanse á beira dos camiños e separadas entre si, formando un núcleo disperso pero con límites claros.						
	Núcleo recente	Obsérvanse dúas formas de crecemento: unha que, apoiándose en casas tradicionais, constrúe unha parte nova ao lado ou enriba, e outra que, xa sexa no núcleo ou na periferia, ocupa parcelas valeiras con vivendas e construcións auxiliares novas. A extensión principal está situada cara ó este.						
TIPOLOXÍA EDIFICACIÓN E ESTADO DE CONSERVACIÓN	Casas de pedra, xeralmente pedra do país, entre as que podemos distinguir dous tipos: - O primeiro, e probablemente máis antigo, de pequenas dimensións, planta rectangular, muros de cachotaría reforzados con elementos de maior tamaño nas esquinas e nos ocos de portas e fiestras, normalmente dun só andar ou con faiado, de escasa altura total, desenvolvemento principal en planta baixa e cuberta a dúas augas con tella. Ao redor sitúanse alpendres que poden compartir a cuberta coa casa, hórreos, pozos e palleiras. - O segundo tipo, e máis frecuente, de planta rectangular ou en "L", caracterizado por ter un desenvolvemento máis vertical, de maior porte, xeralmente dúas plantas e faiado comunicadas mediante escaleira interior, muros de cachotaría reforzados con elementos de maior tamaño nas esquinas e nos ocos de portas e fiestras e cuberta a dúas augas con tella. A planta baixa estaría destinada, antigamente, a cortes e a cociña e a parte alta a vivenda. É habitual o peche de pedra con portal sobre o que se asentan as construcións auxiliares como alpendres, hórreos ou a vivenda. Parte das vivendas tradicionais están en uso, aínda que sufriron algún tipo de reforma ou ampliación con materiais máis modernos. As demais presentan diferentes estados de ruína ou abandono. As vivendas novas soen ter planta cadrada con anexos, baixo e un andar con algún elemento exterior como terrazas, balcóns, galerías ou mesmo escaleiras, cuberta a dúas augas con tella e construída con sistemas construtivos e materiais actuais.							
TIPOLOXÍA CONSTRUCIÓN AUXILIARES E ESTADO DE CONSERVACIÓN	Entre as construcións auxiliares tradicionais que soen acompañar ás casas, os alpendres e as palleiras son de pedra e madeira e a cuberta con tella, situados ao lado da vivenda ou lixeiramente separados, sufrindo reformas recentes a meirande parte deles e case sempre na cuberta. Os hórreos, tamén de pedra e madeira, soen ter tres ou catro tramos apoiados sobre cepas, os frontais de pedra, costais de madeira, acceso á cámara por un frontal e cuberta a dúas augas de lousa de pedra, colocados nos arredores da vivenda e cun estado de conservación bo o proceso de restauración. As construcións auxiliares novas (incluíndo galpóns, almacéns, garaxes, etc.) foron feitas empregando materiais novos como ladrillo, bloque, formigón, chapa metálica e case sempre fibrocemento para as cubertas.							
Nº EDIFICACIÓNS	Vivenda total		Vivenda tradicional		Vivenda nova		Industria / terciario	
	4		3		1		0	
SERVIZOS EXISTENTES	Electricidade		Auga		Saneamento		Alumeado público	
	si		individual		non		si	
EQUIPAMENTOS E ESPAZOS LIBRES	Ref.		Denominación				SUP: m²	
CATÁLOGO DE PATRIMONIO PXOM			Pazo de Campodanta					

NÚCLEO	CAMPODANTA	NÚMERO	01.05	PARROQUIA	AGUASANTAS (SANTA MARIA)
--------	------------	--------	-------	-----------	--------------------------

CRITERIOS DE DELIMITACIÓN DE NÚCLEO

A estrutura e morfoloxía do lugar de Campodanta, así como a proporción e distribución das vivendas tradicionais e de nova construción, lévanos a outorgarlle a clasificación de núcleo rural complexo.

Fotografía aérea de Campodanta.

NÚCLEO		O CASAL		NÚMERO	01.06	PARROQUIA	AGUASANTAS (SANTA MARIA)
IDENTIFICACIÓN NO PLANO DE ORDENACIÓN MUNICIPAL							
TIPOLOXÍA NÚCLEO	Situación	Parroquia no sueste do Concello, núcleo no nordés da parroquia.					
	Topografía	Predominio das pendentes suaves e a orientación suroeste.					
	Poboación	11					
	Tipo	Aldea nuclear con casarío claro.					
VÍAS DE COMUNICACIÓN	Tipo: Estrada PO-234.						
	Estado: Accesos de tamaño pequeno-medio e co asfalto nun bo estado. Vías interiores sen pavimentar.						
ESTRUTURA DE PARCELA	En xeral parcelas de tamaño medio e forma irregular, no núcleo. Na periferia aparecen varios tipos: de tamaño medio e formas irregulares, estreita e alongada produto da fragmentación das anteriores. A ocupación é moderada coas construcións próximas aos camiños e con espazos intermedios como eiras, xardíns, etc. Na parte posterior soen aparecer terreos de labranza, hortas, etc. As parcelas ocupadas por casas tradicionais con peche de pedra e portal, soen ter un esquema máis pechado ao redor do curral, sen embargo, as que carecen del teñen unha organización máis aberta e dispersa.						
MORFOLOXÍA VIARIO E EDIFICACIÓN	Núcleo tradicional	Núcleo de moi pequeno formado por seis vivendas tradicionais, asentado ao pé da estrada PO-234, principalmente na marxe oeste. A edificación e as construcións auxiliares, algunhas delas rodeadas con peche de pedra e portal, sitúanse á beira dos camiños e relativamente separadas entre si, formando un núcleo disperso.					
	Núcleo recente	Non aparecen vivendas de nova construción, sen embargo si se observan ampliacións e reformas de vivendas tradicionais de xeito que, apoiándose nestas, constrúese unha parte nova ao lado ou directamente enriba.					
TIPOLOXÍA EDIFICACIÓN E ESTADO DE CONSERVACIÓN	Casas de pedra, xeralmente pedra do país, entre as que podemos distinguir dous tipos: - O primeiro, e probablemente máis antigo, de pequenas dimensións, planta rectangular, muros de cachotería reforzados con elementos de maior tamaño nas esquinas e nos ocos de portas e fiestras, normalmente dun só andar ou con faiado, de escasa altura total, desenvolvemento principal en planta baixa e cuberta a dúas augas con tella. Ao redor sitúanse alpendres que poden compartir a cuberta coa casa, hórreos, pozos e paleiras. - O segundo tipo, e máis frecuente, de planta rectangular ou en "L", caracterizado por ter un desenvolvemento máis vertical, de maior porte, xeralmente dúas plantas e faiado comunicadas mediante escaleira interior, muros de cachotería reforzados con elementos de maior tamaño nas esquinas e nos ocos de portas e fiestras e cuberta a catro augas con tella. A planta baixa estaría destinada, antigamente, a cortes e a cociña e a parte alta a vivenda. É habitual o peche de pedra con portal sobre o que se asentan as construcións auxiliares como alpendres, hórreos ou a vivenda. Parte das vivendas tradicionais están en uso, aínda que sufriron algún tipo de reforma ou ampliación con materiais máis modernos. As demais presentan diferentes estados de ruína.						
TIPOLOXÍA CONSTRUCIÓN AUXILIARES E ESTADO DE CONSERVACIÓN	Entre as construcións auxiliares tradicionais que soen acompañar ás casas, os alpendres e as paleiras son de pedra e madeira e a cuberta con tella, situados ao lado da vivenda ou lixeiramente separados, sufrindo reformas recentes a meirande parte deles e case sempre na cuberta. Os hórreos, tamén de pedra e madeira, soen ter dous tramos apoiados sobre cepas, os frontais de pedra, os costais de madeira e cuberta a dúas augas de tella ou lousa de pedra, acceso á cámara por un frontal, colocados nos arredores da vivenda cun estado de conservación bo en xeral. As construcións auxiliares novas (incluíndo galpóns, almacéns, garaxes, etc.) foron feitas empregando materiais novos como ladrillo, bloque, formigón, chapa metálica e case sempre fibrocemento para as cubertas.						
Nº EDIFICACIÓNS	Vivenda total	Vivenda tradicional	Vivenda nova	Industria / terciario	Outras		
	6	6	-	-	15		
SERVIZOS EXISTENTES	Electricidade	Auga	Saneamento	Alumeado público	Recollida lixo	Acceso rodado	
	si	veciñal	non	si	si	si	
EQUIPAMENTOS E ESPAZOS LIBRES	Ref.	Denominación					SUP: m²
CATÁLOGO DE PATRIMONIO PXOM							

NÚCLEO	O CASAL	NÚMERO	01.06	PARROQUIA	AGUASANTAS (SANTA MARIA)
--------	---------	--------	-------	-----------	--------------------------

CRITERIOS DE DELIMITACIÓN DE NÚCLEO

A estrutura e morfoloxía do lugar de O Casal, así como a proporción e distribución das vivendas tradicionais, lévanos a outorgarlle a clasificación de núcleo rural histórico-tradicional.

Fotografía aérea de O Casal.

NÚCLEO		O CASTRO		NÚMERO	01.07	PARROQUIA	AGUASANTAS (SANTA MARIA)
IDENTIFICACIÓN NO PLANO DE ORDENACIÓN MUNICIPAL							
TIPOLOXÍA NÚCLEO	Situación	Parroquia no sueste do Concello, núcleo no norte da parroquia.					
	Topografía	Predominio das pendentes suaves e a orientación sueste.					
	Poboación	Sen datos					
	Tipo	Aldea nuclear con casarío claro.					
VÍAS DE COMUNICACIÓN	Tipo: Estrada PO-234 e da rede terciaria.						
	Estado: Accesos de tamaño medio-pequeno e co asfalto en moi bo estado. Vías interiores en xeral, estreitas, salvo nalgúns puntos máis amplas. Pavimento co asfalto vello e deteriorado e con fendas por zonas.						
ESTRUTURA DE PARCELA	En xeral parcelas de tamaño medio e forma irregular, no núcleo. Na periferia aparecen varios tipos: de tamaño medio e formas irregulares, estreita e alongada ao lado do rego produto da fragmentación das anteriores e de gran tamaño de propiedade veciñal, sobre todo na marxe oeste. A ocupación é media coas construcións próximas aos camiños e con espazos intermedios como eiras, xardíns, etc. Na parte posterior soen aparecer terreos de labranza, hortas, etc. As parcelas ocupadas por casas tradicionais con peche de pedra e portal, soen ter un esquema máis pechado ao redor do curral, sen embargo, as que carecen del teñen unha organización máis aberta e dispersa.						
MORFOLOXÍA VIARIO E EDIFICACIÓN	Núcleo tradicional	Núcleo de mediano tamaño asentado ao pé dun ramal da estrada PO-234, basicamente na marxe noroeste, e varios rueiros. A edificación e as construcións auxiliares, algunhas delas rodeadas con peche de pedra e portal, sitúanse á beira dos camiños, formando grupos de vivendas entre medianeiras ou lixeiramente separadas entre si., formando un núcleo compacto e con límites bastantes claros.					
	Núcleo recente	Non aparecen vivendas de nova construción, sen embargo si se observan ampliacións e reformas de vivendas tradicionais de xeito que, apoiándose nestas, constrúese unha parte nova ao lado ou directamente enriba.					
TIPOLOXÍA EDIFICACIÓN E ESTADO DE CONSERVACIÓN	Casas de pedra, xeralmente pedra do país, entre as que podemos distinguir dous tipos: - O primeiro, e probablemente máis antigo, de pequenas dimensións, planta rectangular, muros de cachotería reforzados con elementos de maior tamaño nas esquinas e nos ocos de portas e fiestras, normalmente dun só andar ou con faiado, de escasa altura total, desenvolvemento principal en planta baixa e cuberta a dúas augas con tella. Ao redor sitúanse alpendres que poden compartir a cuberta coa casa, hórreos, pozos e palleiras. - O segundo tipo, e máis frecuente, de planta rectangular ou en "L", caracterizado por ter un desenvolvemento máis vertical, de maior porte, xeralmente dúas plantas e faiado comunicadas mediante escaleira interior, muros de cachotería reforzados con elementos de maior tamaño nas esquinas e nos ocos de portas e fiestras e cuberta a dúas augas con tella. A planta baixa estaría destinada, antigamente, a cortes e a cociña e a parte alta a vivenda. É habitual o peche de pedra con portal sobre o que se asentan as construcións auxiliares como alpendres, hórreos ou a vivenda. Parte das vivendas tradicionais están en uso, aínda que sufriron algún tipo de reforma ou ampliación con materiais máis modernos. As demais presentan diferentes estados de ruína ou abandono. A destacar o número de vivendas restauradas ou en fase de restauración neste lugar.						
TIPOLOXÍA CONSTRUCIÓN AUXILIARES E ESTADO DE CONSERVACIÓN	Entre as construcións auxiliares tradicionais que soen acompañar ás casas, os alpendres e as palleiras son de pedra e madeira e a cuberta con tella, situados ao lado da vivenda ou lixeiramente separados, sufrindo reformas recentes a meirande parte deles e case sempre na cuberta. Os hórreos de pedra, soen ter dous ou catro tramos apoiados sobre cepas, os frontais e os costais de pedra, cuberta a dúas augas de lousa de pedra e acceso á cámara por un frontal colocados nos arredores da vivenda e cun estado de conservación bo en xeral o en fase de restauración. As construcións auxiliares novas (incluíndo galpóns, almacéns, garaxes, etc.) foron feitas empregando materiais novos como ladrillo, bloque, formigón, chapa metálica e case sempre fibrocemento para as cubertas.						
Nº EDIFICACIÓNS	Vivenda total		Vivenda tradicional		Vivenda nova	Industria / terciario	Outras
	19		19		-	-	38
SERVIZOS EXISTENTES	Electricidade	Auga	Saneamento	Alumeado público	Recollida lixo	Acceso rodado	
	si	veciñal	si	si	si	si	
EQUIPAMENTOS E ESPAZOS LIBRES	Ref.	Denominación					SUP: m²
		Canle de auga					
CATÁLOGO DE PATRIMONIO PXOM		Canle de auga					
		Muíño de vento					

NÚCLEO	O CASTRO	NÚMERO	01.07	PARROQUIA	AGUASANTAS (SANTA MARIA)
--------	----------	--------	-------	-----------	--------------------------

CRITERIOS DE DELIMITACIÓN DE NÚCLEO

A estrutura e morfoloxía do lugar de O Castro, así como a proporción e distribución das vivendas tradicionais, lévanos a outorgarlle a clasificación de núcleo rural histórico-tradicional.

Fotografía aérea de O Castro.

NÚCLEO		CERRAXE		NÚMERO	01.08	PARROQUIA	AGUASANTAS (SANTA MARIA)
IDENTIFICACIÓN NO PLANO DE ORDENACIÓN MUNICIPAL							
TIPOLOXÍA NÚCLEO	Situación	Parroquia no sueste do Concello, núcleo no nordés da parroquia.					
	Topografía	Predominio das pendentes suaves e moderadas. A orientación principal é este.					
	Poboación	41					
	Tipo	Aldea polinuclear con casarío claro aínda que variable.					
VÍAS DE COMUNICACIÓN	Tipo: Estradas da rede terciaria que comunica ó sur coa estrada PO-234..						
	Estado: Acceso estreito e co asfalto antigo e deteriorado que comeza a fallar. Vías interiores estreitas en xeral, con tramos amplos. Pavimentos en mal estado e con fendas por zonas.						
ESTRUTURA DE PARCELA	En xeral parcelas de tamaño medio e forma irregular, no núcleo. Na periferia aparecen varios tipos: de tamaño medio e formas irregulares, estreita e alongada produto da fragmentación das anteriores e de gran tamaño de propiedade veciñal. A ocupación é densa no norte do núcleo e moderada no centro - sur , coas construcións próximas aos camiños e con espazos intermedios como eiras, xardíns, etc. Na parte posterior soen aparecer terreos de labranza, hortas, etc. As parcelas ocupadas por casas tradicionais con peche de pedra e portal, soen ter un esquema máis pechado ao redor do curral, sen embargo, as que carecen del teñen unha organización máis aberta e dispersa.						
MORFOLOXÍA VIARIO E EDIFICACIÓN	Núcleo tradicional	Núcleo de mediano tamaño formado por varios asentamentos apoiados en dous camiños lonxitudinais de eixe norte-sur que se adaptan a topografía para evitar as fortes pendentes e varios rueiros. A edificación e as construcións auxiliares, algunhas delas rodeadas con peche de pedra e portal, sitúanse á beira dos camiños, formando grupos de vivendas ou relativamente separadas entre si, formando un núcleo compacto nalgúns asentamentos, pero disperso en xeral.					
	Núcleo recente	Obsérvanse dúas formas de crecemento: unha que, apoiándose en casas tradicionais, constrúe unha parte nova ao lado ou directamente enriba, e outra que, xa sexa no núcleo ou na periferia, ocupa parcelas valeiras con vivendas e construcións auxiliares novas. As novas edificacións situasen no centro cara ó sur do núcleo, lixeiramente separadas das vivendas tradicionais máis próximas.					
TIPOLOXÍA EDIFICACIÓN E ESTADO DE CONSERVACIÓN	Casas de pedra, xeralmente pedra do país, entre as que podemos distinguir dous tipos: - O primeiro, e probablemente máis antigo, de pequenas dimensións, planta rectangular, muros de cachotería reforzados con elementos de maior tamaño nas esquinas e nos ocos de portas e fiestras, normalmente dun só andar ou con faiado, de escasa altura total, desenvolvemento principal en planta baixa e cuberta a dúas augas con tella. Ao redor sitúanse alpendres que poden compartir a cuberta coa casa, hórreos, pozos e palleiras. - O segundo tipo, e máis frecuente, de planta rectangular ou en “L”, caracterizado por ter un desenvolvemento máis vertical, de maior porte, xeralmente dúas plantas e faiado comunicadas mediante escaleira interior, muros de cachotería reforzados con elementos de maior tamaño nas esquinas e nos ocos de portas e fiestras e cuberta a catro augas con tella. A planta baixa estaría destinada, antigamente, a cortes e a cociña e a parte alta a vivenda. É habitual o peche de pedra con portal sobre o que se asentan as construcións auxiliares como alpendres, hórreos ou a vivenda. Parte das vivendas tradicionais están en uso, aínda que sufriron algún tipo de reforma ou ampliación con materiais máis modernos. As demais presentan diferentes estados de ruína. As vivendas novas varían en forma e tamaño, pero predominan as de planta cadrada con anexos, baixo e un andar con algún elemento exterior como terrazas, balcóns, galerías ou escaleiras, cuberta a catro augas con tella e construída con sistemas construtivos e materiais actuais. .						
TIPOLOXÍA CONSTRUCIÓN AUXILIARES E ESTADO DE CONSERVACIÓN	Entre as construcións auxiliares tradicionais que soen acompañar ás casas, os alpendres e as palleiras son de pedra e madeira e a cuberta con tella, situados ao lado da vivenda ou lixeiramente separados, sufrindo reformas recentes a meirande parte deles e case sempre na cuberta. Os hórreos de pedra e madeira, soen ter dous ou tres tramos apoiados sobre cepas, frontais de pedra, costais de madeira e cuberta a dúas augas de tella ou pedra, acceso á cámara por un frontal, colocados nos arredores da vivenda cun estado de conservación a metade bo e a outra abandonados. As construcións auxiliares novas (incluíndo galpóns, almacéns, garaxes, etc.) foron feitas empregando materiais novos como ladrillo, bloque, formigón, chapa metálica e case sempre fibrocemento para as cubertas.						
Nº EDIFICACIÓNS	Vivenda total		Vivenda tradicional		Vivenda nova	Industria / terciario	Outras
	32		29		3	0	73
SERVIZOS EXISTENTES	Electricidade	Auga	Saneamento	Alumeado público	Recollida lixo	Acceso rodado	
	si	veciñal	non	si	si	Si	
EQUIPAMENTOS E ESPAZOS LIBRES	Ref.	Denominación					SUP: m²
CATÁLOGO DE PATRIMONIO PXOM		Casa do Arco					
		Casa Grande de Abadino					
		Cruceiro					
		Fonte					
		Capela de San Xosé e Cruceiro en Penelas					
		Casa Priorado en Penelas					
		Peto de ánimas de Meixoa					

NÚCLEO	CERRAXE	NÚMERO	01.08	PARROQUIA	AGUASANTAS (SANTA MARIA)
--------	---------	--------	-------	-----------	--------------------------

CRITERIOS DE DELIMITACIÓN DE NÚCLEO

A estrutura e morfoloxía do lugar de Cerraxe, así como a proporción e distribución das vivendas tradicionais e de nova construción, lévanos a outorgarlle a clasificación de núcleo rural complexo.

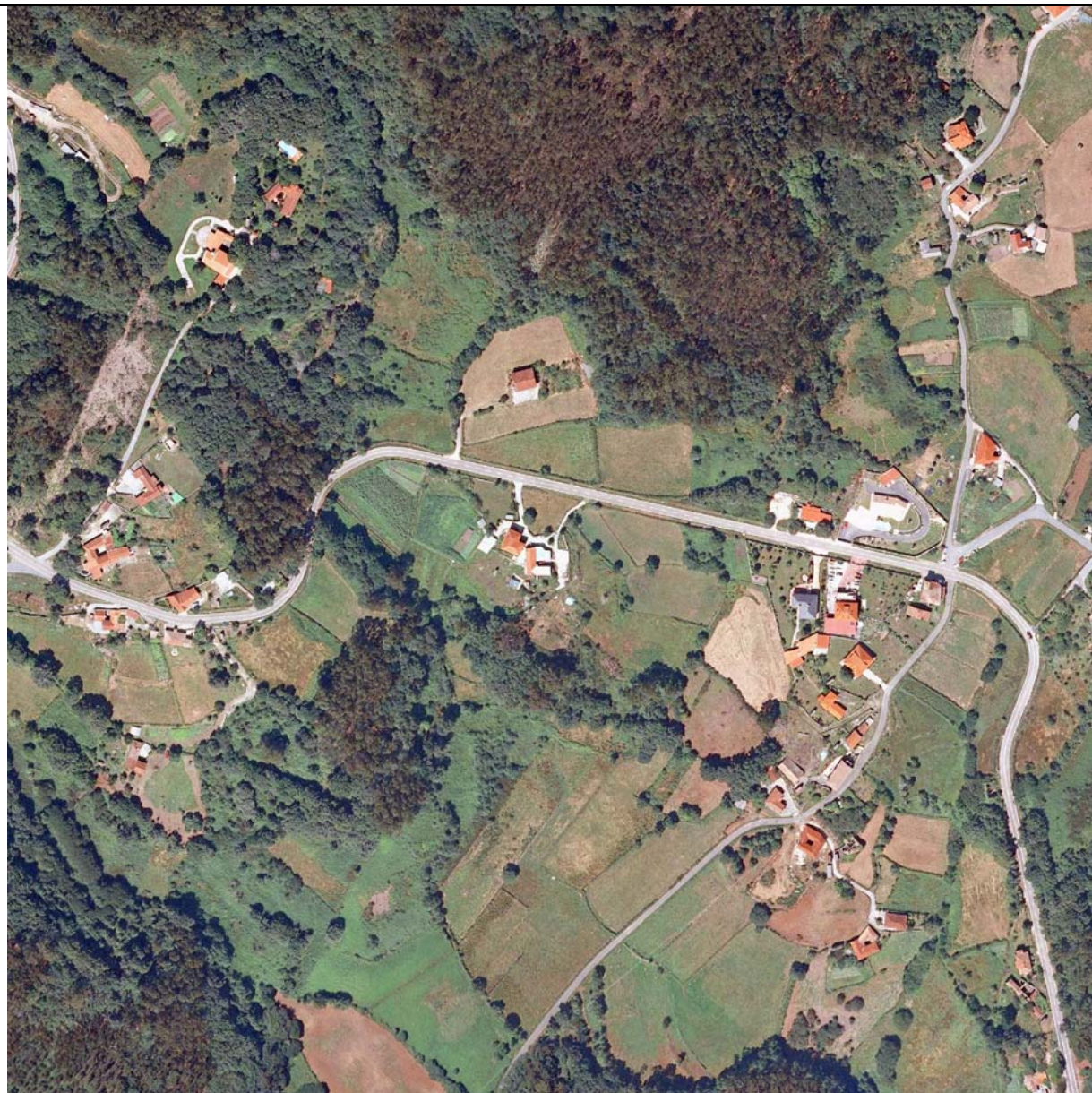
Fotografía aérea de Cerraxe.

NÚCLEO		O COTO		NÚMERO	01.09	PARROQUIA	AGUASANTAS (SANTA MARIA)	
IDENTIFICACIÓN NO PLANO DE ORDENACIÓN MUNICIPAL								
TIPOLOXÍA NÚCLEO	Situación	Parroquia no sueste do Concello, núcleo no norte da parroquia.						
	Topografía	Predominio das pendentes suaves e a orientación sur.						
	Poboación	Sen datos						
	Tipo	Aldea nuclear con casarío denso.						
VÍAS DE COMUNICACIÓN	Tipo: Estrada PO-240.							
	Estado: Acceso bo de tamaño mediano-pequeno e co asfalto nun estado moi bo. Vías interiores estreitas con pavimento de formigón moi deteriorado por zonas.							
ESTRUTURA DE PARCELA	En xeral parcelas de tamaño pequeno ou medio e forma irregular, no núcleo. Na periferia aparecen dous tipos: de tamaño medio e formas irregulares ou estreita e alongada ao lado do rego produto da fragmentación das anteriore. A ocupación é moderada, coas construcións próximas aos camiños e con espazos intermedios como eiras, xardíns, etc. Na parte posterior soen aparecer terreos de labranza, hortas, etc. As parcelas ocupadas por casas tradicionais, soen ter un esquema máis pechado e as de nova construción, teñen unha organización máis aberta e dispersa.							
MORFOLOXÍA VIARIO E EDIFICACIÓN	Núcleo tradicional	Núcleo de tamaño moi pequeno formado por unha vivenda tradicional, asentado ao pé da estrada PO-240 e apoiado nun camiño que parte desta. A edificación e as construcións auxiliares, sitúanse á beira dos camiños próximas entre si.						
	Núcleo recente	Obsérvanse dúas formas de crecemento: unha que, apoiándose en casas tradicionais, constrúe unha parte nova enriba, e outra que e outra que ocupa unha parcela valeira na periferia cunha vivenda e construcións auxiliares novas. Hai unha vivenda de nova construción e outra vivenda feita sobre unha tradicional.						
TIPOLOXÍA EDIFICACIÓN E ESTADO DE CONSERVACIÓN	Casa de pedra do país, planta rectangular, dous andares, muros de cachotaría reforzados con elementos de maior tamaño nas esquinas e nos ocos de portas e fiestras e cuberta a dúas augas con tella. A planta baixa estaría destinada, antigamente, a cortes e a cociña e a parte alta a vivenda. Esta vivenda tradicional está en uso. As vivendas novas soen ter planta cadrada con anexos, baixo e un andar con algún elemento exterior como terrazas, balcóns, galerías ou mesmo escaleiras, cuberta a dúas ou catro augas con tella e construída con sistemas construtivos e materiais actuais. As dúas vivendas teñen perpiaño en fachada.							
TIPOLOXÍA CONSTRUCIÓN AUXILIARES E ESTADO DE CONSERVACIÓN	Entre as construcións auxiliares tradicionais que soen acompañar ás casas, os alpendres son de pedra e madeira e a cuberta con tella, situados ao lado da vivenda e sufrindo reformas recentes a meirande parte deles e case sempre na cuberta. Os hórreos, tamén de pedra e madeira, soen teñen dous claros apoiados sobre cepas, os frontais de pedra e os costais de madeira, e cuberta a dúas augas con lousa de pedra, colocados nos arredores da vivenda e cun estado de conservación bo en xeral. As construcións auxiliares novas (incluíndo galpóns, almacéns, garaxes, etc.) foron feitas empregando materiais novos como ladrillo, bloque, formigón, chapa metálica e case sempre fibrocemento para as cubertas.							
Nº EDIFICACIÓNS	Vivenda total	Vivenda tradicional	Vivenda nova	Industria / terciario	Outras			
	3	1	2	0	9			
SERVIZOS EXISTENTES	Electricidade	Auga	Saneamento	Alumeado público	Recollida lixo	Acceso rodado		
	si	veciñal	non	si	si	Si		
EQUIPAMENTOS E ESPAZOS LIBRES	Ref.	Denominación					SUP: m²	
CATÁLOGO DE PATRIMONIO PXOM								

NÚCLEO	O COTO	NÚMERO	01.09	PARROQUIA	AGUASANTAS (SANTA MARIA)
--------	--------	--------	-------	-----------	--------------------------

CRITERIOS DE DELIMITACIÓN DE NÚCLEO

A estrutura e morfoloxía do lugar de O Coto, así como a proporción e distribución das vivendas tradicionais e de nova construción, lévanos a outorgarlle a clasificación de núcleo rural común.

Fotografía aérea de O Coto.

NÚCLEO	A COUTADA		NÚMERO	01.10	PARROQUIA	AGUASANTAS (SANTA MARIA)
IDENTIFICACIÓN NO PLANO DE ORDENACIÓN MUNICIPAL						
TIPOLOXÍA NÚCLEO	Situación	Parroquia no sueste do Concello, núcleo no centro da parroquia.				
	Topografía	Predominio das pendentes suaves, pero fortes nalgún tramo, e a orientación este e sur.				
	Poboación	18				
	Tipo	Aldea nuclear con casarío denso por zonas aínda que moi variable.				
VÍAS DE COMUNICACIÓN	Tipo: Estradas da rede terciaria que comunica coa PO-234.					
	Estado: Acceso estreito e co asfalto antigo. Vías interiores estreitas e con tramos máis amplos.Pavimento en mal estado e con bastantes fendas.					
ESTRUTURA DE PARCELA	En xeral parcelas de tamaño pequeno ou medio e forma irregular, no núcleo. Na periferia aparecen varios tipos: de tamaño medio e formas irregulares, estreita e alongada produto da fragmentación das anteriores e de gran tamaño de propiedade veciñal. A ocupación é denso coas construcións próximas aos camiños e con espazos intermedios como eiras, xardíns, etc. Na parte posterior soen aparecer terreos de labranza, hortas, etc. As parcelas ocupadas por casas tradicionais con peche de pedra e portal, soen ter un esquema máis pechado ao redor do curral, sen embargo, as que carecen del e máis as de nova construción, teñen unha organización máis aberta e dispersa.					
MORFOLOXÍA VIARIO E EDIFICACIÓN	Núcleo tradicional	Núcleo de mediano tamaño asentado ao pé dunha estrada que comunica ca PO-234, basicamente na marxe oeste, e varios rúeiros próximos. O núcleo limitase o oeste pola falada do monte da PE da Múa e o norte por un regato que desemboca no río Calvelle. A edificación e as construcións auxiliares, algunhas delas rodeadas con peche de pedra e portal, sitúanse á beira dos camiños, formando grupos de vivendas entre medianeiras ou lixeiramente separadas entre si, dando lugar a un núcleo compacto e cos límites claros.				
	Núcleo recente	Obsérvanse dúas formas de crecemento: unha que, apoiándose en casas tradicionais, constrúe unha parte nova ao lado ou enriba, e outra que, xa sexa no núcleo ou na periferia, ocupa parcelas valeiras con vivendas e construcións auxiliares novas. So hai unha vivenda nova que se atopa formando medianil cunha vivenda tradicional.				
TIPOLOXÍA EDIFICACIÓN E ESTADO DE CONSERVACIÓN	Casas de pedra, xeralmente pedra do país, entre as que podemos distinguir dous tipos: - O primeiro, e probablemente máis antigo, de pequenas dimensións, planta rectangular, muros de cachotería reforzados con elementos de maior tamaño nas esquinas e nos ocos de portas e fiestras, normalmente dun só andar ou con faiado, de escasa altura total, desenvolvemento principal en planta baixa e cuberta a dúas augas con tella. Ao redor sitúanse alpendres que poden compartir a cuberta coa casa, hórreos, pozos e palleiras. - O segundo tipo, e máis frecuente, de planta rectangular ou en "L", caracterizado por ter un desenvolvemento máis vertical, de maior porte, xeralmente dúas plantas e faiado comunicadas mediante escaleira interior, muros de cachotería reforzados con elementos de maior tamaño nas esquinas e nos ocos de portas e fiestras e cuberta a dúas augas con tella. A planta baixa estaría destinada, antigamente, a cortes e a cociña e a parte alta a vivenda. É habitual o peche de pedra con portal sobre o que se asentaban as construcións auxiliares como alpendres, hórreos ou a vivenda. Gran parte das vivendas tradicionais están en uso, aínda que sufriron algún tipo de reforma ou ampliación con materiais máis modernos. As demais presentan diferentes estados de ruína. A destacar o número de vivendas restauradas neste lugar. As vivendas novas soen ter planta cadrada con anexos, baixo e un andar con algún elemento exterior como terrazas, balcóns, galerías ou mesmo escaleiras, cuberta a dúas con tella e construída con sistemas construtivos e materiais actuais.					
TIPOLOXÍA CONSTRUCIÓN AUXILIARES E ESTADO DE CONSERVACIÓN	Entre as construcións auxiliares tradicionais que soen acompañar ás casas, os alpendres e as palleiras son de pedra e madeira e a cuberta con tella, situados ao lado da vivenda ou lixeiramente separados, sufrindo reformas recentes a meirande parte deles e case sempre na cuberta. Os hórreos, tamén de pedra e madeira, soen ter dous tramos apoiados sobre cepas,aínda que hai varios de tres e catro tramos, os frontais de pedra e madeira, a maioría costais de madeira, acceso á cámara por un frontal e cuberta a dúas augas de lousa de pedra ou tella (ás menos), colocados nos arredores da vivenda e, nalgún caso, sobre o peche cun estado de conservación bo en xeral. As construcións auxiliares novas (incluíndo galpóns, almacéns, garaxes, etc.) foron feitas empregando materiais novos como ladrillo, bloque, formigón, chapa metálica e case sempre fibrocemento para as cubertas.					
Nº EDIFICACIÓNS	Vivenda total		Vivenda tradicional	Vivenda nova	Industria / terciario	Outras
	7		6	1	0	21
SERVIZOS EXISTENTES	Electricidade	Auga	Saneamento	Alumeado público	Recollida lixo	Acceso rodado
	si	veciñal	non	si	si	Si
EQUIPAMENTOS E ESPAZOS LIBRES	Ref.	Denominación				SUP: m²
CATÁLOGO DE PATRIMONIO PXOM						

NÚCLEO	A COUTADA	NÚMERO	01.10	PARROQUIA	AGUASANTAS (SANTA MARIA)
--------	-----------	--------	-------	-----------	--------------------------

CRITERIOS DE DELIMITACIÓN DE NÚCLEO

A estrutura e morfoloxía do lugar de A Coutada, así como a proporción e distribución das vivendas tradicionais e de nova construción, lévanos a outorgarlle a clasificación de núcleo rural complexo.

Fotografía aérea de A Coutada.

NÚCLEO		FAMELGA		NÚMERO	01.11	PARROQUIA	AGUASANTAS (SANTA MARIA)
IDENTIFICACIÓN NO PLANO DE ORDENACIÓN MUNICIPAL							
TIPOLOXÍA NÚCLEO	Situación	Parroquia no sueste do Concello, núcleo no norte da parroquia.					
	Topografía	Predominio das pendentes suaves e a orientación sueste.					
	Poboación	53					
	Tipo	Aldea polinuclear con casarío denso por zonas aínda que variable.					
VÍAS DE COMUNICACIÓN	Tipo: Estrada PO-234.						
	Estado: Acceso tamaño medio e co asfalto en bo estado. Vías interiores estreitas , con zonas máis amplas.Pavimento asfáltico en mal estado, con algunhas zonas sen pavimentar.						
ESTRUTURA DE PARCELA	En xeral parcelas de tamaño pequeno ou medio e forma irregular, no núcleo. Na periferia aparecen varios tipos: de tamaño medio e formas irregulares, estreita e alongada ao lado do rego produto da fragmentación das anteriores e de gran tamaño de propiedade veciñal. A ocupación é alta, salvo na periferia que é baixa, coas construcións próximas aos camiños e con espazos intermedios como eiras, xardíns, etc. Na parte posterior soen aparecer terreos de labranza, hortas, etc. As parcelas ocupadas por casas tradicionais con peche de pedra e portal, soen ter un esquema máis pechado ao redor do curral, sen embargo, as que carecen del e máis as de nova construción, teñen unha organización máis aberta e dispersa.						
MORFOLOXÍA VIARIO E EDIFICACIÓN	Núcleo tradicional	Núcleo de mediano tamaño asentado ao pé da estrada PO-234, basicamente na marxe oeste, e apoiado en varios ramais que saen da estrada nacional.Gran parte das vivendas tradicionais atópanse na parte norte do núcleo. A edificación e as construcións auxiliares, algunhas delas rodeadas con peche de pedra e portal, sitúanse á beira dos camiños e preto unhas das outras ou formando medianís, dando lugar a un asentamento bastante compacto.					
	Núcleo recente	Obsérvanse dúas formas de crecemento: unha que, apoiándose en casas tradicionais, constrúe unha parte nova ao lado ou enriba, e outra que, xa sexa no núcleo ou na periferia, ocupa parcelas vadeiras con vivendas e construcións auxiliares novas. A extensión principal está situada cara o sur.					
TIPOLOXÍA EDIFICACIÓN E ESTADO DE CONSERVACIÓN	Casas de pedra, xeralmente pedra do país, entre as que podemos distinguir dous tipos: - O primeiro, e probablemente máis antigo, de pequenas dimensións, planta rectangular, muros de cachotería reforzados con elementos de maior tamaño nas esquinas e nos ocos de portas e fiestras, normalmente dun só andar ou con faiado, de escasa altura total, desenvolvemento principal en planta baixa e cuberta a dúas augas con tella. Ao redor sitúanse alpendres que poden compartir a cuberta coa casa, hórreos, pozos e palleiras. - O segundo tipo, e máis frecuente, de planta rectangular ou en "L", caracterizado por ter un desenvolvemento máis vertical, de maior porte, xeralmente dúas plantas e faiado comunicadas mediante escaleira interior, muros de cachotería reforzados con elementos de maior tamaño nas esquinas e nos ocos de portas e fiestras e cuberta a dúas augas con tella. A planta baixa estaría destinada, antigamente, a cortes e a cociña e a parte alta a vivenda. É habitual o peche de pedra con portal sobre o que se asentan as construcións auxiliares como alpendres, hórreos ou a vivenda. Parte das vivendas tradicionais están en uso, aínda que sufriron algún tipo de reforma ou ampliación con materiais máis modernos. As demais presentan diferentes estados de ruína ou abandono. As vivendas novas soen ter planta cadrada con anexos, baixo e un andar con algún elemento exterior como terrazas, balcóns, galerías ou mesmo escaleiras, cuberta a dúas ou catro augas con tella e construída con sistemas construtivos e materiais actuais.						
TIPOLOXÍA CONSTRUCIÓN AUXILIARES E ESTADO DE CONSERVACIÓN	Entre as construcións auxiliares tradicionais que soen acompañar ás casas, os alpendres e as palleiras son de pedra e madeira e a cuberta con tella, situados ao lado da vivenda ou lixeiramente separados, sufrindo reformas recentes a meirande parte deles e case sempre na cuberta. Os hórreos, tamén de pedra e madeira, soen ter dous ou tres tramos apoiados sobre cepas, os frontais de pedra, os costais de pedra ou madeira, acceso á cámara por un frontal ou lateral e cuberta a dúas augas de tella ou lousa de pedra, colocados nos arredores da vivenda e, ás veces, sobre o peche cun estado de conservación a metade deles bo e os outros en ruína ou abandono. As construcións auxiliares novas (incluíndo galpóns, almacéns, garaxes, etc.) foron feitas empregando materiais novos como ladrillo, bloque, formigón, chapa metálica e case sempre fibrocemento para as cubertas.						
Nº EDIFICACIÓNS	Vivenda total		Vivenda tradicional		Vivenda nova	Industria / terciario	Outras
	40		38		2	0	89
SERVIZOS EXISTENTES	Electricidade	Auga	Saneamento	Alumeado público	Recollida lixo		Acceso rodado
	si	veciñal	parcial	si	si		Si
EQUIPAMENTOS E ESPAZOS LIBRES	Ref.	Denominación					SUP: m²
		Capela de Santa Lucía					
		Carballeira da Feira					
		Fonte - Lavadoiro					
		Parque infantil					
		Casa da Vila					
		Palco					
	Asador						
CATÁLOGO DE		Capela de Santa Lucía					

PATRIMONIO PXOM		Carballeira da Feira	
		Casa do comandante Tato	
		Casa Grande	
		Fonte - Lavadoiro	
		Peto de ánimas da capela de Santa Lucía	

NÚCLEO	FAMELGA	NÚMERO	01.11	PARROQUIA	AGUASANTAS (SANTA MARIA)
--------	---------	--------	-------	-----------	--------------------------

CRITERIOS DE DELIMITACIÓN DE NÚCLEO

A estrutura e morfoloxía do lugar de Famelga, así como a proporción e distribución das vivendas tradicionais e de nova construción, lévanos a outorgarlle a clasificación de núcleo rural complexo.

Fotografía aérea de Famelga.

NÚCLEO		FENTAL		NÚMERO	01.12	PARROQUIA	AGUASANTAS (SANTA MARIA)	
IDENTIFICACIÓN NO PLANO DE ORDENACIÓN MUNICIPAL								
TIPOLOXÍA NÚCLEO	Situación	Parroquia no sueste do Concello, núcleo no nordés da parroquia.						
	Topografía	Predominio das pendentes suaves ou moderadas, e a orientación este e sur.						
	Poboación	22						
	Tipo	Aldea nuclear con casarío claro.						
VÍAS DE COMUNICACIÓN	Tipo: Estrada PO-234.							
	Estado: Acceso de tamaño medio-pequeno e co asfalto en moi bo estado. Vías interiores estreitas e camiños sen pavimentar, salvo un tramo que se atopa asfaltada.							
ESTRUTURA DE PARCELA	En xeral parcelas de tamaño pequeno ou medio e forma irregular, no núcleo. Na periferia aparecen varios tipos: de tamaño medio e formas irregulares, estreita e alongada produto da fragmentación das anteriores. A ocupación é media coas construcións próximas aos camiños e con espazos intermedios como eiras, xardíns, etc. Na parte posterior soen aparecer terreos de labranza, hortas, etc. As parcelas ocupadas por casas tradicionais con peche de pedra e portal, soen ter un esquema máis pechado ao redor do curral, sen embargo, as que carecen del teñen unha organización máis aberta e dispersa.							
MORFOLOXÍA VIARIO E EDIFICACIÓN	Núcleo tradicional	Núcleo de pequeno tamaño asentado ao pé da estrada PO-234 e varios ramais formado por sete vivendas tradicionais. A edificación e as construcións auxiliares, algunhas delas rodeadas con peche de pedra e portal, sitúanse á beira dos camiños e relativamente separadas entre si, formando un núcleo disperso.						
	Núcleo recente	Non aparecen vivendas de nova construción, sen embargo si se observan ampliacións e reformas de vivendas tradicionais de xeito que, apoiándose nestas, constrúese unha parte nova ao lado ou directamente enriba.						
TIPOLOXÍA EDIFICACIÓN E ESTADO DE CONSERVACIÓN	Casas de pedra, xeralmente pedra do país, entre as que podemos distinguir dous tipos: - O primeiro, e probablemente máis antigo, de pequenas dimensións, planta rectangular, muros de cachotería reforzados con elementos de maior tamaño nas esquinas e nos ocos de portas e fiestras, normalmente dun só andar ou con faiado, de escasa altura total, desenvolvemento principal en planta baixa e cuberta a dúas augas con tella. Ao redor sitúanse alpendres que poden compartir a cuberta coa casa, hórreos, pozos e palleiras. - O segundo tipo, e máis frecuente, de planta rectangular ou en "L", caracterizado por ter un desenvolvemento máis vertical, de maior porte, xeralmente dúas plantas e faiado comunicadas mediante escaleira interior, muros de cachotería reforzados con elementos de maior tamaño nas esquinas e nos ocos de portas e fiestras e cuberta a dúas augas con tella. A planta baixa estaría destinada, antigamente, a cortes e a cociña e a parte alta a vivenda. É habitual o peche de pedra con portal sobre o que se asentan as construcións auxiliares como alpendres, hórreos ou a vivenda. Parte das vivendas tradicionais están en uso, aínda que sufriron algún tipo de reforma ou ampliación con materiais máis modernos. As demais presentan diferentes estados de abandono. Parte das vivendas están restauradas ou en fase de restauración neste lugar.							
TIPOLOXÍA CONSTRUCIÓN AUXILIARES E ESTADO DE CONSERVACIÓN	Entre as construcións auxiliares tradicionais que soen acompañar ás casas, os alpendres e as palleiras son de pedra e madeira e a cuberta con tella, situados ao lado da vivenda ou lixeiramente separados, sufrindo reformas recentes a meirande parte deles e case sempre na cuberta. Os hórreos, tamén de pedra e madeira, soen ter dous ou tres tramos apoiados sobre cepas, os frontais de pedra, costais de pedra ou madeira, acceso á cámara por un frontal e cuberta a dúas augas de tella ou lousa de pedra, colocados nos arredores da vivenda e cun estado de conservación bo en xeral. As construcións auxiliares novas (incluíndo galpóns, almacéns, garaxes, etc.) foron feitas empregando materiais novos como ladrillo, bloque, formigón, chapa metálica e case sempre fibrocemento para as cubertas.							
Nº EDIFICACIÓNS	Vivenda total	Vivenda tradicional		Vivenda nova		Industria / terciario	Outras	
	7	7		0		0	26	
SERVIZOS EXISTENTES	Electricidade	Auga	Saneamento	Alumeado público	Recollida lixo	Acceso rodado		
	si	veciñal	non	si	si	Si		
EQUIPAMENTOS E ESPAZOS LIBRES	Ref.	Denominación					SUP: m²	
CATÁLOGO DE PATRIMONIO PXOM		Cruceiro						

NÚCLEO	FENTAL	NÚMERO	01.12	PARROQUIA	AGUASANTAS (SANTA MARIA)
--------	--------	--------	-------	-----------	--------------------------

CRITERIOS DE DELIMITACIÓN DE NÚCLEO

A estrutura e morfoloxía do lugar de Fental, así como a proporción e distribución das vivendas tradicionais, lévanos a outorgarlle a clasificación de núcleo rural histórico-tradicional.

Fotografía aérea de Fental.

NÚCLEO		A GODELA		NÚMERO	01.13	PARROQUIA	AGUASANTAS (SANTA MARIA)	
IDENTIFICACIÓN NO PLANO DE ORDENACIÓN MUNICIPAL								
TIPOLOXÍA NÚCLEO	Situación	Parroquia no sueste do Concello, núcleo no nordés da parroquia.						
	Topografía	Predominio das pendentes suaves e a orientación oeste e sur.						
	Poboación	1						
	Tipo	Aldea polinuclear con casarío claro.						
VÍAS DE COMUNICACIÓN	Tipo: Estradas da rede terciaria.							
	Estado: Acceso estreito e con pavimento de formigón. Vías interiores estreitas e camiños sen pavimentar e tramos de formigón.							
ESTRUTURA DE PARCELA		En xeral parcelas de tamaño pequeno ou medio e forma irregular, no núcleo. Na periferia aparecen varios tipos: de tamaño medio e formas irregulares, estreita e alongada ao lado do rego produto da fragmentación das anteriores e de gran tamaño de propiedade veciñal. A ocupación é baixa coas construcións próximas aos camiños e con espazos intermedios como eiras, xardíns, etc. Na parte posterior soen aparecer terreos de labranza, hortas, etc. As parcelas ocupadas por casas tradicionais con peche de pedra e portal, soen ter un esquema máis pechado ao redor do curral, sen embargo, as que carecen del teñen unha organización máis aberta e dispersa.						
MORFOLOXÍA VIARIO E EDIFICACIÓN	Núcleo tradicional	Núcleo de pequeno tamaño formado por dous asentamentos, cada unha deles con tres vivendas tradicionais. Os camiños sobre os que se apoian os asentamentos apenas se comunican. Ó sur do núcleo pasa un regato que vai desembocar no río Barbeira. A edificación e as construcións auxiliares, algunhas delas rodeadas con peche de pedra e portal, sitúanse á beira dos camiños e lixeiramente separadas entre si, dando lugar a un núcleo disperso e de límites claros.						
	Núcleo recente	Non aparecen vivendas de nova construción, sen embargo si se observan ampliacións e reformas de vivendas tradicionais de xeito que, apoiándose nestas, constrúese unha parte nova ao lado ou directamente enriba.						
TIPOLOXÍA EDIFICACIÓN E ESTADO DE CONSERVACIÓN		Casas de pedra, xeralmente pedra do país, entre as que podemos distinguir dous tipos: - O primeiro, e probablemente máis antigo, de pequenas dimensións, planta rectangular, muros de cachotería reforzados con elementos de maior tamaño nas esquinas e nos ocos de portas e fiestras, normalmente dun só andar ou con faiado, de escasa altura total, desenvolvemento principal en planta baixa e cuberta a dúas augas con tella. Ao redor sitúanse alpendres que poden compartir a cuberta coa casa, hórreos, pozos e palleiras. Poucas das vivendas tradicionais están en uso, aínda que sufriron algún tipo de reforma ou ampliación con materiais máis modernos. As demais presentan diferentes estados de ruína ou de abandono.						
TIPOLOXÍA CONSTRUCIÓN AUXILIARES E ESTADO DE CONSERVACIÓN		Entre as construcións auxiliares tradicionais que soen acompañar ás casas, os alpendres e as palleiras son de pedra e madeira e a cuberta con tella, situados ao lado da vivenda ou lixeiramente separados, sufrindo reformas recentes a meirande parte deles e case sempre na cuberta. Os hórreos, tamén de pedra e madeira, soen ter dous tramos apoiados sobre cepas, os frontais de pedra, costais de pedra e madeira, acceso á cámara por un frontal e cuberta a dúas augas de lousa, colocados nos arredores da vivenda e, nun caso, sobre o peche cun estado de abandono en xeral.						
Nº EDIFICACIÓNS	Vivenda total		Vivenda tradicional		Vivenda nova		Industria / terciario	Outras
	7		7		0		0	12
SERVIZOS EXISTENTES	Electricidade	Auga	Saneamento	Alumeado público		Recollida lixo		Acceso rodado
	si	veciñal	parcial	si		si		Si
EQUIPAMENTOS E ESPAZOS LIBRES	Ref.	Denominación						SUP: m²
CATÁLOGO DE PATRIMONIO PXOM		Peto de ánimas						

NÚCLEO	A GODELA	NÚMERO	01.13	PARROQUIA	AGUASANTAS (SANTA MARIA)
--------	----------	--------	-------	-----------	--------------------------

CRITERIOS DE DELIMITACIÓN DE NÚCLEO

A estrutura e morfoloxía do lugar de A Godela, así como a proporción e distribución das vivendas tradicionais, lévanos a outorgarlle a clasificación de núcleo rural histórico-tradicional.

Fotografía aérea de A Godela.

NÚCLEO		O IGREXARIO		NÚMERO	01.14	PARROQUIA	AGUASANTAS (SANTA MARIA)	
IDENTIFICACIÓN NO PLANO DE ORDENACIÓN MUNICIPAL								
TIPOLOXÍA NÚCLEO	Situación	Parroquia no sueste do Concello, núcleo no centro cara ó sueste da parroquia.						
	Topografía	Predominio das pendentes suaves ou moderadas, puntualmente fortes e a orientación oeste.						
	Poboación	54						
	Tipo	Aldea polinuclear con casarío claro.						
VÍAS DE COMUNICACIÓN	Tipo: Estradas da rede terciaria que comunican coa PO-234 e PO-240.							
	Estado: Acceso de tamaño pequeno-medio e co asfalto en moi bo estado. Vías interiores de sección variable, nunhas zona estreitas e noutras amplas, e co asfalto antigo, que nalgúns tramos atópase moi deteriorado.							
ESTRUTURA DE PARCELA	En xeral parcelas de tamaño medio e forma irregular, no núcleo. Na periferia aparecen varios tipos: de tamaño medio e formas irregulares, estreita e alongada produto da fragmentación das anteriores e de gran tamaño de propiedade veciñal.A ocupación é alta coas construcións próximas aos camiños e con espazos intermedios como eiras, xardíns, etc. Na parte posterior soen aparecer terreos de labranza, hortas, etc. As parcelas ocupadas por casas tradicionais con peche de pedra e portal, soen ter un esquema máis pechado ao redor do curral, sen embargo, as que carecen del e máis as de nova construción, teñen unha organización máis aberta e dispersa.							
MORFOLOXÍA VIARIO E EDIFICACIÓN	Núcleo tradicional	Núcleo de mediano tamaño apoiado nun camiño principal paralelo á estrada nacional e varios rueiros próximos. A edificación e as construcións auxiliares, algunhas delas rodeadas con peche de pedra e portal, sitúanse á beira dos camiños, formando grupos de vivendas entre medianeiras ou lixeiramente separadas entre si., resultando un núcleo compacto no seu centro e disperso na súa periferia.						
	Núcleo recente	Obsérvanse dúas formas de crecemento: unha que, apoiándose en casas tradicionais, constrúe unha parte nova ao lado ou enriba, e outra que, xa sexa no núcleo ou na periferia, ocupa parcelas valeiras con vivendas e construcións auxiliares novas.As vivendas novas atópanse nos bordos do sur e oeste do núcleo						
TIPOLOXÍA EDIFICACIÓN E ESTADO DE CONSERVACIÓN	Casas de pedra, xeralmente pedra do país, entre as que podemos distinguir dous tipos: - O primeiro, e probablemente máis antigo, de pequenas dimensións, planta rectangular, muros de cachotaría reforzados con elementos de maior tamaño nas esquinas e nos ocos de portas e fiestras, normalmente dun só andar ou con faiado, de escasa altura total, desenvolvemento principal en planta baixa e cuberta a dúas augas con tella. Ao redor sitúanse alpendres que poden compartir a cuberta coa casa, hórreos, pozos e paleiras. - O segundo tipo, e máis frecuente, de planta rectangular ou en "L", caracterizado por ter un desenvolvemento máis vertical, de maior porte, xeralmente dúas plantas e faiado comunicadas mediante escaleira interior, muros de cachotaría reforzados con elementos de maior tamaño nas esquinas e nos ocos de portas e fiestras e cuberta a dúas augas con tella. A planta baixa estaría destinada, antigamente, a cortes e a cociña e a parte alta a vivenda. É habitual o peche de pedra con portal sobre o que se asentan as construcións auxiliares como alpendres, hórreos ou a vivenda.Parte das vivendas tradicionais están en uso, aínda que sufriron algún tipo de reforma ou ampliación con materiais máis modernos. As demais presentan diferentes estados de ruína. As vivendas novas soen ter planta cadrada con anexos, baixo e un andar con algún elemento exterior como terrazas, balcóns, galerías ou mesmo escaleiras, cuberta a dúas ou catro augas con tella e construída con sistemas construtivos e materiais actuais.							
TIPOLOXÍA CONSTRUCIÓN AUXILIARES E ESTADO DE CONSERVACIÓN	Entre as construcións auxiliares tradicionais que soen acompañar ás casas, os alpendres e as paleiras son de pedra e madeira e a cuberta con tella, situados ao lado da vivenda ou lixeiramente separados, sufrindo reformas recentes a meirande parte deles e case sempre na cuberta. Os hórreos, tamén de pedra e madeira, soen ter dous e tres tramos apoiados sobre cepas, os frontais de pedra, os costais de pedra ou madeira e cuberta a dúas augas de tella ou lousa de pedra, colocados nos arredores da vivenda e sobre o peche cun estado de conservación a metade bo. As construcións auxiliares novas (incluíndo galpóns, almacéns, garaxes, etc.) foron feitas empregando materiais novos como ladrillo, bloque, formigón, chapa metálica e case sempre fibrocemento para as cubertas.							
Nº EDIFICACIÓNS	Vivenda total		Vivenda tradicional		Vivenda nova	Industria / terciario	Outras	
	46		40		6	0	95	
SERVIZOS EXISTENTES	Electricidade	Auga	Saneamento	Alumeado público	Recollida lixo		Acceso rodado	
	si	veciñal	non	si	si		Si	
EQUIPAMENTOS E ESPAZOS LIBRES	Ref.	Denominación					SUP: m²	
		Fonte no Igrexario						
		Igrexa parroquial de Santa María. Casa da Obra						
		Cemiterio						
CATÁLOGO DE PATRIMONIO PXOM		Casa Grande de Aguasantas						
		Cruceiro – Calvario da igrexa de Aguasantas						
		Cruceiro no Igrexario						
		Peto dos devotos da Nosa Señora de Aguasantas						
		Casa Reitoral de Aguasantas						
		Cemiterio						
		Igrexa parroquial de Santa María						
	Fonte no Igrexario							

NÚCLEO	O IGREXARIO	NÚMERO	01.14	PARROQUIA	AGUASANTAS (SANTA MARIA)
--------	-------------	--------	-------	-----------	--------------------------

CRITERIOS DE DELIMITACIÓN DE NÚCLEO

A estrutura e morfoloxía do lugar de O Igrexario, así como a proporción e distribución das vivendas tradicionais e de nova construción, lévanos a outorgarlle a clasificación de núcleo rural complexo.

Fotografía aérea de O Igrexario.

NÚCLEO		MARTÍÑO		NÚMERO	01.15	PARROQUIA	AGUASANTAS (SANTA MARIA)
IDENTIFICACIÓN NO PLANO DE ORDENACIÓN MUNICIPAL							
TIPOLOXÍA NÚCLEO	Situación	Parroquia no sueste do Concello, núcleo no centro da parroquia.					
	Topografía	Predominio das pendentes suaves, e a orientación sueste.					
	Poboación	4					
	Tipo	Aldea nuclear con casarío claro.					
VÍAS DE COMUNICACIÓN	Tipo: Estradas da rede terciaria que comunican coa PO-234.						
	Estado Accesos estreitos co asfalto vello e deteriorado e con fendas por zonas:. Vías interiores estreitas en xeral,con formigón en moi mal estado, e outras zonas sen pavimentar.						
ESTRUTURA DE PARCELA	En xeral parcelas de tamaño medio e forma irregular, no núcleo. Na periferia aparecen varios tipos: de tamaño medio e formas irregulares, estreita e alongada produto da fragmentación das anteriores e de gran tamaño de propiedade veciñal. A ocupación é baixa coas construcións próximas aos camiños e con espazos intermedios como eiras, xardíns, etc. Na parte posterior soen aparecer terreos de labranza, hortas, etc. As parcelas ocupadas por casas tradicionais con peche de pedra e portal, soen ter un esquema máis pechado ao redor do curral, sen embargo, as que carecen del e máis as de nova construción, teñen unha organización máis aberta e dispersa.						
MORFOLOXÍA VIARIO E EDIFICACIÓN	Núcleo tradicional	Núcleo de pequeno tamaño formado por oito vivendas tradicionais e asentado ao pé dun camiño principal que conecta cunha estrada que vai dar a PO-234. O núcleo sitúase na marxe nordés do monte de Pe da Múa. A edificación e as construcións auxiliares, algunhas delas rodeadas con peche de pedra e portal, sitúanse á beira dos camiños e lixeiramente separadas entre si, formando un núcleo de límites claros aínda que pouco denso.					
	Núcleo recente	Obsérvanse dúas formas de crecemento: unha que, apoiándose en casas tradicionais, constrúe unha parte nova ao lado ou enriba, e outra que, xa sexa no núcleo ou na periferia, ocupa parcelas valeiras con vivendas e construcións auxiliares novas. A extensión principal está situada cara o nordeste, apoiado no ramal circular.					
TIPOLOXÍA EDIFICACIÓN E ESTADO DE CONSERVACIÓN	Casas de pedra, xeralmente pedra do país, entre as que podemos distinguir dous tipos: - O primeiro, e probablemente máis antigo, de pequenas dimensións, planta rectangular, muros de cachotaría reforzados con elementos de maior tamaño nas esquinas e nos ocos de portas e fiestras, normalmente dun só andar ou con faiado, de escasa altura total, desenvolvemento principal en planta baixa e cuberta a dúas augas con tella. Ao redor sitúanse alpendres que poden compartir a cuberta coa casa, hórreos, pozos e palleiras. - O segundo tipo, e máis frecuente, de planta rectangular ou en "L", caracterizado por ter un desenvolvemento máis vertical, de maior porte, xeralmente dúas plantas e faiado comunicadas mediante escaleira interior, muros de cachotaría reforzados con elementos de maior tamaño nas esquinas e nos ocos de portas e fiestras e cuberta a dúas augas con tella. A planta baixa estaría destinada, antigamente, a cortes e a cociña e a parte alta a vivenda. É habitual o peche de pedra con portal sobre o que se asentan as construcións auxiliares como alpendres, hórreos ou a vivenda. Parte das vivendas tradicionais están en uso, aínda que sufriron algún tipo de reforma ou ampliación con materiais máis modernos. As demais presentan diferentes estados de ruína Parte das vivendas restauradas neste lugar. As vivendas novas soen ter planta cadrada con anexos, baixo e un andar con algún elemento exterior como terrazas, balcóns, galerías ou mesmo escaleiras, cuberta a dúas augas con tella e construída con sistemas construtivos e materiais actuais.						
TIPOLOXÍA CONSTRUCIÓN AUXILIARES E ESTADO DE CONSERVACIÓN	Entre as construcións auxiliares tradicionais que soen acompañar ás casas, os alpendres e as palleiras son de pedra e madeira e a cuberta con tella, situados ao lado da vivenda ou lixeiramente separados, sufrindo reformas recentes a meirande parte deles e case sempre na cuberta. Os hórreos, tamén de pedra e madeira, soen ter dous ou catro tramos apoiados sobre cepas, os frontais de pedra e madeira, os costais de madeira, acceso á cámara por un frontal e cuberta a dúas augas de tella ou lousa de pedra, colocados nos arredores da vivenda e cun estado de conservación bo en xeral. As construcións auxiliares novas (incluíndo galpóns, almacéns, garaxes, etc.) foron feitas empregando materiais novos como ladrillo, bloque, formigón, chapa metálica e case sempre fibrocemento para as cubertas.						
Nº EDIFICACIÓNS	Vivenda total	Vivenda tradicional	Vivenda nova	Industria / terciario	Outras		
	9	8	1	0	16		
SERVIZOS EXISTENTES	Electricidade	Auga	Saneamento	Alumeado público	Recollida lixo	Acceso rodado	
	si	veciñal	parcial	si	si	Si	
EQUIPAMENTOS E ESPAZOS LIBRES	Ref.	Denominación					SUP: m²
CATÁLOGO DE PATRIMONIO PXOM							

NÚCLEO	MARTÍÑO	NÚMERO	01.15	PARROQUIA	AGUASANTAS (SANTA MARIA)
--------	---------	--------	-------	-----------	--------------------------

CRITERIOS DE DELIMITACIÓN DE NÚCLEO

A estrutura e morfoloxía do lugar de Martín, así como a proporción e distribución das vivendas tradicionais e de nova construción, lévanos a outorgarlle a clasificación de núcleo rural complexo.

Fotografía aérea de Martín.

NÚCLEO		A PENA		NÚMERO	01.16	PARROQUIA	AGUASANTAS (SANTA MARIA)
IDENTIFICACIÓN NO PLANO DE ORDENACIÓN MUNICIPAL							
TIPOLOXÍA NÚCLEO	Situación	Parroquia no sueste do Concello, núcleo no centro da parroquia.					
	Topografía	Predominio das pendentes suaves e a orientación sueste.					
	Poboación	2					
	Tipo	Aldea polinuclear con casarío claro.					
VÍAS DE COMUNICACIÓN	Tipo: Estradas da rede terciaria que comunica coa PO-234						
	Estado: Accesos moi estreitos co asfalto vello e deteriorado e con numerosas fendas por zonas. Vías amplas en xeral, aínda que coinciden coa a estrada de acceso.						
ESTRUTURA DE PARCELA	En xeral parcelas de tamaño pequeno ou medio e forma irregular, no núcleo. Na periferia aparecen varios tipos: de tamaño medio e formas irregulares, estreita e alongada ao lado do río Calvelle produto da fragmentación das anteriores e de gran tamaño de propiedade veciñal. A ocupación é baixa coas construcións próximas aos camiños e con espazos intermedios como eiras, xardíns, etc. Na parte posterior soen aparecer terreos de labranza, hortas, etc. As parcelas ocupadas por casas tradicionais con peche de pedra e portal, soen ter un esquema máis pechado ao redor do curral, sen embargo, as que carecen del e as de nova construción, teñen unha organización máis aberta e dispersa.						
MORFOLOXÍA VIARIO E EDIFICACIÓN	Núcleo tradicional	Núcleo de pequeno tamaño formado por cinco vivendas tradicionais, asentado ao pé dun camiño principal, paralelo o río Calvelle. A edificación e as construcións auxiliares, algunhas delas rodeadas con peche de pedra e portal, sitúanse á beira dos camiños, separadas entre si, configurando un lugar disperso pero cos límites claros.					
	Núcleo recente	Obsérvanse dúas formas de crecemento: unha que, apoiándose en casas tradicionais, constrúe unha parte nova ao lado, e outra que, xa sexa no núcleo ou na periferia, ocupa parcelas valeiras con vivendas e construcións auxiliares novas. Hai unha vivenda nova construída situada ó sur do núcleo.					
TIPOLOXÍA EDIFICACIÓN E ESTADO DE CONSERVACIÓN	Casas de pedra, xeralmente pedra do país, entre as que podemos distinguir dous tipos: - O primeiro, e probablemente máis antigo, de pequenas dimensións, planta rectangular, muros de cachotería reforzados con elementos de maior tamaño nas esquinas e nos ocos de portas e fiestras, normalmente dun só andar ou con faiado, de escasa altura total, desenvolvemento principal en planta baixa e cuberta a dúas augas con tella. Ao redor sitúanse alpendres que poden compartir a cuberta coa casa, hórreos, pozos e paleiras. - O segundo tipo, e máis frecuente, de planta rectangular, caracterizado por ter un desenvolvemento máis vertical, de maior porte, xeralmente dúas plantas e faiado comunicadas mediante escaleira interior, muros de cachotería reforzados con elementos de maior tamaño nas esquinas e nos ocos de portas e fiestras e cuberta a dúas augas con tella. A planta baixa estaría destinada, antigamente, a cortes e a cociña e a parte alta a vivenda. É habitual o peche de pedra con portal sobre o que se asentan as construcións auxiliares como alpendres, hórreos ou a vivenda. As vivendas tradicionais están en uso, aínda que sufriron algún tipo de reforma ou ampliación con materiais máis modernos. A vivenda nova ten planta cadrada con anexos, baixo e un andar con algún elemento exterior como terrazas, balcóns, galerías ou mesmo escaleiras, cuberta a dúas augas con tella e construída con sistemas construtivos e materiais actuais.						
TIPOLOXÍA CONSTRUCIÓN AUXILIARES E ESTADO DE CONSERVACIÓN	Entre as construcións auxiliares tradicionais que soen acompañar ás casas, os alpendres e as paleiras son de pedra e madeira e a cuberta con tella, situados ao lado da vivenda ou lixeiramente separados, sufrindo reformas recentes a meirande parte deles e case sempre na cuberta. Os hórreos, tamén de pedra e madeira, soen ter dous tramos apoiados sobre cepas, os frontais de pedra e o costais de madeira ou pedra e cuberta a dúas augas con tella ou lousa de pedra, colocados nos arredores da vivenda e cun estado de conservación bo en xeral. As construcións auxiliares novas (incluíndo galpóns, almacéns, garaxes, etc.) foron feitas empregando materiais novos como ladrillo, bloque, formigón, chapa metálica e case sempre fibrocemento para as cubertas.						
Nº EDIFICACIÓNS	Vivenda total	Vivenda tradicional	Vivenda nova	Industria / terciario	Outras		
	5	5	0	0	6		
SERVIZOS EXISTENTES	Electricidade	Auga	Saneamento	Alumeado público	Recollida lixo	Acceso rodado	
	si	veciñal	non	si	si	Si	
EQUIPAMENTOS E ESPAZOS LIBRES	Ref.	Denominación					SUP: m²
CATÁLOGO DE PATRIMONIO PXOM							

NÚCLEO	A PENA	NÚMERO	01.16	PARROQUIA	AGUASANTAS (SANTA MARIA)
--------	--------	--------	-------	-----------	--------------------------

CRITERIOS DE DELIMITACIÓN DE NÚCLEO

A estrutura e morfoloxía do lugar de A Pena, así como a proporción e distribución das vivendas tradicionais e de nova construción, lévanos a outorgarlle a clasificación de núcleo rural común.

Fotografía aérea de A Pena.

NÚCLEO		PEROSELO		NÚMERO	01.17	PARROQUIA	AGUASANTAS (SANTA MARIA)	
IDENTIFICACIÓN NO PLANO DE ORDENACIÓN MUNICIPAL								
TIPOLOXÍA NÚCLEO	Situación	Parroquia no sueste do Concello, núcleo no nordés da parroquia.						
	Topografía	Predominio das pendentes suaves e a orientación suroeste.						
	Poboación	23						
	Tipo	Aldea nuclear con casarío claro.						
VÍAS DE COMUNICACIÓN	Tipo: Estrada PO-234.							
	Estado: Acceso estreito pero co asfalto nun estado aceptable. Vías interiores en xeral, estreita con asfalto en bo estado, salvo algúns tramos con asfalto antigo.							
ESTRUTURA DE PARCELA		En xeral parcelas de tamaño medio e forma irregular, no núcleo. Na periferia aparecen varios tipos: de tamaño medio e grande e formas irregulares, estreita e alongada ao lado do rego produto da fragmentación das anteriores. A ocupación é media coas construcións próximas aos camiños e con espazos intermedios como eiras, xardíns, etc. Na parte posterior soen aparecer terreos de labranza, hortas, etc. As parcelas ocupadas por casas tradicionais con peche de pedra e portal, soen ter un esquema máis pechado ao redor do curral, sen embargo, as que carecen del e máis as de nova construción, teñen unha organización máis aberta e dispersa.						
MORFOLOXÍA VIARIO E EDIFICACIÓN	Núcleo tradicional	Núcleo de pequeno tamaño asentado ao pé da estrada PO-234, basicamente na marxe oeste, e apoiado nun camiño principal perpendicular á estrada nacional sobre os que se apoian as vivendas tradicionais. As vivendas novas sitúanse ó norte do núcleo. A edificación e as construcións auxiliares, algunhas delas rodeadas con peche de pedra e portal, sitúanse á beira dos camiños e relativamente separadas entre si, formando un núcleo disperso.						
	Núcleo recente	Obsérvanse dúas formas de crecemento: unha que, apoiándose en casas tradicionais, constrúe unha parte nova ao lado ou enriba, e outra que, xa sexa no núcleo ou na periferia, ocupa parcelas valeiras con vivendas e construcións auxiliares novas. A extensión principal está situada cara o nordeste, apoiado no ramal circular.						
TIPOLOXÍA EDIFICACIÓN E ESTADO DE CONSERVACIÓN		Casas de pedra, xeralmente pedra do país, entre as que podemos distinguir dous tipos: - O primeiro, e probablemente máis antigo, de pequenas dimensións, planta rectangular, muros de cachotería reforzados con elementos de maior tamaño nas esquinas e nos ocos de portas e fiestras, normalmente dun só andar ou con faiado, de escasa altura total, desenvolvemento principal en planta baixa e cuberta a dúas augas con tella. Ao redor sitúanse alpendres que poden compartir a cuberta coa casa, hórreos, pozos e palleiras. - O segundo tipo, e máis frecuente, de planta rectangular ou en "L", caracterizado por ter un desenvolvemento máis vertical, de maior porte, xeralmente dúas plantas e faiado comunicadas mediante escaleira interior, muros de cachotería reforzados con elementos de maior tamaño nas esquinas e nos ocos de portas e fiestras e cuberta a dúas augas con tella. A planta baixa estaría destinada, antigamente, a cortes e a cociña e a parte alta a vivenda. É habitual o peche de pedra con portal sobre o que se asentan as construcións auxiliares como alpendres, hórreos ou a vivenda. Gran parte das vivendas tradicionais están en uso, aínda que sufriron algún tipo de reforma ou ampliación con materiais máis modernos. As demais presentan diferentes estados de abandono ou ruína. As vivendas novas soen ter planta cadrada con anexos, baixo e un andar con algún elemento exterior como terrazas, balcóns, galerías ou mesmo escaleiras, cuberta a dúas ou catro augas con tella e construída con sistemas construtivos e materiais actuais.						
TIPOLOXÍA CONSTRUCIÓN AUXILIARES E ESTADO DE CONSERVACIÓN		Entre as construcións auxiliares tradicionais que soen acompañar ás casas, os alpendres e as palleiras son de pedra e madeira e a cuberta con tella, situados ao lado da vivenda ou lixeiramente separados, sufrindo reformas recentes a meirande parte deles e case sempre na cuberta. Os hórreos, tamén de pedra e madeira, soen ter dous ou tres tramos apoiados sobre cepas, os frontais de madeira, os costais de madeira e cuberta a dúas augas de tella ou de lousa de pedra, colocados nos arredores da vivenda e, nalgúns casos, sobre o peche cun estado de conservación bo en xeral. As construcións auxiliares novas (incluíndo galpóns, almacéns, garaxes, etc.) foron feitas empregando materiais novos como ladrillo, bloque, formigón, chapa metálica e case sempre fibrocemento para as cubertas.						
Nº EDIFICACIÓNS	Vivenda total		Vivenda tradicional		Vivenda nova		Industria / terciario	
	13		9		4		3	
SERVIZOS EXISTENTES	Electricidade		Auga		Saneamento		Alumeado público	
	si		veciñal		non		si	
EQUIPAMENTOS E ESPAZOS LIBRES	Ref.		Denominación				SUP: m²	
CATÁLOGO DE PATRIMONIO PXOM			Cruceiro					

NÚCLEO	PEROSELO	NÚMERO	01.17	PARROQUIA	AGUASANTAS (SANTA MARIA)
--------	----------	--------	-------	-----------	--------------------------

CRITERIOS DE DELIMITACIÓN DE NÚCLEO

A estrutura e morfoloxía do lugar de Peroselo, así como a proporción e distribución das vivendas tradicionais e de nova construción, lévanos a outorgarlle a clasificación de núcleo rural complexo.

Fotografía aérea de Peroselo.

NÚCLEO		O REGUEIRO		NÚMERO	01.18	PARROQUIA	AGUASANTAS (SANTA MARIA)
IDENTIFICACIÓN NO PLANO DE ORDENACIÓN MUNICIPAL							
TIPOLOXÍA NÚCLEO	Situación	Parroquia no sueste do Concello, núcleo no nordés da parroquia.					
	Topografía	Predominio das pendentes suaves ou moderadas. A orientación principal é este.					
	Poboación	0					
	Tipo	Aldea nuclear con casarío claro.					
VÍAS DE COMUNICACIÓN	Tipo: Estradas da rede terciaria.						
	Estado: Acceso bastante estreito e co asfalto en pésimo estado, con fendas por zonas ou case desaparecido. Vías interiores estreitas en xeral e camiños sen pavimento.						
ESTRUTURA DE PARCELA	En xeral parcelas de tamaño pequeno ou medio e forma irregular, no núcleo. Na periferia aparecen varios tipos: de tamaño medio e formas irregulares, estreita e alongada ao lado do rego produto da fragmentación das anteriores e de gran tamaño de propiedade veciñal. A ocupación é media coas construcións próximas aos camiños e con espazos intermedios como eiras, xardíns, etc. Na parte posterior soen aparecer terreos de labranza, hortas, etc. As parcelas ocupadas por casas tradicionais con peche de pedra e portal, soen ter un esquema máis pechado ao redor do curral, sen embargo, as que carecen del e máis as de nova construción, teñen unha organización máis aberta e dispersa.						
MORFOLOXÍA VIARIO E EDIFICACIÓN	Núcleo tradicional	Núcleo moi pequeno con tres vivendas tradicionais asentado por varios rueiros. Polo medio do asentamento pasa un regato que vai desembocar no río Barbeira. A edificación e as construcións auxiliares, algunhas delas rodeadas con peche de pedra e portal, sitúanse á beira dos camiños e lixeiramente separadas entre si, formando un núcleo con límites claros aínda que pouco denso.					
	Núcleo recente	Non aparecen vivendas de nova construción, sen embargo si se observan ampliacións e reformas de vivendas tradicionais de xeito que, apoiándose nestas, constrúese unha parte nova ao lado ou directamente enriba.					
TIPOLOXÍA EDIFICACIÓN E ESTADO DE CONSERVACIÓN	Casas de pedra, xeralmente pedra do país, entre as que podemos distinguir dous tipos: - O primeiro, e probablemente máis antigo, de pequenas dimensións, planta rectangular, muros de cachotería reforzados con elementos de maior tamaño nas esquinas e nos ocos de portas e fiestras, normalmente dun só andar ou con faiado, de escasa altura total, desenvolvemento principal en planta baixa e cuberta a dúas augas con tella. Ao redor sitúanse alpendres que poden compartir a cuberta coa casa, hórreos, pozos e palleiras. - O segundo tipo, e máis frecuente, de planta rectangular ou en "L", caracterizado por ter un desenvolvemento máis vertical, de maior porte, xeralmente dúas plantas e faiado comunicadas mediante escaleira interior, muros de cachotería reforzados con elementos de maior tamaño nas esquinas e nos ocos de portas e fiestras e cuberta a dúas augas con tella. A planta baixa estaría destinada, antigamente, a cortes e a cociña e a parte alta a vivenda. É habitual o peche de pedra con portal sobre o que se asentan as construcións auxiliares como alpendres, hórreos ou a vivenda. Parte das vivendas tradicionais están en uso, aínda que sufriron algún tipo de reforma ou ampliación con materiais máis modernos. As demais presentan diferentes estados de abandono.						
TIPOLOXÍA CONSTRUCIÓN AUXILIARES E ESTADO DE CONSERVACIÓN	Entre as construcións auxiliares tradicionais que soen acompañar ás casas, os alpendres e as palleiras son de pedra e madeira e a cuberta con tella, situados ao lado da vivenda ou lixeiramente separados, sufrindo reformas recentes a meirande parte deles e case sempre na cuberta. Os hórreos, tamén de pedra e madeira, soen ter dous tramos apoiados sobre cepas, os frontais de pedra e cuberta a dúas augas de lousa de pedra, colocados nos arredores da vivenda e cun estado de conservación bo en xeral. As construcións auxiliares novas (incluíndo galpóns, almacéns, garaxes, etc.) foron feitas empregando materiais novos como ladrillo, bloque, formigón, chapa metálica e case sempre fibrocemento para as cubertas.						
Nº EDIFICACIÓNS	Vivenda total	Vivenda tradicional	Vivenda nova	Industria / terciario	Outras		
	3	3	0	0	7		
SERVIZOS EXISTENTES	Electricidade	Auga	Saneamento	Alumeado público	Recollida lixo	Acceso rodado	
	si	veciñal	non	si	si	Si	
EQUIPAMENTOS E ESPAZOS LIBRES	Ref.	Denominación					SUP: m²
CATÁLOGO DE PATRIMONIO PXOM							

NÚCLEO	O REGUEIRO	NÚMERO	01.18	PARROQUIA	AGUASANTAS (SANTA MARIA)
--------	------------	--------	-------	-----------	--------------------------

CRITERIOS DE DELIMITACIÓN DE NÚCLEO

A estrutura e morfoloxía do lugar de O Regueiro, así como a proporción e distribución das vivendas tradicionais, lévanos a outorgarlle a clasificación de núcleo rural histórico-tradicional.

Fotografía aérea de O Regueiro.

NÚCLEO		SUCASTRO		NÚMERO	01.19	PARROQUIA	AGUASANTAS (SANTA MARIA)	
IDENTIFICACIÓN NO PLANO DE ORDENACIÓN MUNICIPAL								
TIPOLOXÍA NÚCLEO	Situación	Parroquia no sueste do Concello, núcleo no sueste da parroquia.						
	Topografía	Predominio das pendentes suaves e a orientación sueste.						
	Poboación	10						
	Tipo	Aldea nuclear con casarío claro.						
VÍAS DE COMUNICACIÓN	Tipo: Estrada PO-240.							
	Estado: Acceso bo de tamaño mediano-pequeno e co asfalto nun estado moi bo. Vías interiores estreitas con asfalto antigo e con fochas por zonas.							
ESTRUTURA DE PARCELA	En xeral parcelas de tamaño pequeno ou medio e forma irregular, no núcleo. Na periferia aparecen varios tipos: de tamaño medio e formas irregulares, estreita e alongada ao lado do rego produto da fragmentación das anteriores e de gran tamaño de propiedade veciñal. A ocupación é moderada aínda que variable coas construcións próximas aos camiños e con espazos intermedios como eiras, xardíns, etc. Na parte posterior soen aparecer terreos de labranza, hortas, etc. As parcelas ocupadas por casas tradicionais con peche de pedra e portal, soen ter un esquema máis pechado ao redor do curral, sen embargo, as que carecen del e as de nova construción, teñen unha organización máis aberta e dispersa.							
MORFOLOXÍA VIARIO E EDIFICACIÓN	Núcleo tradicional	Núcleo de pequeno tamaño formado por seis vivendas tradicionais, asentado ao pé da estrada PO-240 e apoiado en camiños que parten desta, de tal xeito que hai tres vivendas a cada lado da estrada . A edificación e as construcións auxiliares, algunhas delas rodeadas con peche de pedra e portal, sitúanse á beira dos camiños, formando grupos de vivendas entre medianeiras ou lixeiramente separadas entre si, configurando un lugar pouco compacto, pero cos límites claros.						
	Núcleo recente	Obsérvanse dúas formas de crecemento: unha que, apoiándose en casas tradicionais, constrúe unha parte nova ao lado, e outra que, xa sexa no núcleo ou na periferia, ocupa parcelas valeiras con vivendas e construcións auxiliares novas. Hai catro vivendas novas construídas neste lugar.						
TIPOLOXÍA EDIFICACIÓN E ESTADO DE CONSERVACIÓN	Casas de pedra, xeralmente pedra do país, entre as que podemos distinguir dous tipos: - O primeiro, e probablemente máis antigo, de pequenas dimensións, planta rectangular, muros de cachotaría reforzados con elementos de maior tamaño nas esquinas e nos ocos de portas e fiestras, normalmente dun só andar ou con faiado, de escasa altura total, desenvolvemento principal en planta baixa e cuberta a dúas augas con tella. Ao redor sitúanse alpendres que poden compartir a cuberta coa casa, hórreos, pozos e palleiras. - O segundo tipo, e máis frecuente, de planta rectangular, caracterizado por ter un desenvolvemento máis vertical, de maior porte, xeralmente dúas plantas e faiado comunicadas mediante escaleira interior, muros de cachotaría reforzados con elementos de maior tamaño nas esquinas e nos ocos de portas e fiestras e cuberta a dúas augas con tella. A planta baixa estaría destinada, antigamente, a cortes e a cociña e a parte alta a vivenda. É habitual o peche de pedra con portal sobre o que se asentan as construcións auxiliares como alpendres, hórreos ou a vivenda. Parte das vivendas tradicionais están en uso, aínda que sufriron algún tipo de reforma ou ampliación con materiais máis modernos. As demais presentan diferentes estados de abandono. As vivendas novas soen ter planta cadrada con anexos, baixo e un andar con algún elemento exterior como terrazas, balcóns, galerías ou mesmo escaleiras, cuberta a dúas ou catro augas con tella e construída con sistemas construtivos e materiais actuais. Ha							
TIPOLOXÍA CONSTRUCIÓN AUXILIARES E ESTADO DE CONSERVACIÓN	Entre as construcións auxiliares tradicionais que soen acompañar ás casas, os alpendres e as palleiras son de pedra e madeira e a cuberta con tella, situados ao lado da vivenda ou lixeiramente separados, sufrindo reformas recentes a meirande parte deles e case sempre na cuberta. Os hórreos, tamén de pedra e madeira, soen ter dous ou tres claros apoiados sobre cepas, os frontais de pedra e o costais de madeira ou pedra e cuberta a dúas augas con tella ou lousa de pedra, colocados nos arredores da vivenda e cun estado de conservación bo en xeral. As construcións auxiliares novas (incluíndo galpóns, almacéns, garaxes, etc.) foron feitas empregando materiais novos como ladrillo, bloque, formigón, chapa metálica e case sempre fibrocemento para as cubertas.							
Nº EDIFICACIÓNS	Vivenda total		Vivenda tradicional		Vivenda nova		Industria / terciario	
	10		6		4		0	
SERVIZOS EXISTENTES	Electricidade	Auga	Saneamento	Alumeado público		Recollida lixo		Acceso rodado
	si	veciñal	non	si		si		Si
EQUIPAMENTOS E ESPAZOS LIBRES	Ref.	Denominación						SUP: m²
CATÁLOGO DE PATRIMONIO PXOM								

NÚCLEO	SUCASTRO	NÚMERO	01.19	PARROQUIA	AGUASANTAS (SANTA MARIA)
--------	----------	--------	-------	-----------	--------------------------

CRITERIOS DE DELIMITACIÓN DE NÚCLEO

A estrutura e morfoloxía do lugar de Sucastro, así como a proporción e distribución das vivendas tradicionais e de nova construción, lévanos a outorgarlle a clasificación de núcleo rural común.

Fotografía aérea de Sucastro.

NÚCLEO		O TREBELLO		NÚMERO	01.20	PARROQUIA	AGUASANTAS (SANTA MARIA)
IDENTIFICACIÓN NO PLANO DE ORDENACIÓN MUNICIPAL							
TIPOLOXÍA NÚCLEO	Situación	Parroquia no sueste do Concello, núcleo no nordés da parroquia.					
	Topografía	Predominio das pendentes suaves e moderadas. A orientación principal é sur.					
	Poboación	5					
	Tipo	Aldea polinuclear con casarío denso por zonas aínda que variable.					
VÍAS DE COMUNICACIÓN	Tipo: Estradas da rede terciaria.						
	Estado: Acceso bastante estreito e co asfalto antigo e que comeza a fallar, moi deteriorado. Vías interiores estreitas en xeral, con pavimento de formigón nunhas zonas e o resto sen pavimento, camiños de terra.						
ESTRUTURA DE PARCELA	En xeral parcelas de tamaño medio e forma irregular, no núcleo. Na periferia aparecen varios tipos: de tamaño medio e formas irregulares, estreita e alongada produto da fragmentación das anteriores e de gran tamaño de propiedade veciñal. A ocupación é alta construcións próximas aos camiños e con espazos intermedios como eiras, xardíns, etc. Na parte posterior soen aparecer terreos de labranza, hortas, etc. As parcelas ocupadas por casas tradicionais con peche de pedra e portal, soen ter un esquema máis pechado ao redor do curral, sen embargo, as que carecen del teñen unha organización máis aberta e dispersa.						
MORFOLOXÍA VIARIO E EDIFICACIÓN	Núcleo tradicional	Núcleo de pequeno tamaño, dunhas catorce vivendas tradicionais divididas en dous agrupacións de vivendas. Está asentado sobre un camiño principal e dun ramal dirección suroeste. A edificación e as construcións auxiliares, algunhas delas rodeadas con peche de pedra e portal, sitúanse á beira dos camiños, formando grupos de vivendas entre medianeiras ou lixeiramente separadas entre si, dando lugar a un núcleo compacto.					
	Núcleo recente	Non aparecen vivendas de nova construción, sen embargo si se observan ampliacións e reformas de vivendas tradicionais de xeito que, apoiándose nestas, constrúese unha parte nova ao lado ou directamente enriba.					
TIPOLOXÍA EDIFICACIÓN E ESTADO DE CONSERVACIÓN	Casas de pedra, xeralmente pedra do país, entre as que podemos distinguir dous tipos: - O primeiro, e probablemente máis antigo, de pequenas dimensións, planta rectangular, muros de cachotaría reforzados con elementos de maior tamaño nas esquinas e nos ocos de portas e fiestras, normalmente dun só andar ou con faiado, de escasa altura total, desenvolvemento principal en planta baixa e cuberta a dúas augas con tella. Ao redor sitúanse alpendres que poden compartir a cuberta coa casa, hórreos, pozos e paleiras. - O segundo tipo, e máis frecuente, de planta rectangular ou en “L”, caracterizado por ter un desenvolvemento máis vertical, de maior porte, xeralmente dúas plantas e faiado comunicadas mediante escaleira interior, muros de cachotaría reforzados con elementos de maior tamaño nas esquinas e nos ocos de portas e fiestras e cuberta a dúas augas con tella. A planta baixa estaría destinada, antigamente, a cortes e a cociña e a parte alta a vivenda. É habitual o peche de pedra con portal sobre o que se asentan as construcións auxiliares como alpendres, hórreos ou a vivenda. Gran parte das vivendas tradicionais están en uso, aínda que sufriron algún tipo de reforma ou ampliación con materiais máis modernos. As demais presentan diferentes estados de ruína.						
TIPOLOXÍA CONSTRUCIÓN AUXILIARES E ESTADO DE CONSERVACIÓN	Entre as construcións auxiliares tradicionais que soen acompañar ás casas, os alpendres e as paleiras son de pedra e madeira e a cuberta con tella, situados ao lado da vivenda ou lixeiramente separados, sufrindo reformas recentes a meirande parte deles e case sempre na cuberta. Os hórreos, tamén de pedra e madeira, soen ter dous, tres ou catro claros apoiados sobre cepas, os frontais de pedra, os costais de pedra ou madeira, e cuberta a dúas augas de tella ou lousa de pedra, colocados nos arredores da vivenda e,cun estado de conservación bo en xeral, salvo un par deles. As construcións auxiliares novas (incluíndo galpóns, almacéns, garaxes, etc.) foron feitas empregando materiais novos como ladrillo, bloque, formigón, chapa metálica e case sempre fibrocemento para as cubertas.						
Nº EDIFICACIÓNS	Vivenda total		Vivenda tradicional		Vivenda nova	Industria / terciario	Outras
	6		6		0	0	17
SERVIZOS EXISTENTES	Electricidade	Auga	Saneamento	Alumeado público	Recollida lixo	Acceso rodado	
	si	veciñal	non	si	si	si	
EQUIPAMENTOS E ESPAZOS LIBRES	Ref.	Denominación					SUP: m²
CATÁLOGO DE PATRIMONIO PXOM		Cruceiro de ánimas					
		Peto dos santos					

NÚCLEO	O TREBELLO	NÚMERO	01.20	PARROQUIA	AGUASANTAS (SANTA MARIA)
--------	------------	--------	-------	-----------	--------------------------

CRITERIOS DE DELIMITACIÓN DE NÚCLEO

A estrutura e morfoloxía do lugar de O Trebello, así como a proporción e distribución das vivendas tradicionais e de nova construción, lévanos a outorgarlle a clasificación de núcleo rural histórico-tradicional.

Fotografía aérea de O Trebello.